

RØDE FANE

Nr.2-81 Kr.20,-

Tidsskrift for kommunistisk teori og debatt

ATOM-TRUSELEN
- kan vi forsvare oss?

**Foran LO-
kongressen**

I DETTE NUMMER

Atomtrusselen — kan vi forsvare oss?

SVs Steinar Hansson mot AKPs Per
Gunnar Gabrielsen. Side 4

Striden om LOs nye handlingsprogram. Side 12

LO-ledelsens knefall for sosialimperialismen.

Om handlingsprogrammets internasjonale del. Side 18

Avvis forslaget om «utvida bedriftsdemokrati»

Av Brynjulf Mugaas. Side 20

«Hva må gjøres?»

Studieopplegg på boka til Lenin. Side 26

Hva er sivilt beredskap? Side 32

Debatt: AKP må gå inn for: Norge ut av NATO nå! Side 34

Debatt: Ser du deg blind på oljeinntektene, Schulz? Side 36

Debatt: Absolutt mulig med krig innen 1985. Side 40

Bøker: Friedrich Engels og «krise i marxismen».

Omtale av boka «Feuerbach og slutten på den klassiske tyske filosofien» av Engels.
Side 44

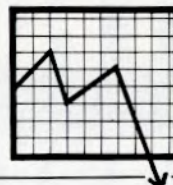
I NESTE NUMMER

Krise i den internasjonale økonomien.

Kapitalismen på kanten av stupet?

AKP og debatten om sosialismen.

Intervju med Henry Stokmo

ISSN 0332-7892

RØDE FANE

Ansvarlig utgiver for dette
nummer: Pål Steigan

Røde Fane redigeres av et
utvalg nedsatt av sentral-
komiteen i AKP(m-l).
Adresse redaksjonen:
Postboks 6875
St. Olavsplass, Oslo 1.
Telefon: 11 45 73

ABONNÉR!

Adresse distribusjonen:
Røde Fane, boks 83 Bryn,
Oslo 6.
Telefon: 67 49 90.
Postgiro: 2 20 84 78.
Abonnement: 110 kr. (8 nr.)

LØSSALGPRISEN OPP

På grunn av økte kostnader
på omtrent alt fra trykking til
porto, har vi fra og med dette
nummeret vært nødt til å set-
te opp løssalgprisen fra kr.
16,- til kr. 20,-. Prisen på års-
abonnement er fortsatt kr.
110,-

Redaksjonen

Utgitt av Arbeidernes
kommunistparti
(marxist-leninistene)
Nr. 2 — 1981 10. årg.

Forsidefoto: Røde Fane
Trykt i offset hos
A/S Duplotrykk.

Foran LO-kongressen

«80-åra. Mulighetenes tiår.» Det er mottoet foran LO-kongressen i mai. LO-ledelsen har satt opp nytt handlingsprogram som kongressens viktigste oppgave. De fagorganiserte trenger virkelig et nytt handlingsprogram. Ikke fordi vi tilfeldigvis er inne i et nytt tiår.

Grunnen til at det trengs et nytt program er først og fremst at det nåværende er ubrukelig. Det bygger på classesamarbeid med arbeidsskjøperne og myndighetene. Men sjøl om det hadde bygd på klassekamp, så ville det vært behov for en fornying. De «muligheter» 80-åra har å by de fagorganiserte er nemlig ikke særlig positive.

Vi står overfor en utvikling med stadig sterkere statlig kontroll over økonomien. Sammen med dette kommer kraftige angrep på fagforeningenes forhandlingsrett. 1981 har åpna med en dyrtidsutvikling vi ikke har sett maken til siden krigen. Vi må vente store omlegginger i industrien, reallønnsnedgang og økende arbeidsledighet. På toppen av det hele er faren for krig mer overhengende enn på flere tiår.

Denne utviklingen stiller de fagorganiserte overfor en utfordring til å styrke kampkrafta på alle mulige områder. Men er det derfor LO-ledelsen vil ha et nytt handlingsprogram? Vil LO-kongressen kunne gi et skikkelig svar på en slik utfordring? Svaret er nei på begge spørsmål.

Nytt handlingsprogram for LO faller sammen med en omfattende programproduksjon i sosialdemokratiet. DNA skal vedta nytt prinsippprogram på landsmøtet i april. En felleskomite mellom DNA og LO har lagt fram en innstilling om «Videreutvikling av bedriftsdemokratiet.» Sammenfallet er ikke tilfeldig. Behovet for en samling i sosialdemokratiet kan du lese på gallup. Og det er stortingsvalg til høsten. Det skal produseres nye ideologiske skillelinjer som kan «forklare» at det fins en fundamental forskjell mellom DNA og Høyres politikk. Og LO-kongressen vil som alltid bli forsøkt misbrukt i valgkampen for DNA.

Nå er sjølsagt også sosialdemokratiet oppmerksom på de endringer som kommer til å skje. Men når de produserer programmer for å møte disse endringene, er det for å sikre byråkratkapitalistenes posisjoner og utviklingen av statsmonopolkapitalismen. Dette krever at makta over fagbevegelsen blir befestet. Det er dette LO-kongressen handler om fra deres synsvinkel.

Men i forslagsbunken fra fagforeningene ser det ganske annerledes ut. Over 2000 forslag er kommet til kongressen. Det er lett å slå fast at de fagorganiserte ønsker en helt annen politikk enn den LO-ledelsen står

for. Det overveldende flertall av forslaga er bra forslag som LO-ledelsen går imot, eller som får den lakoniske innstilling: «Oversendes Sekretariatet.»

Hvordan kan det ha seg at LO-ledelsen vil få kongressen med seg i å avvise det store flertallet av forslagene? En del av svaret ligger sjølsagt i den makta som forbundsledelsene har over valgene til kongressen. Det er så å si umulig å nå fram med andre kandidater enn dem forbundsledelsen innstiller, uten omtrent å opprette en egen landsomfattende fraksjon eller liknende. En annen del av svaret ligger i den stadige og omfattende feilinformasjonen som LO-ledelsen sprer gjennom presse og fagblader. En tredje del av svaret kan du lese av behandlingen av handlingsprogrammet på forrige kongress. Her kom det over 200 endringsforslag. Redaksjonskomiteen var enig i 10 av dem, og bare disse ble tatt opp til avstemning. Med det ble handlingsprogrammet vedtatt! Resten ble oversendt Sekretariatet, som da hadde mandat til å innarbeide dem som de fant «saklig grunnlag» for. Hovedtaktikken til LO-ledelsen i vanskelige spørsmål er nettopp å unngå å få dem opp til avstemning.

I hovedsak vil nok også denne kongressen være LO-ledelsens kongress. Men de vil få større vansker enn før. Nettopp derfor er det av stor betydning at den blir fulgt med argusøyne av alle fagorganiserte og at resultatene blir behandlet og vurdert når kongressen er over. Den kan bli et lærestykke i klassemotsigelsene innad i LO, og den kan vise de fagorganiserte at de bare har seg sjøl å stole på når de skal møte «mulighetenes tiår».

- Vil en krig mellom USA og Sovjet bli en atomkrig?
- Er det mulig å verne seg mot atomvåpen?
- Hvilke konsekvenser bør mulighetene for atomkrig få for norsk forsvarspolitik?
- Er et atomfritt Norden et ønskelig alternativ?

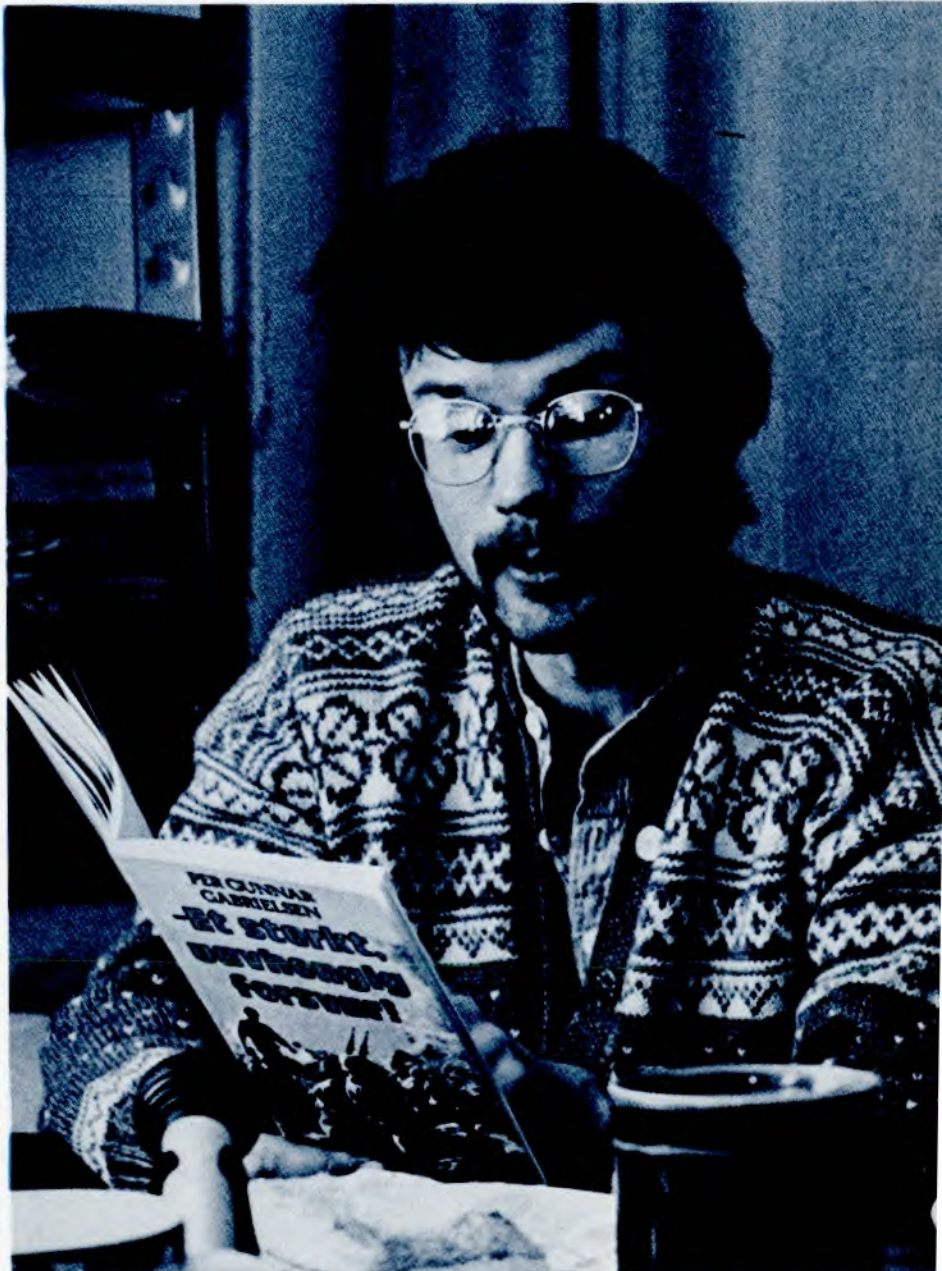
Dette var blant de spørsmåla Røde Fane stilte til Steinar Hansson, redaktør av SV-avisa Ny Tid (til høyre) og Per Gunnar Gabrielsen, formann i AKP(m-l)s forsvarspolitiske utvalg.

BLIR KRIGEN EN ATOMKRIG?

Røde Fane: Vil krig mellom USA og Sovjet nødvendigvis bli en atomkrig?
Steinar Hansson: Svaret på dette spørsmålet er et klart Ja. Vi er nødt til å regne med at en krig mellom USA og Sovjet vil bli en atomkrig, med kolossale ødeleggelser og millioner drept. Det vil skape farlige illusjoner å si noe annet.

R.F.: Hvordan kan du være så sikker på det?

S.H.: Atomvåpen inngår som en naturlig del av USAs forsvarsstrategi, og det har gjort det siden 50-åra. Og en krig mellom supermaktene vil svært sannsynlig spre seg til Europa, sjøl om den er startet andre steder i verden, for eksempel i Midt-Østen. Krigen vil bli utkjempet i Europa fordi det er her supermaktene står oppstilt overfor hverandre med tyngden i sitt krigspotensiale. Som svar på den østlige

AKP MOT SV I MILITÆR

Hvordan møte

POLITIKKEN:

atom-truselen?

konvensjonelle overlegenheten i Sentral-Europa, kan USA på et tidlig stadium i krigen bli «tvunget» til å bruke atomvåpen.

R.F.: — Er AKP(m-l) enig i dette resonnementet?

Per Gunnar Gabrielsen: — Nei. En krig mellom USA og Sovjet vil ikke nødvendigvis bli en atomkrig. Det får en rekke farlige konsekvenser dersom en base rer all sin forsvarspolitiske virksomhet på en slik analyse.

Det mest sannsynlige er at det ikke vil bli brukt strategiske atomvåpen fordi ingen av supermaktene er interessert i militært sjølmord. Terrorballansen er reell, ikke bare i fredstid, — men også i en krig. Det vil ikke være i supermaktens interesse å bombe de landområdene de slåss om tilbake til steinalderen, for da går de glipp av de ressursene — av forskjellig slag — som de rivaliserer om.

Taktiske kjernefysiske våpen har begrensa militær verdi. Denne typen ildkraft trekker i motsetning til konvensjonelt artilleri med seg radioaktivt nedfall som skaper problemer for forsyningslinjer, rekreasjon, sanitet osv.

Den viktigste effekten av atomvåpen er *politisk* terror. Trusselen om bruk av slike terrorvåpen skal tvinge motstanderen i kne, på forhånd. Denne trusselen må spres i opinionen, og Hansson gjør ufrivillig denne jobben med sine dommedagsprofetier.

S.H.: — Skal trusselen være rell, må den bygge på at det finnes vilje til å bruke bombene, — både i øst og vest. Og det er en rekke faktorer som tyder på at atomterskelen i Europa har sunket drastisk de siste åra, og vil fortsette å synke.

NATOs atomstrateger snakker stadig oftere om en begrenset atomkrig, våpna skal benyttes på et begrenset område eller for et kortere tidsrom. Samtidig støttes denne strategien av den moderne våpenteknologien. Mindre sprengkraft og større treffsikkerhet gjør anvendbarheten større og senker terskelen ytterligere. Den «begrensete» krigen er en illusjon som det er livsfarlig å tro på. En er nødt til å se totalutslettelsen i øynene.

P.G.G.: — Jeg utelukker ikke at atomvåpen kan bli brukt. Men Hansson garanterer at en krig betyr totalutslettelse. Her ligger forskjellen. Vi må være forberedt på flere muligheter. Folk frykter

ATOM-TRUSELEN

sjølsagt en krig med atomvåpen. Men vi kan gjøre en god del for å hindre skadevirkninger, redusere sannsynligheten for at atomvåpen blir brukt.

Denne skremselspropagandaen til SV dyrker en blind frykt som fremmer *passivitet* og håpløshet, til tross for at det er mulig å gjøre ting som bedrer vår situasjon, f.eks. bygge ut skikkelige tilfluktsrom, reise en opinion om arsenalene til supermaktene. Denne skremselspropagandaen er uansvarlig og reaksjonær.

S.H.: — Det dreier seg ikke om skremselspropaganda, men å skape et realistisk bilde av atomkrigens redsel. I så måte er det ikke feilaktig å skape frykt i befolkningen. Frykten er reell, og stort sett går det an å si at det er for lite frykt i dag. En frykt som skaper handling, som går til kamp mot krigen, er både positiv og nødvendig.

Situasjonen er ytterst alvorlig. USA og Sovjet leter begge i dag etter førsteslagsevnen, muligheten til å ødelegge den andre supermakta i ett slag, — uten å bli rammet sjøl. Flere ting tyder på at USA kan være nokså nær en slik førsteslagsevne — med installasjonene i norsk område som viktig redskap. Lykkes man i å skaffe seg en slik førsteslagsevne, er verden kommet ytterligere nærmere verdenskrigen. I USA snakkes det stadig oftere om muligheten til å *vinne* en atomkrig.

P.G.G.: — Ingen av supermaktene har denne førsteslagsevnen. Det må være utgangspunktet. Det utvikles ikke bare ny angrepsteknologi, mulighetene til forsvaret og motangrep øker også tilsvarende.

EN OMFORDELINGSKRIG?

R.F.: — Hva slags konflikter mellom USA og Sovjet er det som kan føre til en verdenskrig?

P.G.G.: — Vi står overfor en omfordelingskrig. Det er en krig om verdensherredømme hvor Sovjet gjør krav på nyoppdeling av verden. Denne motsigelsen mellom imperialistiske supermakter kan ikke løses med fredelige midler, men bare med en krig. Men ikke en hvilken som helst krig. Skal det være noe å fordele, så kan ikke territoriene bombes sønder og sammen, dette må også forsvarsstrategiene ta hensyn til i sine planer.

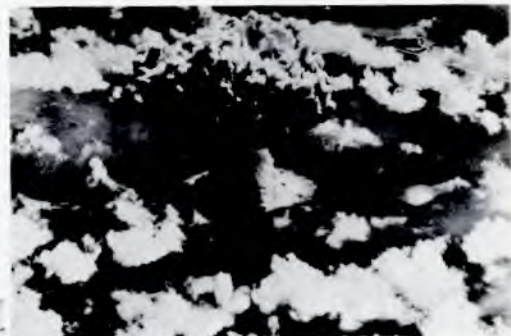
S.H.: — Jeg er usikker på hva slags

Kjernefysisk prøvespogning ved Bikini i 1946. Epoken med atomopprustning er begynt. Betyr supermaktene atomarsenal i dag at vi står forsvarsløse...

... er kommet svært kort. Ennå fins det ikke gassmasker for barn under tre år på det norske markedet.

(Fotos: Direktoratet for sivilt beredskap)

... eller vil bygginga av skikkelige tilfluktsrom kunne gi reelt vern for hundretusener? Her ungdommer under en sivilforsvarsøvelse. Utbygginga av den sivile beredskapen...

konflikter som kan forårsake en verdenskrig mellom USA og Sovjet. Jeg tror konfliktene, i alle fall i Europa var større tidligere enn de er i dag. Konfliktene i Midt-Østen og kampen om olja i Golfen kan på den andre siden godt utløse en krig som svært fort vil utvikle seg til en totalødeleggende krig i Europa. Det går ikke an å bruke logisk argumentasjon på den måten som Gabrielsen har når det gjelder utviklingen av verdenskrigen. En atomkrig vil være det minst logiske som finnes.

Ellers mener jeg at konfliktene mellom USA og Sovjet mest likner på en krangel mellom gamle fiender på et gamlehjem, slik blant annet Johan Galtung har formulert det. De krangler om motsetninger som hører fortida til.

P.G.G.: — Der er jeg helt uenig. Motsetningene mellom Sovjet og USA er høyst reelle og blomstrende. De slåss om verdensherredømme, for øyeblikket med fredelige midler, — stort sett.

Midt-Østen-eksemplet underbygger

det jeg sier. Ingen av supermaktene kan skaffe seg kontroll over olja ved å slippe 50 megatonns atombomber i Golfen. Dette er enkelt og logisk. Trekker vi dette over på rivaliseringa av Europa, viser det hvor uvitenskapelig Hanssons resonnement om total atomkrig i virkeligheten er.

S.H.: — Som sagt tviler jeg på logikken i dette spørsmålet. Og vi skal også huske på at bruk av såkalte taktiske atomvåpen også vil gjøre stor skade. Bomba over Hiroshima er liten etter dagens målestokk, og der ble 100 000 mennesker drept umiddelbart.

R.F.: — Kan vi beskytte oss mot et atomangrep?

P.G.G.: — Til en viss grad kan vi sjølsagt det. I dag ville et Hiroshima-angrep over Oslo føre til enorme tap av menneskeliv. Med atomsikre tilfluktsrom ville det bli et helt annet resultat. Dette vet vi. Derfor er det direkte umoralsk å gå mot utbygging av slike tilfluktsrom i stor skala over heile landet. Totalt sett har vi i dag altfor få tilfluktsrom i Norge, det gjør ikke

ATOM-TRUSELEN

• «AKP(m-l) legger altfor stor vekt på tilfluktsrommene.» «Denne voldsomme konsentrasjonen omkring bomberom er en ytterst livsfarlig avsporing». (Foto: Røde Fane)

situasjonen bedre at bare en brøkdel av disse kan benyttes under et atomangrep.

Tilfluktsrom og sivil beskyttelse reduserer også faren for at atomvåpen blir brukt. Terroreffekten blir redusert. Dette er et viktig spørsmål som SV ser helt bort fra. Faktum er jo at supermaktene drøfter avtaler som skal begrense sivilberedskapen i USA og Sovjet — nettopp fordi sivilberedskap gjør effekten av atomvåpen mindre.

MORFIN ISTEDELFOR SIVILFORSVAR?

S.H.: — Jeg fastholder at denne voldsomme konsentrasjonen omkring bomberom er en ytterst livsfarlig avsporing. Det finnes tallrike rapporter, f.eks. i USA, som viser det. F.eks. blir varslingsstida for atomangrep stadig kortere; mange vil ganske enkelt ikke nå fram til tilfluktsrommene i tide.

Det er 35 år siden atombomben i Hiroshima ble sprengt; hva vet vi i dag om styrken og virkningene av en bombe? Hvor

solide tilfluktsrom trengs? Og hvor lenge vil radioaktiviteten gjøre de bombede områdene livsfarlige og ubeboelige? Ett år, ti år, hundre eller tusen? Hvem skal rydde opp, slik at vi igjen skal kunne ta oss ut i friluft? Kanskje kunne man unngå atomkrigens virkninger ved å bygge opp helt nye samfunn under jorda, med matlagre for noen hundre år, og alt det man ellers trenger for et menneskelig samfunn.

Omtrent så absurd er dette snakket om tilfluktsrom. Jeg finner det ganske utrolig at AKP(m-l) kjører debatten om atomvåpen ut i meningsløshet og tragikomedie. Vi kan fordoble innsatsen for tilfluktsrom med f.eks. ett hundre. Det kan likevel ikke hindre at titusenvis, trolig hundretusenvis av mennesker ville dø i et atomangrep mot mål i eller like ved tre-fire av våre største byer.

En amerikansk lege som er leder for kampanjen mot atomvåpen i USA, har i denne forbindelse uttalt:

«Hvis jeg kunne ha råderett over det amerikanske sivilforsvarsbudsjettet som

er tenkt brukt til forsvar mot atomvåpen, ville jeg ha brukt hver eneste dollar til å kjøpe inn morfin.»

Jeg kunne godt gjøre hans ord til mine. Dette er hovedpoenget når det gjelder «forsvar» mot atomvåpen.

P.G.G.: — Dette er grotesk kynisme. I stedet for kav om sivilberedskap som kan berge liv til hundretusener, argumenterer Hansson for morfin. Du nevnte tidligere at frykten skulle skape handling. Men hvis resultatet av frykten blir morfinkjøp, er dette ikke noe annet enn rein terrorpropaganda. Argumentasjonen din henger ikke i hop.

På den ene siden er du helt sikker på at krigen vil bli en atomkrig. På den andre siden er du ikke villig til å bygge ut atomsikre tilfluktsrom fordi dette skaper illusjoner. En skulle tro at SV ville gå i spissen for en slik kampanje. I stedet bidrar dere å gjøre den politiske terroreffekten av atomtrusselen enda mer effektiv. Dette er ingen frykt som skaper handling, den skaper bare lammelse.

S.H.: — La meg stille et motspørsmål. Hva vil dere gjøre dersom Norge som en følge av supermaktskonfrontasjon kommer under atomangrep? Gå i bomberommene? Og hvor lenge har dere tenkt å bli der?

Spørsmålene deres er innskrenkete og naive. Dessuten bygger de ikke på fakta. Dersom det virkelig var Sovjets hensikt å invadere Norge konvensjonelt, ville Sovjet ha forberedt seg på det. Men så har ikke skjedd! Det har i de siste ti årene ikke funnet sted noen vesentlig endring i de styrkeoppbyggingene på sovjetisk side som kunne brukes mot norsk område. De aktuelle styrkene er altfor små og svake. Derimot er Sovjets atomstyrke i nordområdene kraftig styrket. Dette er opplysninger som både amerikansk og norsk etterretning vil bekrefte.

P.G.G.: — Dersom Norge blir angrepet med atomvåpen, så ville tilfluktsrom som var atomsikre og tilgjengelige i Oslo, kunne spare mellom 150 000 og 200 000 menneskeliv. For så mange ville det altså bli et spørsmål om liv eller død. Derfor tar vi dette med tilfluktsrom svært alvorlig.

Ditt alternativ er ikke tilfluktsrom, men morfin, som skal gjøre døden mindre ubehagelig for alle disse menneskene. Her er vi helt uenige.

Når det gjelder Sovjets opprustning i nord, så har den viktigste opprustninga

ATOM-TRUSELEN

på Kola vært utbygginga av rakettssystemer for å drive krigføring i Norskehavet, og dette bare understreker mitt poeng: At Norge vil bli angrepet uansett NATO-medlemskap eller ikke.

Det er for øvrig en feilvurdering at de 8 divisjonene, marinejegerne og luftlandedivisjonene i Leningrad militærdistrikt ikke er i stand til å gjennomføre et lynangrep mot Norge som kan lamme politiske sentre, administrasjon og militære oppsetninger med den lave kuppberedskapen Norge har i dag.

S.H.: — Det som først og fremst trengs i dag, er å mobilisere mot krigen. Og en slik bevegelse er i gang, ikke bare i Norge.

Det eneste forsvar mot atomvåpen er å hindre at de blir brukt. Alt annet er snakk fra en annen verden. AKP(m-l) legger derfor altfor stor vekt på tilflyktsrommene. Det er ikke bare illusjonsmakeri, en sprer også defeatisme blant folk ved å innrømme at kampen mot krigen allerede er tapt.

KONSEKVENSER FOR NORSK FORSVARSPOLITIKK

R.F.: — Hvilke konsekvenser bør mulighetene for en kjernefysisk krig få for Norges forsvarspolitikk?

S.H.: — Det bør først og fremst få den konsekvensen at vi kommer oss ut av den amerikanske atomstrategien. På denne måten kan vi unngå å bli bombemål. Det er ikke stasjonert amerikanske atomvåpen i Norge i fredstid. Men vi inngår i atomstrategien. Amerikanske raketter kan navigeres fra norsk territorium, og skytes ut fra norsk land i krigstid. Dette ble vedtatt av regjeringa i 1961, og forsvarsminister Stoltenberg har uttalt at vedtaket står ved lag i dag.

Det finnes dessuten en rekke installasjoner på eller ved norsk område som er vitale for en eventuell amerikansk krigføring med atomvåpen; navigasjonssystemer, lytte-peileanlegg, kommandosystem, flyplasser.

Dette er den sikreste garantien for at vi blir bombemål allerede i krigens første fase. Ved å bryte totalt med denne politikken vil Norges strategiske situasjon endres fundamentalt, og vi vil ikke bli krigsskueplass i supermaktens atomkrig.

P.G.G.: Eksistensen av atomvåpen må framfor alt ikke føre til at vi legger landet åpent for angrep også med konvensjonel-

le styrker. Under trussel av en atomkrig kan Sovjet da okkupere Norge uten noen særlige anstrengelser.

I stedet bør det utvikles en ny norsk forsvarspolitikk som kan hente mye fra Jugoslavias forsvar. Norges geografiske plassering gjør det høyst sannsynlig at vi vil bli trukket med i en verdenskrig fra første stund. Det går ikke an å melde seg ut av problemet slik SV later til å tro. Sovjet vil ha Norge som hangarskip, uansett NATO-medlemskap eller ikke, og vår forsvarspolitikk må legges opp etter det. Det er like lite sannsynlig at Norge skal kunne holde seg utenfor en verdensomspennende krig i dag som det var det i 1940, vi må derfor handle deretter. Atomvåpen eller ikke atomvåpen.

ATOMFRIE SONER I NORDEN?

S.H.: — For oss er dette et viktig spørsmål. En atomfri sone i Norden vil minke

spenningen i nord-områdene reelt, og dermed bidra til å sikre freden på lengre sikt. Vi er derfor enige i forslaget til Jens Evensen. Ledende folk i Arbeiderpartiet har imidlertid prøvd å ta lufta ut av denne ballongen ved å lansere «de nordiske områder» som atomfritt, og her inngår også Østensjø-området og Kola-halvøya. Dette er forslag som vi ikke er uenige i, men de er ikke realistiske. Installasjonene på Kola er ledd i den sovjetiske globale strategi på linje med de tilsvarende amerikanske i Nevada-ørkenen. Det er derfor i den sammenhengen det spørsmålet må diskuteres.

P.G.G.: — Ved Leningrad og på Kola finnes raketter som er rettet mot Norden. De har ikke større rekkevidde og er meningsløse som ledd i den globale strategi. Du sier deg enig i at supermaktene må ødelegge atomvåpna sine. Men da kan ikke kravet være at vi, som ikke har atomvåpen, skal drive med erklæringer. Poen-

• «Vi godtar ikke noe valg mellom et avrusta Norge etter SV-modellen og et atomopp-rusta forsvar basert på utenlandske tropper.» (Foto: Røde Fane)

ATOM-TRUSELEN

get må være å rette kravet mot supermaktenes arsenaler. I dette tilfellet mot rakettene som kan treffe Norden. Garantene betyr ingenting. Hvis Kreml la mer i dette enn rein propaganda, måtte vi i det minste kreve *handling*, at de fjerna en del våpen på Murmansk. Kreml sier de er for et atomfritt Norden. OK. Ta dem på ordet, krev et Norden som ikke er *trua* med atomvåpen, dvs. krev at mellomdistanserakettene på Murmansk *fjernes*!

Ville du støtte et forslag som krevde at Sovjet fjernet sine mellomdistanseraketter fra Kola, *samtidig* som USA trakk sine Polarisubåter så langt vekk at rakettene der ikke ville være i stand til å nå fram til Norden?

Da ville en virkeliggjøre parolen om å fjerne de rakettene som er retta inn mot og som truer Norden.

S.H.: — Jeg mener det er riktig å se de sovjetiske og amerikanske rakettene i sammenheng, og støtter for så vidt for-

slaget. Det kan bli neste fase i prosessen, og bør følge i kjølvannet av Norden som en atomfri sone. Men et sted må vi begynne, og det er lettest å feie for egen dør først.

P.G.G.: — Vi har et godt kort på handa, nemlig at sovjetiske forsikringer bare kan tas alvorlig om de følges opp med praktiske *handlinger*. Dette poenget skusler du bort. Vårt viktigste «forhandlingskort» er at opinionen kan mobiliseres mot disse truslene fra Sovjet.

S.H.: — Dette «forhandlingskortet» innebærer jo at Norge og resten av Norden gjøres til et atombombemål. Ved å traktatfeste Norden som en atomvåpenfri sone oppnår en det motsatte. Spenningen trappes ned, og tiltak for avspenning må begynne et sted. Ellers går det til helvete.

P.G.G.: — Nedrustninga blir først reell når en fjerner våpen som faktisk finnes, og det finnes ikke atomvåpen i Nor-

den i dag. Helvete kommer andre steder fra. Og en har ingen garanti for at dette helvete ikke slippes løs sjøl om en har skrevet under på aldri så mange traktater. Hitler hadde ingen problemer med det.

S.H.: — Poenget er at det ikke bare dreier seg om et dokument, men et atomfritt Norden innebærer en reell forandring av den strategiske situasjonen i området. Det som skal skje i krig må i høyeste grad forberedes i fred. Å få atomvåpen ut av planlegginga for de nordiske områdene er et betydelig framskritt.

HVEM SKAL RUSTE NED I DAG?

R.F.: — Hvordan kan en hindre krigen?

P.G.G.: — Ei viktig sak er nedrustning av supermakten, og jeg er overrasket over at SV ikke har understreket dette poenget. En rekke land i den tredje verden har reist dette kravet i FN. Forutsetningen for en allmenn nedrustning er at USA og Sovjet rustet ned til det nivået hvor andre land befinner seg. Så får en i neste fase ruste ned sammen. En ensidig norsk nedrustning ville i dag fremme krigen.

S.H.: — Det er en påstand som bare bygger på en forutsetning: At Sovjet har en glupende appetitt på Norge og at den sovjetiske militærmaskinen vil komme settende straks kostnadene blir mindre. Jeg har ikke en slik forvridd forståelse av Sovjet.

Tvert om: En nedrustning av den offensive delen av det norske forsvaret vil minke USAs krigføringsevne i området og dermed gjøre det mindre sannsynlig at krigen kommer — og at den kommer hit. Ved å si nei til forhåndslagring, til flyplas-sutbygging, til F-16 og til LORAN og OMEGA kan en ruste ned og fjerne seg fra den amerikanske atomstrategien. Dermed vil mulighetene for at Norge trekkes med i verdenskrigen — uansett på hvilken del av kloden den måtte starte — minke drastisk.

Gabrielsen sier at supermakten må begynne å ruste ned. Ja, men nå har de drevet såkalte nedrustningsforhandlinger i 20 år. I denne tiden har opprustninga skutt fart som aldri før. De fleste oppegående mennesker begynner nå å se at det må komme andre initiativ, f.eks. ved at Norge nekter å være base for den ene supermakta, eller ved initiativ som kan føre

Det norsk forsvaret i dag er svært mangelfullt utstyrt, bl.a. med panservernvåpen. Her soldater under øvelse med panservernvåpen.

Det norske forsvaret har satsa katastrofalt lite på antiluftskyts. Dette svekker evnen vår til å stå imot en sovjetisk invasjon.

(Fotos: Forsvarets inf. tjeneste)

Soldatene er dårlig utstyrt for operasjoner i radioaktivt forurensa område. Her under rensing etter opphold i forurensa område.

ATOM-TRUSELEN

til atomvåpenfrie soner, i Norden, og senere i en større europeisk sammenheng. Det er i dette perspektivet framtida avgjøres, ikke i detaljstudier av geriljateknikk.

P.G.G.: — Som sagt er vi et angrepsmål, uansett disse sakene. Poenget må være å kunne yte så sterk motstand som mulig, ha et så avskrekkende forsvar som mulig.

Ellers vil jeg framheve andre faktorer som kan hindre eller utsette krigen. Kampene i Afghanistan er her viktig for de viser at Sovjet får motbør. En felles front fra de land som føler seg truet av Sovjet kan utsette krigen. Det samme vil være tilfelle dersom tendensene i Polen smitter til andre land i Øst-Europa. Dersom Sovjet mister grepet sitt på disse landa vil dette medføre en helt ny strategisk situasjon i Europa. Dette vil kunne bidra til både å utsette og hindre krigen.

S.H.: — Hvorfor kan vi ikke ruste ned når andre rustet opp? Sjølsagt kan vi ruste ned; ensidige tiltak er i dag trolig den eneste måten å bryte den onde sirkelen på. For alle oss som lever i det europeiske krigsteater er det bare én ting å si: Lukk opp dørene, vi vil ut! Dette alvorlet begynner å gå opp for stadig større deler av befolkningen, men man kan frykte at AKP(m-l) blir de siste.

Er det ikke et politisk problem for AKP at dere kommer i samme bås som NATO-haukene i Morgenbladet? Der blir dere omtrent omtalt som stuereine i forsvarspolitiske spørsmål?

P.G.G.: — Dette er klar tale — for endelig norsk nedrustning, for å «bryte den onde sirkelen». Offeret skal avvæpne seg, *angriperen kommer i annen rekke*.

Vi har et eget forsvarspolitisk program som skiller oss ut fra både SV, DNA og Høyre. Vi ønsker et sterkt, men uavhengig forsvar. Blant annet har vi krevd styrking av luftvernet, og at heimevernet skal styres med panservern. Vi er mot F-16 fordi disse kostbare flyene sluker 80% av forsvarsbudsjettets investeringsmidler.

Dette er ikke haukenes politikk. Om så hadde vært tilfelle hadde det sjølsagt vært utmerka. Våre forsvarspolitiske linjer får økende oppslutning fordi vi tar Norges sikkerhetsproblemer på alvor. SV på sin side stemmer mot alle bevilgninger til forsvaret, og legger på den måten hele bordet åpent for NATO-generalene og Carl I. Hagen, som vil ha amerikanske

soldater og atomvåpen på norsk jord og så i fredstid.

S.H.: — Det er ikke riktig å si at vi har overlatt bordet til NATO-generalene. Blant annet har Arent M. Henriksen lagt fram en utførlig særuttalelse fra SVs side i forsvarskommisjonens innstilling. Her går han inn for et desentralisert folkeforsvar.

NORGE OG NATO

S.H.: — Jeg forstår imidlertid ikke AKP(m-l)s forsvarspolitiske linjer. Dersom dere virkelig mener at Sovjet truer Norge, og ikke bare et Norge som er med i NATO, så må det vel være den naturligste ting i verden å være med i NATO?

P.G.G.: «NATO-generalene» stiller oss ofte det spørsmålet.

S.H.: — Det forstår jeg godt...

P.G.G.: — Er det mulig for Norge å stå uavhengig? Etter min mening har vi ikke noe annet valg. For det første kan vi ikke basere forsvaret av Norge på en supermakt som kjemper for sin innflytelse på verdenskartet. For det andre er NATOs militærstrategier og forsvarspolitiske doktriner på ingen måte lagt opp til å forsvare Norge. Hjelpen vil ikke nå fram. Dette har flere og flere etter hvert forstått, også blant folk som støtter NATO-ideen.

Vi er ikke villig til å foreta noe «valg» mellom et avrusta Norge etter SV-modellen, og et atomopprusta forsvar basert på utenlandske tropper, som trolig ikke når fram. Vårt alternativ er et sterkt og uavhengig forsvar. Mener forresten SV at Sverige bør ruste ned?

S.H.: — Jeg kjenner ikke det svenske forsvaret i detalj, og kan også bare svare på egne vegne. Jeg tror ikke jeg vil gå inn for å bygge det ned. Det måtte snarere være tale om en ombygging i tråd med SVs forsvarspolitiske program.

R.F.: — Dette programmet har jo ført til at SV har stemt imot alle bevilgningene til forsvaret, vil dere forsette med det?

S.H.: — Årsaken til SVs stemmegivning i Stortinget er det faktum at Norge er med i NATO. Vi ser ingen grunn til å styrke dette «forsvaret». Dette er vårt utgangspunkt. Personlig vil jeg ikke utelukke at SV kan komme til å lansere egne

forslag bygd på ideen om et desentralisert folkeforsvar.

R.F.: — Hva kan vi gjøre når krigen bryter ut og Norge blir angrepet?

S.H.: — Slik jeg tenker meg denne krigen, som en verdenskrig mellom USA og Sovjet hvor kjernefysiske våpen vil bli benyttet i stort omfang, er jeg redd jeg ikke får anledning og tid til å svare på et slikt spørsmål.

P.G.G.: — Men dersom Sovjet gikk til angrep på Norge, går jeg ut fra at du ville være med å bekjempe okkupantene?

S.H.: — Slik spørsmålet blir stilt bygger det på AKP(m-l)s premisser, og det er greit nok siden det er Røde Fane som stiller spørsmålene. Men jeg betrakter problemstillingen som lite fruktbar. Sjølsagt vil jeg stille opp dersom Norge ble angrepet, men det er lite realistisk at dette vil skje på den måten som AKP(m-l) forestiller seg.

R.F.: — Avviser du fullstendig muligheten for at Sovjet vil angripe Norge?

S.H.: — Dersom det blir en verdenskrig er det høyst sannsynlig at Norge vil bli angrepet av Sovjet, dersom vi er med i NATO. Norge vil imidlertid være mer aktuelt som bombemål enn som invasjonsmål. Det er nettopp derfor vi satser på sterkt på å få Norge ut av den amerikanske atomstrategien, f.eks. ved atomfrie soner i Norden.

P.G.G.: — Her kommer konsekvensene av ditt uforbeholdne Ja på det første spørsmålet tydelig fram. Siden du helt sikkert regner med at det blir en totalødeleggende atomkrig vi står ovenfor, har du ingen alternativer dersom dette ikke blir tilfelle.

Jeg er overbevist om at alle patrioter vil bekjempe en sovjetisk invasjon. Dersom AKP(m-l)s forsvarspolitiske linje fikk gjennomslag ville vi ha noe å slåss med. Bl.a. det mangelfulle utstyret i Forsvaret vil nå svekke forsvarsviljen. Med SVs forsvarspolitiske doktriner vil vi ikke ha noe å slåss med i det hele tatt. Dette er i tillegg ei linje som i neste omgang vil gjøre det umulig å reise noen folkekrig mot okkupantene.

S.H.: — Hvordan er det mulig å reise noen folkekrig mot atomkrigen, mot stater som er i besittelse av store lager av kjernefysiske våpen?

ATOM-TRUSELEN

F-16-flyet, Nike-raketter og amerikanske soldater på øvelse i Norge.

Et samla uttrykk for en feilaktig forsvarsstrategi.

(Fotos: Forsvarets inf. tjeneste)

P.G.G.: — Folkekrigen vil bli reist mot okkupantene, uansett om de har atomvåpen eller ikke. Det skjer i dag i Afghanistan, og det har tidligere skjedd i Vietnam. Du stiller deg fullstendig blind på den 50-megatonns bomba som skal ramme Oslo. Da vil det sjølsagt ikke bli mange igjen her til å drive noen folkekrig. Men vi må ikke bli offer for den politiske terrorismen som supermaktene legger opp til.

S.H.: — Ditt bilde av krigen er fullstendig urealistisk. Det vil høyst sannsynlig ikke bli noe ensidig militært angrep på Norge. Vi vil først bli trukket med i en større konflikt. For å hindre at denne verdenskrigen bryter løs, er det først og fremst viktig å styrke *fredsviljen*. Det er ikke forsvarsviljen det skorter på. Et land som øker forsvarsbudsjettet med 17% — i nominelle kroner — samtidig som de sosiale ytelsene skjæres ned, har ingen grunn til å klage på forsvarsviljen.

MILITÆRT FORSVAR UNDER SOSIALISMEN?

S.H.: — Avslutningsvis vil jeg bare stille Gabrielsen et kort spørsmål. Mener du det bør være en målsetting for sosialister å bygge ned militærvesenet?

P.G.G.: — På ingen måte. Et sosialistisk Norge må ha et sterkt forsvar, for å verge seg mot indre og ytre fiender.

S.H.: — Jeg mener på lengre sikt, som en målsetning?

P.G.G.: — Det er først aktuell politikk når klassekampen, nasjonalt og internasjonalt, har opphørt. Da kan og må nedbygginga finne sted. Men jeg antar vi er enige om at det var en stor fordel at Sovjet hadde et sterkt forsvar i 1940 ...

STRIDEN OM LO'S HANDLINGSPROGRAM:

- Hovedsaka på LO-kongressen i mai vil bli nytt handlingsprogram.
- LO-ledelsens framlegg tar sikte på å befeste kelasamarbeidslinja. Derimot er den overveiende mengden forslag fra fagforeningene bra og bryter med LO-ledelsens linje.
- I denne artikkelen tar signaturen OHV opp de viktigste stridsspørsmåla i forbindelse med det nye handlingsprogrammet, og presenterer med det en plattform for opposisjonen på LO-kongressen.

Hva er opposisjonens alternativ?

Nytt handlingsprogram skal være hovedsaken på LO-kongressen i mai. LO skal lage retningslinjer for å møte «mulighetenes tiår», som det heter i sosialdemokratisk språkbruk.

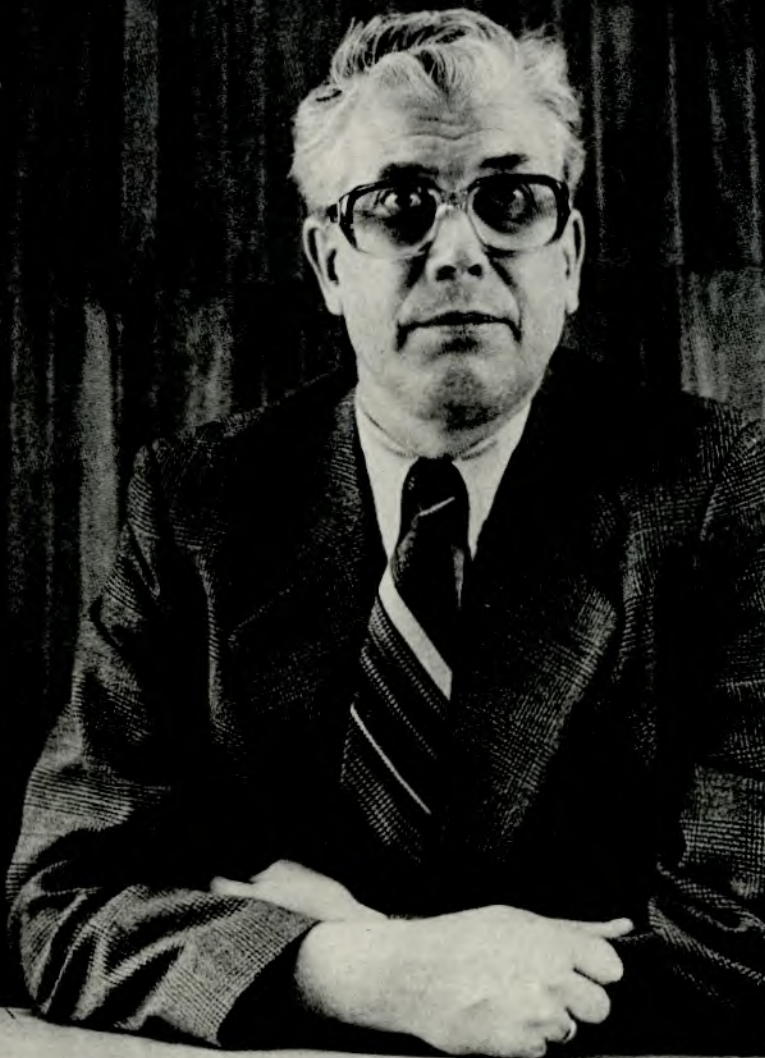
Handlingsprogrammet er en omfattende affære og det er umulig å behandle alt. LO-ledelsens endelige forslag foreligger ikke. Det vi har å holde oss til er det nåværende programmet, debattheftet om nytt handlingsprogram og noen innkomne forslag fra foreningene.

Kampen om handlingsprogrammet vil måtte gå på to plan. Det ene er om LO-ledelsens grunnleggende samfunnssyn og retningslinjer for LO. Det andre er kampen om de mange enkeltstående re-

formforslagene. Denne artikkelen handler for det meste om det første. Det er nødvendig fordi det vil være to forskjellige klasseinteresser representert på kongressen. LO-ledelsens linje er dirigert utfra at de representerer byråkratkapitalistenes interesser. Forslagene fra foreningene er i all hovedsak progressive og bra forslag som representerer de fagorganisertes interesser. Og noen av delegatene vil nok også fremme dem for kongressen. Klassemotsetningene vil gjennomsyre hele kongressen.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at denne artikkelen ikke presenterer kommunistenes alternativ til alle de sakene som skal diskuteres, men først og

fremst en kritikk av handlingsprogrammet som vi tror mange i opposisjon i LO vil være enig i.

«MULIGHETENES TIÅR» — FOR HVEM?

For å vurdere handlingsprogrammet må vi se litt på hvilke «muligheter» åttiåra har å by på. Oppgavene som de fagorganiserte står overfor vil jo ha avgjørende betydning for hvilket program som trengs. I det følgende skal vi se på noen av utfordringene. Og vi skal kommentere dem i forhold til det nåværende handlingsprogrammets formuleringer og de problemstillinger som debattheftet fra LO-ledelsen tar opp. Det vil dreie seg om stikkord og ikke noen helhetlig analyse.

INDUSTRIPOLITIKKEN

Det er på dette området sosialdemokratiet er kommet lengst i å føre rein Høyrepolitikk. Klarest og mest prinsipielt sies det i Lied-utvalgets innstilling om industripolitikken:

«Utvalget regner således med at vi fortsatt vil ha et markedsorientert system, der avgjørelser om produksjon og investeringer skal tas i den enkelte bedrift. »
.....«Utvalget mener også at fortjenestemotivet skal spille en hovedrolle for bedriftenes disposisjoner.» (s. 62)

Finn Lied er som kjent en av DNAs fremste industrieksperter. Men også LO-formannen, Tor Halvorsen, var medlem av Lied-utvalget. Og han har skrevet under på dette uten et eneste forbehold.

Formuleringene i Lied-utvalget er ikke i strid med sosialdemokratisk praktisk politikk. Men de strider fundamentalt med DNAs og LOs *programmer* og festtaler. Det har stor taktisk betydning hva som faktisk blir programfesta. I LOs nåværende Handlingsprogram heter det på side 31.:

«—sterkere offentlig kontroll med næringslivets disposisjoner, en aktiv næringspolitikk der profittinteressene må vike for samfunnsmessige interesser og hensyn.»

Sjøl med det tradisjonelle slingsringsmonnet i sosialdemokratisk begrepsbruk, er det ikke mulig å forene disse to uttalelsene.

«Sterkere offentlig kontroll» lar seg ikke forene med at «avgjørelser om produksjon og investeringer skal tas i den enkelte bedrift.» Motsetningen her går ikke

FORAN LO-KONGRESSEN

mellom sosialisme og kapitalisme. Den går mellom statskapitalisme og privatkapitalisme. Det er likevel ikke likegyldig om man programfester den enkelte bedrifts frihet, eller om de enkelte bedriftene skal kunne underkastes offentlig kontroll. Og i den motsetningen er det klart at vi støtter offentlig kontroll med næringslivets disposisjoner. Kanskje gir Lied-utvalget signaler i retning av de teorier som Milton Friedmann sprer over fjernsynsskjermen hver torsdag.

SOSIALISME ELLER KAPITALISME

Den andre motsetningen; om «profittinteressene må vike for samfunnsmessige interesser og hensyn» eller om «fortjenestemotivet skal spille en hovedrolle for bedriftenes disposisjoner», er mer fundamental. På papiret står det her i en viss forstand om to forskjellige samfunnssystemer. Jakten på maksimal profitt er en økonomisk grunnlov under kapitalismen. Formuleringen i handlingsprogrammet er antagonistisk til denne loven og dermed til et kapitalistisk samfunn overhodet, sjøl om dette aldri har vært LO-ledelsens hensikt. Den eneste måten Tor Halvorsen kan slippe unna denne motsetningen på, er ved å hevde det velkjente reaksjonære standpunktet: «det som er bra for næringslivet er bra for samfunnet». Det som er bra for Fred Olsen er bra for Nylandarbeiderne, etc. Variantene er legio. I praksis jobber LO-ledelsen etter dette prinsippet. Men de vil neppe uttrykke dette direkte. Det vil være meningsløst å la Halvorsen slippe unna kritikken for formuleringene i Lied-utvalgets innstilling. LO-ledelsens praksis vil ikke bli endret med dette, men det har stor taktisk betydning for de fagorganiserte å ha en bra formulering i handlingsprogrammet, vise til den og kreve LO-ledelsens støtte i alle de konfliktene denne setningen i programmet kan anvendes på. «Arbeidsplassene eller maksimal profitt», kan nemlig stå som overskrift på det store flertall av nedleggingsaker.

LO OG NAF ENIGE

Lied-utvalget møtte en viss motstand på DNA-hold da innstillingen ble lagt fram sommeren 1979. Men det var like før kommune-valget og motstanden var nok valgtaktisk betont. Seinere har nemlig regjeringa laget sin egen industrimelding som følger Lied-utvalget på alle vesentli-

ge punkt, sjøl om den ikke er så direkte i språket. Bakerst i denne meldingen står et referat fra en høringsrunde om Lied-utvalgets innstilling. Her er det verd å merke seg at alle departementene i regjeringen har en eller annen innvending til Lied-utvalget, faktisk til de mest reaksjonære uttalelsene i innstillingen. Men det er i alle fall to organisasjoner som er uheldig positiv. NAF uttaler bl.a. følgende:

«Norsk Arbeidsgiverforening slutter seg fullt ut til utvalgets konklusjoner og understreker industriens betydning for landets økonomi. NAF peker på hvor viktig det er at industribedrifter har en konkurranseevne som gjør dem i stand til å klare seg uten offentlig støtte.»

LO uttaler: «Landsorganisasjonen slutter opp om utvalgets konklusjoner og understreker hvilken betydning det har å sikre industrisysselettingen i landet. For at dette skal være mulig, er LO enig i at det fortsatt er nødvendig å forbedre industriens konkurranseevne.»

Ingen innvendinger til innstillingen er nevnt fra LOs side.

Det er altså all mulig grunn til å vente seg friere tøyler og større fordeler for profittjakt. Og det med LO-ledelsens støtte.

På kongressen er det derfor ikke nok bare å gjenta tidligere bra formuleringer og vedta dem en gang til. De må måles mot ledelsens praksis i perioden. Den må stilles faglig-politisk til ansvar for sine handlinger og uttalelser.

MOBILITET

Utviklinga av teknologien krever større mobilitet og muligheter for raskere skifte av jobb og boplass. Dette «problemet» har også Tor Halvorsen vist sin bekymring for. Han hadde ingen innvendinger til Lied-utvalgets klage over at arbeidskraften er for lite mobil. Det samme utvalg framstiller ansiennitetsregelen ved oppsigelser som et problem for industrien. Når en bedrift sier opp folk på grunn av ny teknologi, fører ansiennitetsregelen til at de gamle blir igjen og ikke de unge, som lettere kan tilpasse seg «et nytt miljø».

Men bedriftene har funnet andre metoder, sikkert inspirert av Halvorsens sympati med industriens problemer. Ved sammenslåinger eller reduksjon i arbeidsstokken, sier man opp alle og ansetter på nytt dem man ønsker i et formelt sett nytt selskap. Slik ble det forsøkt på Nyland, og en slik ordning skal også være på trap-

pene ved opprettelsen av det nye distribusjonsselskapet for Oslo-avisene.

LEIEFIRMA

Et annet viktig trekk ved strukturen er leiefirmaene. Innenfor deler av industrien er produksjonen svært skiftende. Med en fast og forholdsvis stor arbeidsstokk taper bedriften i forhold til maksimal profitt. De reduserer derfor den faste arbeidsstokken til et absolutt minimum og bruker leiefirmaene til å ta toppene i produksjonen. Disse firmaene gjør stort sett ikke annet enn å leie ut arbeidskraft. De har minimale utgifter til investeringer, vedlikehold av maskiner og bygninger etc. Derfor kan de også betale folkene sine bedre og samtidig ta en lavere pris enn et skipsverft kan. Dermed går antallet fast ansatte i verkstedsindustrien drastisk ned, mens antallet som jobber der langt fra synker så sterkt.

For ytterligere å gjøre det lettere å flytte kapital og arbeidskraft raskt, er det i ferd med å utvikle seg en ny selskapsstruktur også. Ett selskap eier lokalene, ett eier maskinene og ett eller flere leier ut arbeidskrafta. Dette systemet letter økonomiske manipulasjoner, skattesvik etc. Men like viktig er at det totalt pulveriserer ansvaret for arbeidsplassene.

Alle disse endringene representerer en svær trussel mot hele fagforeningenes eksistensgrunnlag. De splitter arbeiderne og vil gjøre kampvilkårene for arbeidsplassene, arbeidsmiljøet og lønna mye vanskeligere. Og debattheftet til LO-ledelsen peker ikke på disse problemene, eller bygger opp et forsvar mot dem. 50 prosent representasjon i bedriftsstyrene er fullstendig ubrukelig mot slike endringer i industristrukturen. Det eneste som kan motvirke denne utviklingen er styrking av fagforeningenes kampkraft og rettigheter.

NY TEKNOLOGI

Innføring av ny teknologi vil føre til økt arbeidsledighet. Datarevolusjonen skiller seg fra den industrielle revolusjonen bl.a. ved at den vil ramme atskillig flere, om ikke alle, sektorer av arbeidslivet. Ny teknologi kan avskaffe arbeidsplasser også i den offentlige sektoren, som tidligere har sugd opp den minkende sysselsettingen i industrien. Fra en rekke foreninger er dette problemet blitt møtt bl.a. med krav om 6 timers arbeidsdag, vetorett mot innfø-

FORAN LO-KONGRESSEN

ring av databaserte systemer osv. Ingen av disse kravene blir kommentert i LOs debatthefte, som har et eget avsnitt: «Teknologi og arbeid». Det beste som kan sies om dette avsnittet er at det tross alt stiller et åpent spørsmål om «Hvilke krav bør fagbevegelsen stille under de omstillinger som vil finne sted?».

Heftet innrømmer også at problemet er vanskelig å finne svar på. Men LO-ledelsens linje kommer likevel fram i kommentarene. På side 36 slår de fast at den teknologiske utvikling vil styrke det økonomiske grunnlaget både i samfunnet og for bedriftene. «Problemet med arbeidsløshet er derfor ikke frykten for økonomisk eller sosial nød. Problemet er å finne meningsfylt arbeid for alle som ønsker det. Vi står med andre ord overfor et organisasjonsproblem. Dette problemet kan ikke løses av kreftenes frie spill. Den frie markedsøkonomien sikrer bare arbeid til den som kan selge på et marked. Vi må med andre ord overføre økonomiske ressurser til fellesskapet for å skape arbeid.» (Vår utheving.) Andre steder pekes det på «sterkere offentlig styring», som et viktig virkemiddel.

LO-ledelsen forsøker her å skape illusjoner om at det innenfor et kapitalistisk system er muligheter både for himmel og helvete som følge av ny teknologi, alt avhengig av hvilken politikk man fører. Problemet er at det er «fortjenestemotivet» som er den viktigste styringsfaktoren for innføring av ny teknologi.

LO-ledelsen forutsetter at styrkingen av det økonomiske grunnlaget i bedriftene vil skape et økonomisk overskudd som bare ligger der til bruk; «Vi må overføre økonomiske ressurser til fellesskapet.» «Vi står overfor et organisasjonsproblem.»

Men samtidig har LO-ledelsen sluttet opp om Lied-utvalget som krever lettelse i bedriftsbeskatningen. Bedriftenes egenkapital skal styrkes. Fortjenesten skal øke, osv. Dette har regjeringa fulgt opp med nye skattelettelse for industrien fra 1. juli 1981.

Når det gjelder den sterkere offentlige styring, har regjeringa uttalt seg om dette:

«For de konkurranseutsatte delene av norsk næringsliv synes styringsmulighetene begrensede. Ny teknologi er stort sett generelt tilgjengelig og de bedriftene som ikke nytter de muligheter som bys til

å effektivisere produksjonen, står i fare for å miste sin konkurranseevne.» (Industrimeldinga, s 53)

Og videre: «Med den store grad av usikkerhet som hersker med hensyn til konsekvensene av nye teknologi, er det mye som tyder på at man må utvise forsiktighet når det gjelder å etablere nye styringsordninger.» (s. 53)

Her er det ingen motsetninger mellom LO-ledelsen og regjeringa. Det vi ser er et forsøk på å kle en reaksjonær politikk i tomme fraser.

DE FAGORGANISERTES INNFLYTTELSE

Her har LO-ledelsen ingen forslag, hvis man da ikke regner med forslaget om at flere representanter for de ansatte skal få sitte i bedriftens styre og bestemme inngenting. Regjeringa har imidlertid uttalt seg. I samme Industrimelding, s. 52, heter det: «Det er Regjeringens oppfatning at styringsmulighetene for de ansatte og deres organisasjoner til å få en reell innvirkning på arbeidsmiljøet og organisasjonutviklingen vedrørende ny teknologi langt på vei foreligger.»

På LO-kongressen må disse spørsmålene stilles på spissen. Kravene om veto, rett, om kortere arbeidstid, om at antallet arbeidsplasser skal opprettholdes ved ny teknologi, osv, må reises konkret.

STATLIG LØNNSKONTROLL?

Tariffpolitikken er støpeskjeen, heter det. Og det er riktig. Den har vært det i hele siste halvdel av 70-åra. Stikkord er kombioppgjør, lønnsstopp, Lønnsreguleringslov, tvungen voldgift og innskrenkninger i den lokale forhandlingsretten. Alt dette er ledd i å bringe hele lønnsutviklinga inn under statlig kontroll. Dette er faktisk ikke noe resultat av en spesielt vond vilje, men logisk konsekvens av statens stadig sterkere rolle som felleskapitalist og som arbeidsgiver. Lønnsutviklingen er en nasjonaløkonomisk størrelse som blir forsøkt fastsatt i statsbudsjettet og tvunget igjennom dersom LO-ledelsen ikke sjøl klarer å få gjennomført regjeringas mål.

Sjøl om LO-ledelsen i noen tilfeller må ta visse taktiske forbehold til utviklingen, så har de støttet opp om den.

Perspektivet på lønnskampen som en kamp om graden av utbytting av arbeiderne, fins ikke.

SKÅNLAND GÅR IGJEN

Sentralisering og statskontroll av lønnsutviklinga er ikke avslutta. Sosialdemokratiet leiter stadig etter nye løsninger. Vi skal referere en av dem, Hermod Skånland, direktør i Norges Bank og framtreddende DNA-økonom. Han som foreslo kombioppgjør og «inntektspolitisk råd» i 1973. I Økonomisk rapport nr. 2 1980 sier han bl.a.:

«Lønnsoppgjørene i sin nåværende form har utspilt sin rolle.»

«Monopoler på produktmarkedet er underlagt statlig priskontroll, og det ville være rimelig om monopoldannelser på arbeidsmarkedet var underlagt en lignende kontroll med de lønninger som blir fastlagt.»

Han antyder at dette kan ordnes slik: En deling av arbeidsmarkedet i en «hard» og en «myk» sektor. Den «myke» omfatter offentlig ansatte og skjermede deler av næringslivet. Den «harde» består av de konkurranseutsatte næringer som selger på eksportmarkedet og på hjemmemarkedet i konkurranse med import. Hvordan skal man da skille mellom «hardt» og «mykt» marked? Skånland svarer:

BORT MED OPPSIGELSESVERNET

«Lovmessig kan dette oppnås ved at det gjøres til en forutsetning for at arbeidsmiljølovens bestemmelser om oppsigelsesvern skal gjelde, at inngåtte lønnsavtaler må godkjennes av en offentlig myndighet. Dette kan underbygges ved tilsagn fra statens side om støtte til bedriften hvis det blir nødvendig. Men et slikt tilsagn kan ikke være ubegrenset. Også i den «myke» del av arbeidsmarkedet må omstillinger aksepteres, men langsommere og mer styrt enn i den «harde» del.»

Dette passer som hånd i hanske med de linjene for industripolitikken som vi har referert foran. Oppsigelsesvernet fjernes fra den konkurranseutsatte industrien. Til «gjengjeld» skal de fagorganiserte der «få lov til» å kjempe om lønna. Dvs. formelt sett slik det er i dag. Brorparten av de sysselsatte skal få sin lønn fastsatt av myndighetene i bytte for «trygge arbeidsplasser». Dvs. like «trygge» som de er i dag. Like trygge som de var på Arne fabrikker etter at Bjartmar Gjerde hadde garantert for arbeidsplassene.

FORAN LO-KONGRESSEN

Forslaget møtte indignert motstand fra LO-ledelsen da det ble fremmet. Men Skånland har møtt motstand før, han, uten at det har ført til annet enn å forsinke gjennomføringen noe, og la den skje i en noe annen form. Slik var det også da han la fram sitt forrige omfattende forslag om lønnspolitikken i 1973. Ved kombi-oppgjøret i 1976 uttalte Nordli fornøyd at «oppgjøret har fulgt hovedtrekkene i Skånlandsutvalgets innstilling».

Skånlands forslag vil ikke foreligge på kongressen. Men den linja som LO-ledelsen står for i tariffoppgjørene åpner døra på vid vegg for de grunnleggende ideene hans.

På den andre siden står forslagene fra fagforeningene til kongressen. 88 forslag fra fagforeningene handler om oppgjørformen. Så å si samtlige krever forbundsvis oppgjør. Slik var stemningen også foran forrige kongress, med den forskjell at grunnplanen er enda mer entydig denne gangen. Her har vi altså et spørsmål hvor LO-ledelsen og flertallet av forbundsledelsene helt klart er i mindretall på grunnplanen. Dette er kanskje den av de store sakene der det fins en viss mulighet for å stemme ned LO-ledelsen. Skjønt sjansen er liten, så vil sjølve kampen om dette spørsmålet få svært stor betydning for aktiviteten på grunnplanen og synet på LO-ledelsen.

FORELØPIG KONKLUSJON

Vi gjentar at det foregående på langt nær er noen fullstendig analyse av framtidsutsiktene og utfordringene for de fagorganiserte. Vi har trukket fram noen perspektiver i industripolitikken og tariffpolitikken. Vel å merke ikke med utgangspunkt i en Willoch-regjering til høsten. Alle de uttalelser og ideer vi har referert stammer fra sosialdemokratiet.

LO-ledelsen representerer ikke på noe punkt et brudd med disse perspektivene. De støtter tvert imot aktivt opp om dem. I prinsippet står de for tesen om at det som er bra for industrien, er bra for landet.

Derfor er det at kampen på LO-kongressen ikke bare kan stå om de forskjellige reformer og krav LO skal stille. Det grunnleggende spørsmålet vil bli det gode gamle; Klassesamarbeid eller klassekamp. Og representanter for begge klasser vil være til stede.

Spesielt i ett avsnitt i handlingsprogrammet vil dette spørsmålet kunne rei-

ses med full tyngde. Det gjelder avsnittet «En sterk fagbevegelse». I dette avsnittet står LO-ledelsens grunnleggende ideologi temmelig klart utformet. Vi skal avslutte med en kritikk av dette avsnittet slik det står i dag, og av debattheftets opplegg for å reformere det.

«EN STERK FAGBEVEGELSE»?

Følgende er et konsentrat av innholdet i dette avsnittet. Det er ikke et forsøk på en karikatur, men et nøkternt og saklig referat:

LO er landets største og mest innflytelsesrike interesseorganisasjon. Styrken baserer seg på bredden i medlemsopplutning. Nyrekruttering er derfor viktig.

LO har et bredt samfunnsengasjement utover lønns- og arbeidsvilkår for å ivareta sine medlemmers interesser.

En rekke av de krav fagbevegelsen stiller må innfris gjennom forhandlinger og avtaler med arbeidsgivermotparten. Styrken i forhandlinger er avhengig av opplutningen.

Derfor må de organiserte styrke seg i forhold til de uorganiserte. De uorganiserte «bryter med elementære solidaritetsprinsipper» og er «en kilde til stadig uro og konflikt på arbeidsplassene».

Dette problemet bør møtes med ett eller flere av følgende alternativer: 1. Organisasjonsplikt. 2. Tariffavgift. 3. Fortrinnsrett for organiserte til sosiale tilleggssordninger. 4. Trekk av fagforeningskontingent i lønna. 5. Skattefri fagforeningskontingent. 6. Fortrinnsrett for organiserte ved bedriftsinnskrenkninger.

LO må arbeide mye med servicevirksomhet og støtter fullt ut det arbeidet Folkets Hus Landsforbund driver.

LO støtter Arbeidernes Opplysningsforbund og krever at kommunene og fylkene følger opp voksenopplæringen økonomisk.

LO må drive en aktiv informasjonstjeneste.

LO må jobbe gjennom både faglige og politiske kanaler og utbygge samarbeidet med organisasjoner som jobber for samme mål. Særlig viktig er det å vedlikeholde og styrke det faglig/politiske samarbeidet mellom LO og Det norske Arbeiderparti.

Og det var det.

Det er altså LOs «kampgrunnlag». Konklusjonen må jo bli at de uorganiserte er LOs hovedmotstandere. Arbeidsgiver-

ne blir aldri tilgodesett med en tilsvarende språkbruk, og uro og konflikter blir bare nevnt som resultat av de uorganisertes holdning, aldri som resultat av arbeidsgiverne.

Med arbeidsgiverne skal det forhandles, med regjeringspartiet skal det samarbeides og med de uorganiserte skal det tvinges.

Streik og demonstrasjoner er overhodet ikke nevnt i hele avsnittet, eller i andre deler av programmet for den saks skyld.

STREIK AVLEGGES?

Dét skal sies om debattheftet; det tar i alle fall opp *spørsmålet* om streik og demonstrasjoner. På den andre siden gjøres dette på en ganske spesiell måte. Heftet beskriver streike- og demonstrasjonsretten som helt nødvendig i *fortid*: «Da verken bedriftseiere eller samfunnsstoppene ville høre på fagbevegelsen elementære rettferdskrav var det helt avgjørende å kunne demonstrere og streike seg fram til en forhandlingsposisjon.» (s. 41). Avsnittet avslutter med at situasjonen i dag er annerledes. Ifølge LO-ledelsens syn er «samfunnsstoppene» i dag villige til å høre på fagbevegelsen, og forhandlingsretten er etablert.

Nå tror vi ikke at man vil gå inn for å fjerne streikeretten på kongressen. Men det foregår en ideologisk nedbygging av streikerettens betydning. Både riksmeklingsmannen og formannen i statstjenestemannskartellet, Albert Uglem, har de siste månedene slått til lyd for en innskrenking av streikeretten for spesielle grupper lønsmottakere.

LO-ledelsen spør i debattheftet: «Hvordan ser dere på demonstrasjons- og streikeretten utfra dagens situasjon?» I forslagene fra foreningene får de svar: 12 forslag går inn for fjerning eller begrensning i fredsplikten i Hovedavtalens paragraf 2., pkt. 1.

Forhandlingsretten er jo heller ikke et etablert faktum, men faktisk på retur — og det med LO-ledelsens hjelp og støtte. Men også her får de motbør på kongressen, og det så øra flagrer. 38 forslag går inn for utvida lokal forhandlingsrett og kritiserer LO-ledelsens svik under forrige tariffoppgjør. Disse forslagene får også — mer eller mindre betinget — støtte fra flere forbundsstyrrer. For balansens skyld får vi nevne at ett forslag, fra en forening

FORAN LO-KONGRESSEN

i kommuneforbundet, går imot det de kaller «Ukontrollert lønnsglidning».

SPLITT OG HERSK

Utnevnelsen av de uorganiserte som hovedfienden er et grovt eksempel på LO-ledernes splitt og hersk-taktikk. Denne er ikke tilfeldig, men systematisk. Det teoretiske grunnlaget for dette ligger i klasse-samarbeidsideologien. I avsnittet om «en sterk fagbevegelse», formuleres den sånn:

«LO skal fremme og samordne medlemmenes faglige, økonomiske, sosiale og kulturelle interesser.» Derfor har LO også en mening om de fleste forhold i samfunnet. (...) «Dette tilsier at LOs organer ofte er i en avveiningssituasjon mellom flere hensyn som alle burde vært tatt hensyn til. I prioriteringen av de saker som kan løses først, vil det ofte være lønnstakerinteresse mot lønnstakerinteresse som stilles mot hverandre. Med de hensyn som følger av dette er det en meningsløshet å snakke om LO-medlemmenes interesser som et snevert interessefellesskap mellom yrkesaktive.» (s. 43)

Vi har i det foregående sett hvordan LO «tar hensyn» til konkurranseevnen, egenkapitalen etc. Det står da heller ikke noe i sted i debattheftet f.eks.: «Oftest vil det være arbeidsgiverinteresser som står opp mot lønnstakerinteresser». Vi har tidligere sett ett eksempel på hva det fører til når LO skal foreta «avveining» mellom ulike hensyn. Vi siterer spørsmålet på nytt: «Hva er din/deres oppfatning av begrensninger i den lokale forhandlingsretten for å sikre gjennomslag for de lavtlønte interesser, stabilisering av prisutviklingen og konkurranseevnen?»

Her blir arbeidskjøperinteresser veid mot arbeiderinteresser.

Motsetningen mellom arbeid og kapital blir ikke vesensforskjellig fra motsigelsen «høytlønt» mot lavtlønt og motsigelsen utenlandsk og norsk arbeidskraft. Denne ideologien setter faktisk hele fagbevegelsens kampgrunnlag i fare. Da fagforeningene ble dannet var det bl.a. for å minske konkurransen arbeiderne imellom, slik at de kunne opptre samlet mot arbeidskjøperne. Men LO-ledelsen er i ferd med å gjøre splitten til et prinsipp. Et annet eksempel på dette er følgende, som står i det nåværende handlingsprogrammet på side 34: «Fagbevegelsen mener at inn-

vandring av utenlandske arbeidstakere må være regulert og skje i organiserte former og med støtte i bilaterale avtaler.» (LO-ledelsen har sannelig ikke klart å markere en like skarp profil i forhold til inn- og utvandring av kapital.)

DEMOKRATI

I det nåværende handlingsprogrammet står det så å si ikke ett ord om det indre livet i LO. Men foreningene er svært opp-tatt av dette. En hel rekke foreninger krever at alle tariffavtaler skal ut til avstemming og at flertallet av de avgitte stemmene avgjør om forslaget er vedtatt eller ikke. Mange foreninger krever også at Hovedavtalen, som blir revidert hvert fjerde år, skal ut til uravstemming. Når det

Dokumentene LO-kongressen skal behandle gjenspeiler mange bra krav fra grunnplanet. Men hvilken skjebne lider disse på sjølve kongressen...

(Foto: Klassekampen)

gjelder tariffavtaler har LO-ledelsen mulighet til å la være å sende forslag ut til avstemming. Og vedtektene gir dem rett til å tolke avstemmingen som det passer. Hovedavtalen har ikke vært til avstemming siden den ble vedtatt i 1935. Og det til tross for at denne avtalen regulerer hele avtaleverket. LO-ledelsen reviderer den i forhandlinger med NAF. Uten forpliktelser. På forrige kongress ble alle krav om revisjon av Hovedavtalen oversendt sekretariatet. Hele 12 forslag går inn for å bryte bindinga til DNA eller vil fjerne vedtaket om at AUF skal være LOs ungdomsorganisasjon. Mange oppfatter dette som en udemokratisk og/eller politisk feilaktig binding av de fagorganiserte.

MOT PAMPEVELDE

Et nytt trekk ved forslagene til kongressen denne gangen er flere krav om å oppheve pampeprivilegier. Vi siterer forslaget fra Mofjellets Gruvearbeiderforening, Norsk Arbeidsmannsforbund:

«LO-kongressen må ta tiltak for å regulere lønningene til det fastlønnede tillitsmannssjiktet i LO, til mer å være i samsvar med lønningene i bransjen de representerer. Det er i prinsippet uriktig at disse skal ha årslønninger som er opptil flere ganger så høye som vanlig fagorganisertes lønn.

Lån av fagorganisertes kontingentpenger til meget lave renter og lang avdrags-tid må stoppes straks. Det er lite i samsvar med fagbevegelsens beste tradisjoner at våre topptillitsmenn bevilger seg sjøl slike privilegerte låneordninger.»

Og vi siterer forbundsstyrets innstilling: «Forslagene kan ikke tiltes.»

Ganske fantastisk, egentlig. På siste landsmøte i Arbeidsmannsforbundet ble det under behandling av regnskapene nemlig avslørt at de ansatte tillitsmennene sentralt og på distriktsplan fikk private lån av forbundskassa til en rente som lå 4–6 prosent under vanlig bankrente. Over en million var lånt ut.

På kongressens bord ligger fem forslag som vil redusere lønna til topptillitsmennene. Fem forslag krever begrensede perioder for de samme folkene for at de ikke skal miste bakkekontakt, og en forening foreslår en ordning med praksis i arbeidslivet på 1 måned pr. år for alle fastlønnte tillitsmenn.

Det skulle være unødvendig å si at ingen av forslagene blir tiltrådt av de høye herrer.

* * *

Vi har tatt opp noen punkter som knytter seg til linjene for en sterk fagbevegelse. Vi ser ingen grunn til å male det ytterligere ut. Men vil bare konkludere med at både det nåværende handlingsprogrammet og debattheftet står for en linje som ville gjøre de fagorganiserte til hjelpeløse tilskuere til utviklinga i 80-åra. Avsnittet bør derfor bli gjenstand for hard debatt på kongressen.

Heismontørenes fagforening i Oslo har sendt inn et forslag til dette avsnittet. Etter vårt syn er det et godt grunnlag for diskusjon. Forslaget lyder som følger:

«LO vil arbeide for sine målsettinger

FORAN LO-KONGRESSEN

gjennom forhandlinger og ved å legge press på arbeidsgivermotparten og de politiske myndigheter. Streiker og politiske demonstrasjoner er fortsatt nødvendige og viktige virkemidler.

LOs styrke er avhengig av et sterkt og levende demokrati og av aktive lokale klubber og foreninger. LO vil arbeide for lokal streikerett i tariffperioden og sikre den lokale aktiviteten økonomisk gjennom å overføre større del av kontingenten til klubbene og foreningene.

I kampen for de fagorganisertes interesser er det nødvendig med et bredt samfunnsengasjement. LO vil styrke diskusjoner og skoloring om økonomiske, politiske og internasjonale spørsmål. Denne skoloringen skal ha til hensikt å styrke de fagorganisertes innsikt i viktige samfunnsspørsmål, og på det viset styrke fagbevegelsen i forhandlinger og kamp med arbeidsgivermotparten og de politiske myndighetene.

Det blir gjort stadige forsøk på å sette forskjellige grupper av fagorganiserte opp mot hverandre, folk på forskjellig lønnsnivå, i forskjellige bransjer, mellom norske og utenlandske arbeidere, mellom kvinner og menn, mellom offentlig og privat sektor, mellom organisert og uorganisert. Det er en sentral oppgave for LO å bekjempe slik splittelse mellom de fagorganiserte som avleder oppmerksomheten fra vårt felles interessegrunnlag.

LOs styrke er også avhengig av hvor mange som er med. LO vil arbeide for å overbevise de uorganiserte om fordelene ved å være organisert, og kjempe hardt imot alle bedriftseiere som forsøker å hindre fagorganisering. I dette arbeidet vil LO ikke benytte tvang, men overbevisning som metode. Det er LOs målsetting at alle fagorganisasjonene skal være tilsluttet LO og vil innlede samarbeid med de landsomfattende fagorganisasjonene utenfor LO med hensyn til en sammenslåing.

En rekke av LOs krav må fremmes overfor de politiske myndigheter. LO vil samarbeide fra sak til sak med de partier som støtter ett eller flere av våre krav. LO er en fri og uavhengig organisasjon. I den nåværende situasjonen er det hverken mulig eller ønskelig for LO som organisasjon å slutte seg til ett enkelt partis hele politikk og målsetting.»

OHV

LO-kongressen blir avholdt i en periode der krigstrusselen er mer overhengende enn på tiår, og behovet for internasjonalt solidaritetsarbeid er enomt. Men dette er umulig å spore i LO-ledelsens debatthefte om LOs handlingsprogram.

Knefall for

sosial-

imperialismen

LO-kongressen blir avholdt i en periode der krigstrusselen er mer overhengende enn på ti-år og behovet for internasjonalt solidaritetsarbeid er enomt. Men dette er umulig å spore i LO-ledelsens debatthefte om LOs handlingsprogram. Dette heftet har to avsnitt som handler om det internasjonale arbeidet.

Disse avsnittene legger så å si all vekt på kontroll med de multinasjonale selskapene, ny økonomisk verdensordning og støtte til utviklingslandene. Å «virke for internasjonale avtaler som hindrer og kontrollerer kjernefysiske våpen», er alt som står om krigstrusselen. Det er viktig spørsmål heftet tar opp, men utelatelsen av de mest brennende spørsmålene er påfallende. Det står heller ikke ett ord om hva grunnplanen skal foreta seg med internasjonale spørsmål. Hele programmet er lagt opp utfra LO-ledelsens deltaking i internasjonale samarbeidsorganer.

Men i den omfattende bunken med forslag fra foreningene, står det heldigvis atskillig bedre til. Forslagene handler så å si utelukkende om støtte til Solidaritet i Polen, støtte til geriljaen i Afghanistan, fred og nedrustning, støtte til PLO og til den anti-imperialistiske kampen i Latin-Amerika.

AFGHANISTAN

25 forslag fra foreningene går mot Sovjets okkupasjon av Afghanistan. Men de nøyer seg ikke med det. Det store flertallet av forslagene krever også at LO skal drive aktivt støttearbeid til motstandskampen. De fagorganiserte er ikke fornøyd med bare resolusjoner. Dette er i pakt med de beste tradisjoner i fagbevegelsen. Flere krever også at kongressen skal vedta en bevilgning til motstandskampen.

Sekretariatets innstillinger til dette punktet foreligger ikke, men forbundsstyrenes innstillinger er interessante. De fleste forbundsledelsene uttaler en klar motstand mot okkupasjonen. Jern og Metall uttaler seg ikke, med den begrunnelse at den internasjonale situasjonen kan forandre seg mye på de 7 månedene fram til kongressen. Forbundsledelsen i Kjemisk går direkte mot et forslag om aktiv solidaritet med Afghanistan. Forslaget kommer fra Trondheim og Ålesund og lyder: «LO må ta initiativ til aktiv solidaritet med Afghanistan.» Forbundsledelsens innstilling lyder: «Kan ikke tiltres. Det henvises til Sekretariatets vedtak om disse spørsmål.»

FORAN LO-KONGRESSEN

LO-ledelsen har varme forbindelser med den sovjetiske LO-ledelsen. Her er nestformann Haraldseth med russisk LO-delegasjon i 1979.

(Foto: Klassekampen)

FRED OG NEDRUSTNING

10 forslag tar opp dette spørsmålet. Her er mye bra. Og noe dårlig. Vi skal ikke gjennomgå forslagene i detalj. I stedet skal vi avslutte med å sitere et bra forslag fra Transport i Oslo:

«Det har det siste tiår vært ført nedrustningsforhandlinger mellom stormaktene. Resultatet har blitt det stikk motsatte — økt opprustning.

Rustningskappløpet har nå kommet til et punkt som gjør folk alvorlig bekymret. Mange føler en berettiget redsel for stor-krig. Alva Myrdal har sagt at sjansene for verdenskrig i vårt århundre er store — og stadig økende. Som landets største arbeidstakerorganisasjon vil LO ta disse betraktninger svært alvorlig. Vi er for reelle nedrustningsforhandlinger, men det er ikke nok. Vi vil aktivt kjempe mot tiltak som øker spenningen i vår del av verden. Således tar vi avstand fra forhåndslagring av tungt amerikansk militærmateriell i Norge. Dette vil gjøre oss mer avhengige av USA og øke faren for at Norge blir slagmark i en fremtidig krig. Vi krever at NATO avlyser planene om å utplassere nye atomvåpen i Europa, samtidig som Sovjet må avvikle og tilintetgjøre sine SS-20-raketter og tilsvarende våpen. I dagens situasjon representerer likevel Sovjet en vel så stor trussel mot freden og er den stormakt som rustet mest. Tsjekkoslovakia og Afghanistan viser klart det sovjetiske militærapparatets aggressive karakter. Landsorganisasjonen vil støtte aktivt opp om frigjøringskamp av den typen som føres mot Sovjet i Afghanistan.

Vi støtter små og mellomstore land som viser en klar holdning mot press fra de samme landene. Unnvikethet i slike tilfeller vil bare oppmuntre Sovjet (eller USA) til nye militære eventyr.

Supermaktene rustet og truer verdensfreden. Mot dette nytter bare en samlet opptreden fra verdens små og mellomstore nasjoner. Fagbevegelsen vil i denne alvorlige situasjon kaste store krefter inn på å bekjempe krigspolitikken.»

OHV

Men her deler forbundsledelsene seg. I Elektriker og Kraftstasjonsforbundets uttalelse heter det bl.a.: «Forbundsstyret gir sin tilslutning til støttetiltak og andre påvirkninger som iverksettes for å lette situasjonen for de undertrykte.» Norsk Kommuneforbund ber LO-kongressen bevilge økonomisk støtte til frigjøringskampen gjennom arbeiderbevegelsens internasjonale kanal.

Men de motsigelsene som ligger i denne saken vil det være uhyre viktig at delegatene ikke lar seg avspise med runde og uforpliktende formuleringer om solidaritetsarbeidet.

POLEN

35 forslag krever støtte til den nye, frie fagbevegelsen i Polen, Solidaritet, og brudd med den statsdirigerte. Disse forslagene ble vedtatt tidlig på høsten i fjor, da situasjonen var kritisk for den nye fagbevegelsen. Forbundsstyrenes holdning avspeiler dette. Hovedtendensen i deres innstillinger er å avvente situasjonen. Verst er igjen Kjemisk, som ikke kan tiltre noen støtte og som også går imot å invitere en gjest fra Solidaritet til kongressen. NNNs innstilling går i samme lei. Hotell

og Restaurant og Kommuneforbundet er blant dem som går inn for å opprette forbindelse med Solidaritet.

LO-ledelsens holdning til denne saken har vært ynkkelig fra starten. I det nåværende handlingsprogrammet står følgende: «... forsterke fagbevegelsens solidaritetsarbeid ved å støtte sosialt, faglig og nasjonalt frigjøringsarbeid til fremme av demokratiet, menneskerettighetene og frie fagorganisasjoner.»

Vente og se-holdningen til LO-ledelsen er et klart brudd med programmet og representerer et knefall for sosialimperialismen. Mens Polens arbeidere og funksjonærer kjempet med kniven på strupen og ba om støtte og materiell, bl.a. trykkeutstyr, drev LO- og DNA-ledelsen en omfattende kampanje til å støtte en fri presse i Portugal. Her var det ikke snakk om å vente og se, eller redsel for å blande seg inn i indre anliggender, som det heter.

Når dette skrives har Kåre Sandegren i LO vært i Polen, og man har opprettet faste forbindelser. For nå er Solidaritet anerkjent. De har vunnet sine seirer med støtte fra grunnplanet i LO, mens LO-ledelsen opptrådte som knehøner. Om ikke annet, så må dette slås fast på kongressen.

FORAN LO-KONGRESSEN

50% styrerepresentasjon — er arbeiderklassen i ferd med å overta makta fra borgerskapet?

— Nei! sier Brynjulf Mugaas i denne artikkelen. Skytøen-komiteens forslag om «utvida bedriftsdemokrati» tjener ikke arbeiderklassens interesser. Det er et strategisk feilspor i kampen for sosialismen, fører til økt klassesamarbeid og passiviserer fagbevegelsen.

— AKP(m-l) må ta opp kampen mot forslaget om «utvida bedriftsdemokrati».

Avvis LO-forslaget om «utvida bedriftsdemokrati»

Er arbeiderklassen i ferd med å erobre makta fra borgerskapet? På LO-kongressen skal Skytøen-komiteens forslag om utvida bedriftsdemokrati legges fram. De ansatte skal ifølge dette forslaget få halvparten av representantene i bedriftsstyrer og forsamlinger. Videre skal det være representanter for de ansatte med i den daglige styringen, dvs. de skal møte i utvalg som daglig, ukentlig eller månedlig tar avgjørelser i driftsspørsmål. Dette gjelder alle bedrifter med mer enn 25 ansatte. I industrien vil det bety at rundt 83% av alle sysselsatte omfattes av forslaget.

Skytøen-komiteen går også inn for at kommunestyre kan komme inn i bedriftsstyrene med en observatør som har tale- og forslagsrett. Kommunen kan også kreve at det blir oppretta et forpliktende kontaktorgan mellom bedriftene og kommunestyrene.

Forslaget om å gi de ansatte 50 prosent

**Av Brynjulf
Mugaas**

av representantene i styrer og utvalg, innebærer ikke at eierne må dele eienomsretten med de ansatte. Eierne skal beholde kontrollen gjennom at de alltid har styreformannen og hans dobbeltstemme som garanti. Men vil ikke dette forslaget i realiteten gi enorm makt til de ansatte? Med likt antall personer i styret og kanskje en observatør fra kommuniststyret som er medlem av fagbevegelsen, med folk på alle plan i bedriftens styringsorganer, må det være mulig å tvinge kapitalistene til å innføre bedre arbeidsmiljø, senke arbeidstida, og øke lønna. Eller er det slik at dette forslaget vil gjøre de ansatte til medansvarlige for sin egen ut-

bytting? Medansvarlige for å drive beinhard konkurranse med andre bedrifter og dermed med på å trenge dem ut av markedet og gjøre arbeiderne der arbeidsløse? Eller medansvarlige for å måtte si opp egne arbeidskamerater? Vil Skytøen-forslaget svekke eller styrke fagbevegelsens makt og kampkraft?

KAMPORGANISASJONER

AKP(m-l) har som mål å reise den norske arbeiderklassen til kamp for et sosialistisk samfunn. Vi arbeider for revolusjon. Vi vil fjerne det kapitalistiske utbyttersamfunnet og skape et samfunn der arbeiderklassen har makta. Det arbeidet vi gjør i fagbevegelsen er en del av kampen for sosialismen.

I dag er fagbevegelsen — utenom partiet — den viktigste organisasjonen arbeiderklassen har i kampen for sosialismen. Den omfatter alle (eller det store flertallet) arbeidere og funksjonærer. Den er skapt

FORAN LO-KONGRESSEN

Skytøen-komiteens «utvida bedriftsdemokrati»: Økt arbeidermakt gjennom styringsorganene — eller går det aktive grunnplansdemokratiet tapt?

(Foto: Alfa-Samfoto)

for å ivareta deres interesser mot kapitalistenes interesser.

Men sjøl om arbeiderklassen har slutta seg sammen i en fagbevegelse, fører ikke det automatisk til sosialisme. Den norske fagbevegelsen kjemper ikke i dag en bevisst kamp for å fjerne kapitalismen. Den kjemper på mange plasser ikke engang for de daglige interessene til medlemmene sine. I sekretariatet, forbundsstyrene og i mange lokale ledelser er parola: «Samarbeid med kapitalismen». Denne ideologien står sterkt i arbeiderklassen. Derfor har vi hatt det som ei viktig oppgave å gjenreise fagforeningene som kampporganisasjoner.

Uten at arbeiderklassen er seg bevisst at deres interesser ikke kan forenes med kapitalistenes, kan det ikke bli noen revolusjon. Det første skritt på veien er at klassen skaffer seg erfaringer om det gjennom den daglige kampen for lønn og arbeidsforhold. I denne daglige kampen

lærer også arbeiderklassen hvordan de skal organisere og bruke kreftene sine, lærer seg taktikk, lærer seg å ta seire og nederlag. Alt er nødvendig for det endelige oppgjøret.

Når AKP(m-l) skal vurdere hvilken holdning partiet skal ta til framlegget fra Skytøen-komiteen om utvida bedriftsdemokrati, så må vi gjøre det ut fra spørsmålet om dette styrker eller svekker arbeiderklassens kamp mot kapitalismen. NAF har gått ut med harde angrep på det nye forslaget. SV har latt Ny Tid hilse det velkommen med overskrifta «Gammelt, men godt nytt». I tillegg har de lagt fram sin egen innstilling som går et skritt videre og forlanger flertall til de ansatte i bedriftsstyrene. Betyr det at skillelinjene er klare, at det bare er for oss å hoppe på vogna og pynte den opp med noen paroler som går enda et skritt forbi SV?

For å starte med konklusjonene, så mener jeg at dette forslaget ikke tjener arbeiderklassens interesser.

Vi bør ta opp en aktiv kamp mot det. For her dreier det seg om to linjer i arbeiderklassen: Klassekamp eller klassesamarbeid. Fra DNAs side dreier det seg om et ideologisk framstøt som skal sementere fast klassesamarbeidsideologien i arbeiderklassen. Uten at denne ideologien sitter temmelig fast kan nemlig ikke toppene i DNA og LO beholde den makta de har i dag. En makt som gir dem kontroll over organisasjoner, politiske stillinger — og gjennom det kontroll over sentrale deler av norsk økonomi. Dette er Norges byråkratkapitalister.

Gjennom forslaget til Skytøen-komiteen vil de sikre seg en enda større kontroll over økonomien. NAF sitt angrep på «reformen» er først og fremst et uttrykk for kamp mellom to kapitalistiske grupper og ikke et spørsmål om kapitalister mot sosialister.

DNA-ledelsen har alltid vært flink til å utnytte den reformistiske venstresida. Når SV ikke har tatt et grunnleggende oppgjør med den politiske linja, men bare vil at en skal gå lenger på samme veien, blir det tatt som en garanti for at DNA tross alt er et sosialistisk parti. Gang på gang har vi sett hvordan SVere blir spilt ut over sidelinja i fagbevegelsen på grunn av sin manglende evne til å ta prinsipielle oppgjør med DNAs politikk.

SJØLSTYRTE BEDRIFTER

SV kritiserer Skytøen-komiteen for at de ikke går langt nok. Sjøl lanserer de et forslag som minner ganske klart om det systemet som finnes i Jugoslavia. Der har arbeiderklassen sjølstyre over «sin» bedrift, mens hele samfunnsøkonomien er kapitalistisk. Det går sjølsagt ikke an for arbeiderklassen å innskrenke seg til spørsmålet om den enkelte bedriften. For at det skal være sosialisme må arbeiderklassen ha oppretta sin egen statsmakt. Gjennom statsapparatet må de legge

FORAN LO-KONGRESSEN

Slik er innstillinga fra Skytøen

I dag gir Aksjeloven de ansatte rett til å velge 1/3 av representantene til styret i bedrifter som har mer enn 200 ansatte. Den inneholder også bestemmelsen om bedriftsforsamlinger. Selskaper som i de tre siste regnskapsårene har hatt mer enn 200 ansatte *skal* ha bedriftsforsamling.

Dens oppgaver er bl.a. å velge medlemmer til styret og styrets formann, føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av selskapet. Bedriftsforsamlinga skal avgi innstilling til generalforsamlinga om regnskap kan godkjennes, om hvordan tap skal dekkes eller overskudd brukes. Etter forslag fra styret treffer den avgjørelser i saker som gjelder:

- 1) Investering av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser, eller
- 2) rasjonalisering eller omlegging av drifta som vil medføre større endringer eller omdisponering av arbeidsstyrken.

I disse sakene kan ikke generalforsamlinga overprøve bedriftsutvalgets vedtak.

Et hvert medlem har rett til å kreve opplysninger om selskapets drift, men kan ikke forlange å få disse opplysningene ved å gå igjennom selskapets papirer. Slike opplysninger skal — dersom noen ønsker det — legges fram på møter i bedriftsforsamlinga.

Formelt er det et tvistespørsmål om medlemmer av bedriftsstyret og forsamlinga har taushetsplikt, men det finnes klare straffebestemmelser om noen går ut med opplysninger som skader selskapets drift. Og det er jo sjølsagt lett for bedriften å hevde at interne opplysninger ikke kan framlegges for fagforeningsmøter fordi det vil skade selskapets drift.

De ansattes representanter er valgt som enkeltpersoner. De er bare ansvarlig overfor generalforsamlinga og det lovverket som gjelder for aksjeselskap. De er ikke forplikta til å underlegge seg fagforeningas kontroll. De kan, og gjør det de aller fleste steder, nekte å la seg binde av vedtak i fagforeninga.

Dette «bedriftsdemokratiet» er en videreføring av en rekke klassesamarbeidstiltak som sosialdemokratene har tvunget fagbevegelsen inn i opp gjennom tidene. Hovedavtalen med sine samarbeidsbestemmelser er den viktigste, men det finnes også en rekke andre avtaler og lover som vi ikke skal komme inn på her. Det er bare nødvendig å ha klart for seg at dette er en svært viktig del av den sosialdemokratiske strategien for fag-

bevegelsen.

Skytøen-komiteens forslag har en rekke viktige endringer av den nåværende aksjeloven. Det dreier seg om interne styrings- og samarbeidsformer, utvidet styrerepresentasjon og offentlig representasjon i bedriftene. Slik ser disse forslagene ut:

INTERN STYRING

- a) I enhver bedrift — som har en bedriftsorganisasjonsplan — hvor planen inkluderer månedlige, ukentlige eller daglige møter i hele eller deler av bedriften, skal de ansatte være representert i slike.
- b) I bedrifter uten fast organisasjonsplan, men som ellers har en systematisert møtevirksomhet på ulike plan, skal de ansatte ha representasjon.
- c) Det tilrettelegges alternative ordninger som kan tilpasses de ulike bedriftsorganisasjoner i forhold til struktur og størrelse.
- d) Plikten til å opprette bedriftsutvalg i bedrifter med 100 ansatte eller flere oppheves. Dog skal et slikt utvalg opprettes hvis en av Hovedavtalens stedlige parter forlanger det. Hvis det innenfor de kategorier av ansatte som skal være representert i utvalget er medlemmer av organisasjoner som er part i Hovedavtalne, skal disse organisasjoner ha rett til representasjon selv om dette øker utvalgets størrelse.

STYREREPRESENTASJON

- a) I selskap som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 25 ansatte, men som ikke har bedriftsforsamling, skal de ansatte være representert i styret med inntil en tredjedel, dog minst to, av styrets medlemmer med varamenn, valgt av og blant de ansatte. *Hvis et flertall av de ansatte setter fram krav om det, kan inntil halvparten av styrets medlemmer med varamenn velges av og blant de ansatte.* Når de ansattes representanter utgjør halvparten av styrets medlemmer, *velger eiernes representanter styrets formann.* Ved stemmelikhet gjør dennes stemme utslaget.
- b) I selskap som de tre siste regnskapsår har hatt 25 ansatte eller mindre, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredjedel, dog minst to, av styrets medlemmer med varamenn skal velges av og blant de ansatte.
Hvis et flertall av de ansatte setter fram spesielt krav

FORAN LO-KONGRESSEN

komiteen

om det, kan inntil halvparten av styrets medlemmer med varamenn velges av og blant de ansatte.

Når de ansattes representanter utgjør halvparten av styrets medlemmer, velger eiernes representanter styrets formann. Ved stemmelikhet gjør dennes stemme utslaget.

- c) I selskaper som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 200 ansatte, skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av generalforsamlingen.

To tredjedeler av medlemmene med varamenn velges av generalforsamlingen. En tredjedel av medlemmene med varamenn velges av og blant de ansatte.

Hvis et flertall av de ansatte setter fram krav om det, kan inntil halvparten av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamenn velges av og blant de ansatte. Hvis generalforsamlingen fastsetter et høyere antall enn 12 medlemmer, skal dette være delelig med to.

Når de ansattes representanter utgjør halvparten av bedriftsforsamlingens medlemmer, velger eiernes representanter bedriftsforsamlingens formann. Ved stemmelikhet gjør dennes stemme utslaget.

De nåværende regler for bedriftsforsamlingens valg av selskapets styre endres slik at de ansatte velger inntil halvparten av styrets medlemmer hvis et flertall av de ansatte setter fram krav om det. Ved stemmelikhet i styret gjelder i tilfelle de samme regler som nevnt under a og b.

OFFENTLIG REPRESENTASJON I BEDRIFTENE

1. Hvis kommunestyret krever det, og et flertall av de ansatte innen den angjeldende bedrift gir sin tilslutning, kan kommunestyret oppnevne en observatør med tale- og forslagsrett til bedriftens styre. Hvis et flertall av de ansatte innen en bedrift krever det, kan kommunestyret oppnevne en observatør med tale- og forslagsrett til bedriftens styre. Bedriftens styre har i begge tilfelle rett til å uttale seg før vedtak om slik ordning treffes.
2. Hvis kommunestyret krever det, skal det opprettes et forpliktende kontaktorgan mellom kommunen og de bedrifter kommunestyret ønsker et slikt opprettet.

grunnen for en planøkonomi som opphever anarkiet i den kapitalistiske produksjonen. Det er ikke den enkelte kapitalists jakt etter profitt som skal være avgjørende for hva som blir produsert og hvor det blir produsert eller for hvordan produktene skal fordeles.

Men under kapitalismen er det slik. Det finnes ikke noen samfunnsstyring av produksjonen ut over den samfunnsstyringa som tjener interessene til de sterkeste kapitalgruppene. De bruker sitt statsapparat for å legge forholda best mulig til rette for sine områder. Det gjør de bl.a. ved å overføre store summer fra arbeiderklassens skattepenger som subsidier til sine foretak.

Om arbeiderklassen overtar den reelle makta i alle bedrifter, men ikke gjør noe mer, så vil det fortsatt være den kapitalistiske økonomiens prinsipper som gjelder. Når det ikke finnes en arbeiderklassens stat som sørger for en planøkonomi, vil de arbeiderstyrte bedriftene være underlagt den samme «alles kamp mot alle» som rår i dag. De arbeiderne som leder foretaket må ta hensyn til kampen om markedet, til spørsmålet om effektivitet og produksjonskostnader ut ifra hva som tjener deres bedrift og ikke i forhold til hva hele samfunnet er tjent med.

Dermed vil de stå overfor spørsmålet om å presse mer verdi ut av de ansatte uten at det skal føres tilbake til dem i form av høyere lønninger. De vil være nødt til å si opp folk om det går dårlig, dersom de da ikke velger å legge ned hele bedriften. Kort sagt, de vil sitte og administrere sin egen utbytting. (Det mest sannsynlige er jo at SV-forslaget, satt i system, vil fostre fram en ny klasse av «arbeider-kapitalister», dvs. folk som fort forsvinner fra produksjonen og blir som de eierrepresentantene vi har i dag.)

ERFARINGER

Dersom det utvida bedriftsdemokratiet blir innført, vil det kreve at en stor del av de fagorganiserte blir trukket inn i ulike styringsorganer. Fagforeningene har ingen formell kontroll over disse medlemmene. De er valgt som enkeltpersoner. De er ikke ansvarlig ovenfor klubbens medlemmer og vedtak som fattes i fagforeninga. De er ansvarlige ovenfor bedriftsforsamlinga, styret, generalforsamlinga og i siste omgang i forhold til det lovverket som trekker opp grenser for ak-

FORAN LO-KONGRESSEN

sjeselskapenes virksomhet.

I en del klubber og foreninger er praksisen allikevel slik at fagforeningas representanter gjør som fagforeninga bestemmer, informerer foreninga om bedriftens planer osv. Forutsetninga for at vi deltar i bedriftsstyrer og forsamlinger nå, er nettopp at denne virksomheten skal brukes til å styrke foreningas kampkraft. Men vår praksis er unntak. Det finnes godt med eksempler på hvordan fagforeningsrepresentanter både er med på vedtak som f.eks. betyr oppsigelser og at de etterpå holder dette skjult for medlemmene.

Kjemisk har oppsummert sine erfaringer på dette området:

«Den mest betenkelige erfaringen vi har gjort i denne tiden er hvor skrøpelig holdningen hos de ansattes representanter er i mange tilfeller. Enkelte oppfatter seg selv så betydningsfulle at de helt glemmer hvem de er valgt av. Andre blir så opptatt av sin egen bedriftssituasjon at de blir «bedriftsegoister» og mister den nødvendige oversikt i sitt arbeid. Utallige er de henvendelser vi har mottatt fra styrerepresentanter, som fremfører bedriftens problem uten å ha noen som helst motforestillinger.»

Dette er en ganske sterk oppsummering. Vi bør vurdere vår egen virksomhet i styrer og utvalg med utgangspunkt i disse erfaringene. Og de må veie tungt når vi skal ta stilling til Skytøen-komiteens forslag.

MEDLEMMENE UTEN MAKT

Et stort problem i fagbevegelsen i dag, er passiviteten. Det har vært en del av DNAs linje å umyndiggjøre medlemmene. Flytte alle viktige beslutninger vekk fra medlemmenes kontroll. Mange klubber har nesten ikke medlemsmøter ut over årsmøtene. Når kampvillige klubbforeningsstyrer overtar, opplever de problemet med at folk ikke kommer på møtene, og hvor lett det er å falle inn i den sosialdemokratiske rutinen med å la klubb/foreningsstyret (eller bare deler av dette) ta seg av alle saker over hodet på medlemmene.

Våre kamerater jobber ganske hardt for å endre på denne situasjonen. Vi vet at uten et levende demokrati kan ikke klubb/forening gjøres til en kamporganisasjon. Det er et ganske hardt og møysommelig arbeid.

Forslaget til Skytøen-komiteen vil øke

passiviteten i fagbevegelsen. Etter min mening er det uunngåelig. Når det skal velges en rekke folk til styreverv, til bedriftsforsamling og til utvalg for den daglige ledelsen av bedriften på alle plan, da blir de sjølsagt valgt blant de mest aktive, blant de som påvirker meningene til resten av fagforeninga. Det vil tappe foreninga for krefter. Og medlemmene vil ikke ha noen som helst formell rett til å blande seg opp i disse folkas arbeid. Og sjøl om de kan det, så vil det være et gap mellom den daglige aktiviteten som drives i utvalgene og det beskjedne antall klubb- og foreningsmøter som blir holdt. Sjøl arbeidsutvalget i foreninga skal få problemer med å holde grep om det som skjer. Virksomheten vil bli flytta vekk fra klubb og forening. Medlemmene risikerer i enda større grad å bli passivisert.

Det er også all grunn til å undersøke hva slags rolle foreningas forhandlingsutvalg får i denne situasjonen. Er det ikke en stor fare for at de vil bli satt til side, at de reelle beslutningene blir gjort i styrer og bedriftsforsamlinger? Er det ikke en fare for at store deler av forhandlingsretten blir tatt fra klubben? Det vil kanskje ikke skje så drastisk i første omgang, men jeg mener at det på sikt vil være realitetene bak det utvida bedriftsdemokratiet.

Den intime organisatoriske forbindelsen mellom eierrepresentantene og de ansattes representanter i styrer, forsamlinger og utvalg hvor drifta (innretting av produksjonen, konkurransen om markedet, pris på produkter, produktivitet, lønns- og driftskostnader osv.) blir diskutert, gir eierne en stor mulighet til å påvirke en stor og innflytelsesrik gruppe fagorganiserte med sine synspunkter.

Ikke fordi de ansatte sitter som umælende noksakter uten standpunkter, men fordi de ikke kommer utenom det forholdet at hele virksomheten til disse organene er retta inn på å drive bedriften med profitt. De blir tvunget til å vurdere hvordan bedriften skal drives i konkurranse med andre bedrifter i det kapitalistiske systemet.

Det samme skjer på andre plan i bedriften når de ansatte skal trekkes inn i den daglige ledelsen. Medlemmene har ingen mulighet til å gi direktiver til sine representanter som skal sitte og avgjøre f.eks. spørsmål om arbeidsmiljøet. Hele fagforeningsapparatet kan lett bli satt til side, bedriften skan spille de ansattes valgte

representanter ut mot f.eks. et gruppestyre som klager på manglende sikkerhetstiltak o.l. Jeg har ingen vanskeligheter med å tenke meg en situasjon der en avdelingsmester møter et gruppestyre med argumenter om at de ansattes representant i avdelingsutvalget allerede har gått med på et arbeidsopplegg som gruppestyret finner uakseptabelt. Det er også store muligheter for at fagforeningas forhandlingsutvalg vil komme i samme motsetningsforhold til de ansattes representanter i styret og bedriftsforsamlinga.

I et intervju med Klassekampen 2. august 1980, blir Skytøen stilt spørsmål om akkurat dette: «Ser du noen fare for at utviklingen av bedriftsdemokratiet kan svekke fagforeningene som kamporganisasjoner eller sette dem i konkurranseforhold til andre organ hvor også arbeiderne er representert?»

— Det syns jeg er et vedlig viktig spørsmål, som fagbevegelsen har all mulig grunn til å reflektere over. Min erfaring til nå er likevel at fagforeningene har fått sin posisjon gjennom sin representasjon også i andre organ, og jeg tror det skal være mulig å finne fram til funksjonsformer som styrker fagforeningene ytterligere.»

Men poenget er at Skytøen-komiteen ikke har drøftet dette spørsmålet. (Fagbevegelsen som en kamporganisasjon har jo ikke akkurat vært DNAs hovedparole.) Og de kommer heller ikke med noen konkrete eksempler på hvordan fagbevegelsen har styrket sin posisjon. Ikke så lenge etter dette intervjuet fikk vi tre større nedleggelsessaker hvor de ansatte ikke kunne hjelpe seg med representasjon i styrer og bedriftsforsamlinger. Ved Skotfos og Mesna Kartong fikk de fagorganiserte se hvordan forbundsformannen deres, som også var styrerepresentant, stemte for nedleggelse. På Nyland fikk også folka merke at deres styrerepresentanter sveik dem. Ingen av de tre foreningene fikk hjelp av industriminister Skytøen, enda det ikke mangla henvendelser.

En svekka lokal fagforening vil sjølsagt også bety en svekka fagbevegelse som helhet. Istedenfor at klubber og avdelinger innafor det samme forbundet forener kreftene sine til kamp mot arbeidsgiverne, tror jeg at vi vil få oppleve enda mer enn vi gjør i dag, at de engasjerer seg i kamp mot hverandre om oppdrag o.l. Det finnes jo allerede i dag en god del bedrift-

«Det finnes ingen holdepunkter for å mene at en utvidet representasjon fra arbeidstakere skulle endre holdningen til samarbeid i negativ retning (...) Politiske minoritetsgrupper som har revolusjon som mål og kaos i arbeidslivet som middel for å nå målet, har også tidligere betraktet arbeidstaker-representasjon i styrer og bedriftsforsamlinger som en betydelig hindring for den virksomheten de driver. Jeg mener således at en utbygging av bedriftsdemokratiet vil gi både nye, verdifulle bidrag til å styrke det næringsliv som vi alle lever av og sikre det samfunnssystem som den altoverveiende del av befolkningen ønsker å ha også i fremtiden.»

*Sitat: Lars Skytøen
(Foto: Klassekampen)*

sjåvinistiske tendenser som svekker fagbevegelsen. Skytøen-forslaget vil forsterke denne tendensen.

VETORETT

Jeg har argumentert for at AKP(m-l) skal ta opp kampen mot forslaget til utvida bedriftsdemokrati. Vi blir i så fall aleine til å begynne med. I alle fall når det gjelder spørsmålet om å forkaste hele ideologien som ligger bak Skytøen-forslaget. Men det finnes en opposisjon mot LO-ledelsen i dette spørsmålet. Sterkest har den kommet til uttrykk i Kjemisk. De var så misfornøyd med det sentrale debattopplegget fra LO at de sendte ut sitt eget.

Problemet er likevel at i hovedsak går Kjemisk sine forslag i samme retning som SVs «arbeidermakt». Det som vi likevel kan stå sammen med dem om, er kravet om veto rett for fagforeningene i ei rekke viktige spørsmål. Kjemisk vil nemlig at det skal være veto rett ved akjseutbytte

over 6%, ved permitteringer, ved bedriftsnedleggelse og ved større investeringer.

Men er egentlig ikke dette forslag som i konsekvens sier at arbeiderne skal overta styringa av bedriftene? Sjø om disse kravene griper langt inn i kapitalistenes styringsrett, så skiller de seg likevel fra ideen om at arbeiderne skal styre sine egne bedrifter. Disse kravene er først og fremst kampmidler for fagforeninga. Det vil gi dem mulighet til å reise en effektiv kamp mot permitteringer og oppsigelser og til å innskrenke utbygginga en del.

Disse parolene gir også ei rekke taktiske fordeler. Det er ingen grunn til å ha illusjoner om at Stortinget vil vedta en lov som gir de ansatte veto rett på disse områdene. Og det er faktisk en av de taktiske fordelene ved kravet. Det er rettferdig at arbeidsfolk kan stoppe nedlegging av arbeidsplassene sine. Når Stortinget ikke vil vedta en slik lov er det en framifrå god anskuelsesundervisning om statsappara-

tet som redskap for kapitalismen.

DNA vil ikke støtte kravet om veto rett. De har allerede avvist det ved å ikke ta det opp i Skytøen-innstillinga. Det gir oss et utmerka utgangspunkt til å bevise at DNA-ledelsen er borgere som forsvarer sine kapitalistiske interesser.

På LO-kongressen vil det helt sikkert være en rekke lokale tillitsmenn med DNA-tilknytning som vil stemme mot at fagforeningene skal ha veto rett i spørsmålet om å bevare arbeidsplassene. De fleste forbundsformenna vil også innta denne holdninga. Det vil øke motsetningene i LO mellom dem som står på kelasamarbeidets grunn og det store flertallet av medlemmene. Det gir oss et godt utgangspunkt for den videre kampen.

Skytøen-forslaget svekker arbeiderklassens organisering. Det svekker den daglige klassekampen om kroner og øre og bedre arbeidsforhold osv. Men det viktigste er at det svekker kampen for sosialismen. I den kampen trenger vi en godt organisert arbeiderklasse med kamperfaringer.

Den nye bedriftsorganiseringa vil også utdanne en hær av borgerlige ideologer i arbeiderklassen. De som jobber og tenker på kapitalens premisser, som ser kelasamarbeidet som en velsignelse for arbeiderklassen og som propaganderer dette samarbeidet som reformer som skal bringe oss ett nytt samfunn.

Revolusjonen trenger ikke bare en godt organisert arbeiderklasse. Den trenger også en politisk bevisst arbeiderklasse. En klasse som er gjennomsyra av forståelsen av at deres interesser ikke kan forenes med kapitalismens interesser. Arbeiderklassen trenger en framskreden del som ikke et øyeblikk er i tvil om målet, som jobber daglig for å styrke den sosialistiske ideologien i klassen. Og det kan vi bare oppnå dersom vi fører kamp mot alle slags borgerlige og reformistiske ideer som nå har godt fotfeste i den norske arbeiderklassen.

Vi har synda mye på dette området i lang tid. Vi har latt SV få spre sin «sosialisme på norsk» uten å ta skikkelig til motmæle. Vi har så alt for lett underordna (eller glemt) den ideologiske kampen til fordel for taktiske allianser som har gitt oss posisjoner i fagforeningene. Det er sjølsagt bra med posisjoner. Men nå må vi også bruke dem i kampen om arbeiderklassens tanker.

STUDIEOPPLEGG PÅ LENIN'S BOK «HVA MÅ GJØRES?»

Boka «Hva må gjøres?» av Lenin skal være obligatorisk studium i AKP(m-l) i år. Under legger vi fram et skoleringsopplegg basert på tre møter.

Lenins bok er et oppgjør med det økonomistiske avviket fra den kommunistiske politikken, dvs. det å i hovedsak begrense seg til å føre den økonomiske eller snevert faglige kampen og neglisjere den revolusjonære teorien. Dette avviket har også eksistert som en viktig tendens i AKP(m-l)s arbeid.

Vi gjør dette studieopplegget kjent gjennom Røde Fane fordi vi mener at dette verket av Lenin også er av betydning for revolusjonære og sosialister utover AKP(m-l)s egne rekker.

Lenin satte som undertittel til «Hva må gjøres?»: «Brennende spørsmål for bevegelsen vår.» Dette viste seg å ikke være noen overdrivelse.

Boka foretar en gjennomgripende kritikk av det økonomistiske avviket fra marxismen. Lenin forklarer hva som er kommunistenes (eller sosialdemokratene, som det het den gangen før ordet blei kompromittert) oppgaver. Han forklarer at vi ikke kan begrense oss til den økonomiske kampen eller i hovedsak den. Han sier at vår oppgave er å føre den revolusjonære teorien inn i arbeiderbevegelsen. Denne teorien kan ikke oppstå spontant i arbeiderbevegelsen sjøl.

Med en slik definisjon av partiets oppgaver, kommer Lenin fram til en helt annen partimodell enn økonomistene. Et parti som har etla seg til å være en fortropp, må være fast organisert, disiplinert og best mulig skolert. Om partiets oppgaver skulle være slik økonomistene sa, nemlig å føre den økonomiske kampen og «politisere den», så behøvde ikke partiet være slik: Tvert om. Det kunne være laust og noen spesiell skolerung skulle ikke være nødvendig, for etter økonomistenes mening vokste bevisstheten likevel ut av den økonomiske kampen.

Altså: Den teoretiske splittelsen i synet på partiets oppgaver, som kommer til uttrykk i polemikken mellom Lenin og Martynov m.fl. er sjølve grunnlaget for splittelsen mellom kommunistpartier og det vi kaller sosialdemokrater. Derfor er det sjølsagt viktig for enhver som kaller seg kommunist å kjenne denne polemikken grundig, skjønne argumentene og kjenne begrepene. Ikke fordi vi skal kopiere Lenin mekanisk. Men fordi denne partiteorien har vist sin overlegenhet i praksis og fordi denne teorien er en av hovedgrunnene til at vi kaller oss leninister.

Dette skoleringsopplegget er ei innføring i «Hva må gjøres?» Det er et opplegg for organiserte studier. Det forutsetter sjølsagt at en driver sjølstudier før møtene og er forberedt med egne merknader, innvendinger og spørsmål.

Skoleringsopplegget legger opp til tre møter. Dermed er det ikke mulig å drøfte alle sider ved Lenins bok. Vi har valgt ut tre-fire emner som vi mener er svært sentrale for vårt partis behov. Leseren bør sjølsagt lese hele boka, blant annet for at vårt utvalg ikke skal gi en skeiv og ubalansert framstilling av Lenins teori. Men vi vil anbefale noen avsnitt som vi mener gir konsentrerte uttrykk for viktige sider i Lenins teori.

Kap. II Massenes spontanitet ... s. 38—53

Kap. III Tradeunionistisk politikk ... s. 65—107

Kap. IV Amatørisme ... s. 112—148 + s. 157—167

Kap. V «Planen» ... avsn. B s. 174—187.

(Tekstutsnittene er hentet fra Lenin, utv. verker, bind 2, Forlaget Oktober 1976).

MØTEOPPLEGGET

- Møte 1: Massenes spontanitet og partiets oppgaver
Lesestoff kap. I og II
- Møte 2: Kritikk av økonomismen
Lesestoff kap. III
- Møte 3: Organisasjon, propaganda, avis
Lesestoff kap. IV og V

STUDIE-SIDER

MØTE 1

Lenin kritiserer parolen «frihet til kritikk» og påstandene om «dogmatisme». Diskuter det følgende sitatet. Er vi sjøl i ei tid med «teoretisk uorden» der angrepene på prinsippene er hovedfaren? Eller er hovedfaren dogmatisme og tilstivning?

Slik ser vi at høylytte fraser mot forsteininga av tanken osv., skjuler likegladhet og hjelpeløshet når det gjelder utviklinga av teoretisk tenkning. Tilfellet med de russiske sosialdemokratene gir et godt bilde av det allmenne europeiske fenomenet (som også de tyske marxistene merka seg for lenge siden) at den svært etterlengta friheten til å kritisere ikke medfører at en teori blir skifta ut med en annen, men frihet fra all helhetlig og veloverveid teori. Det medfører eklektisisme* og mangel på prinsipper. De som har den minste kjennskap til den nåværende tilstanden i bevegelsen vår, kan ikke unngå å se at den breie spredninga av marxismen blei fulgt av ei viss senkning av det teoretiske nivået. Ganske mange folk med svært lite, og til og med total mangel på skoloring, gikk med i bevegelsen fordi den hadde praktisk betydning og praktisk framgang. Ut fra det kan vi vurdere hvor taktløs *Rabotsjeje Djelo* er, når det — med ei triumferende mine — siterer utsagnet av Marx: «Hvert eneste skritt i en virkelig bevegelse er viktigere enn et dusin programmer.» Å gjenta disse ordene i en periode med teoretisk uorden, er som å ønske de sørgende i en begravelse til lykke med dagen. Videre, disse orda fra Marx er tatt fra brevet hans om Gotthap-programmet, der han skarpt fordømmer eklektisisme når det gjelder å utforme prinsipper. Hvis dere må forene dere, skreiv Marx til partilederne, så inngå overenskomster som tjener de praktiske målsettingene til bevegelsen, men tillat ikke noen hestehandel om prinsippene, gi ikke teoretiske «innrømmelser». Dette var Marx' tanke, og likevel er det folk blant oss som søker — i navnet hans — å svekke betydninga av teori!

Uten revolusjonær teori kan det ikke bli noen revolusjonær bevegelse. Denne grunntanken kan ikke understrekes nok i ei tid da den moderne forkynninga av opportunisme går hand i hand med at man forgaper seg i den snevreste form for praktisk arbeid.

(fra s. 32—33)

I det følgende sitatet snakker Lenin om tre former for kamp, den politiske, den økonomiske og den teoretiske. Finn eksempler på alle tre formene fra vår egen praksis. Hvordan kan vi drive den teoretiske kampen i praksis slik at det blir hele partiets sak?

La oss sitere det som Engels sa i 1874 om betydninga av teori i den sosialdemokratiske bevegelsen. Engels anerkjenner ikke to former for den store kampen til sosialdemokratiet (politisk og

økonomisk), slik som det er moderne å gjøre hos oss, men tre, for han stiller den teoretiske kampen på linje med de to første formene. anbefalingene hans til den tyske arbeiderbevegelsen, som var blitt sterk praktisk og politisk er så lærerike sett ut fra dagens problemer og stridigheter, at vi håper leseren ikke blir ergelig på oss når vi siterer et langt avsnitt fra den innledende merknaden hans til *Bondekrigen i Tyskland* (Der Deutsche Bauernkrieg), som for lengst er blitt en stor bibliografisk sjelendhet:

«De tyske arbeiderne har to viktige fordeler framfor arbeiderne i resten av Europa. For det første tilhører de det mest teoretisk anlagte folket i Europa, og de har beholdt den sansen for teori som de såkalte «danna» klassene i Tyskland omtrent har mista fullstendig. Uten tysk filosofi som gikk forut for den, særlig den til Hegel, ville aldri den vitenskapelige sosialismen ha blitt til — den eneste vitenskapelige sosialismen som har eksistert. Uten sans for teori blant arbeiderne ville aldri denne vitenskapelige sosialismen gått dem i kroppen og blodet slik den har gjort. At dette er en enorm fordel, kan en på den ene sida skjønne ut fra likegyldigheten overfor all teori, som er en av hovedårsakene til at den engelske arbeiderbevegelsen kryper så sakte av sted, trass i den storarta organiseringa i de enkelte foreningene, og på den andre sida ved å se på all den ugangen og forvirringa som er forårsaka av proudhonismen, i den opprinnelige formen blant franskmennene og belgierne, blant spanjolene og italienerne i den formen som er karikert videre av Bakunin. (s. 34—35)

De følgende tre sitatene forklarer partiets rolle i å føre den revolusjonære teorien inn i arbeiderklassen — i motsetning til trade-unionismen og økonomismen. Gjøres det feil av økonomistisk og trade-unionistisk karakter i AKP(m-l)? Er økonomismen et viktig avvik i dag, representerer det noen fare, eller er det nokså uviktig?

Historia i alle land viser at arbeiderklassen ved utelukkende egen innsats, bare er i stand til å utvikle fagforeningsbevissthet, dvs. overbevisninga om at det er nødvendig å samle seg i foreninger, kjempe mot arbeidskjøperne og streve for å tvinge regjeringa til å vedta nødvendige arbeiderlovgivning, osv.* Men den sosialistiske teorien vokste ut av de filosofiske, historiske og økonomiske teoriene som var utarbeidd av utdanna representanter for de eiendomsbesittende klassene, av intellektuelle. Ved sin samfunnsmessige status tilhørte grunnleggerne av den moderne vitenskapelige sosialismen, Marx og Engels, sjøl de borgerlige intellektuelle. På nøyaktig samme vis oppsto den teoretiske doktrinen til sosialdemokratiet i Russland helt og holdent uavhengig av den spontane veksten i arbeiderbevegelsen. Den vokste fram som et naturlig og uunngåelig resultat av utviklinga av tenkninga blant de revolusjonære sosialistiske intellektuelle.

* Trade-unionisme utelukker ikke «politikk» helt og holdent, slik noen trur. Fagforeninger har alltid drevet en del politisk (men ikke sosialdemokratisk) agitasjon og kamp. Vi skal ta opp forskjellen mellom trade-unionistisk politikk og sosialdemokratisk politikk i det neste kapitlet. (s. 40)

* Eklektisisme — ei filosofisk retning som velger ut de læresetningene som ser tiltalende ut fra de ulike systemene, uten å bry seg om hvorvidt de stemmer overens innbyrdes. Usjølsten-dig forsøk på å skape en helhet av ulike standpunkter. — Red.

STUDIE-SIDER

Dette viser (noe som *Rabotsjeje Djelo* ikke kan fatte) at *all* tilbedelse av spontaniteten i arbeiderbevegelsen, all forringing av rolla til «det bevisste elementet», av rolla til sosialdemokratiet, betyr *å styrke innflytelsen fra den borgerlige ideologien over arbeiderne, helt uavhengig av om den som forringer denne rolla, ønsker det eller ikke*. Alle de som snakker om «å overvurdere betydninga av ideologien», om å overdrive rolla til det bevisste elementet, osv., forestiller seg at den reine og enkle arbeiderbevegelsen kan utvikle, og kommer til å utvikle, en sjølstendig ideologi for seg sjøl, om bare arbeiderne «river skjebnen sin ut av hendene på lederne». Men dette er en grunnleggende feil. For å fylle ut det som er blitt sagt ovafor, skal vi sitere de følgende grunnleggende sanne og viktige orda fra Karl Kautsky i det nye utkastet til program for Det østerrikske sosialdemokratiske partiet.

«Mange av de revisjonistiske kritikerne våre trur at Marx hevda at den økonomiske utviklinga og klassekampen med nødvendighet ikke bare skaper vilkåra for den sosialistiske produksjonen, men også — og direkte — *bevisstheten* (luthevinga til K.K.) om nødvendigheten av den. Og disse kritikerne hevder at England, det landet som er høyest kapitalistisk utvikla, er fjernere enn ethvert annet land fra denne bevisstheten. Skal en dømme ut fra utkastet, kan en anta at dette påståtte ortodoks-marxistiske synet, som blir avvist slik, blei delt av den komiteen som laga utkastet til det østerrikske programmet. I programutkastet er det slått fast: «Jo mer den kapitalistiske utviklinga øker størrelsen på proletariatet, jo mer blir proletariatet tvunget til og egna til å kjempe mot kapitalismen. Proletariatet blir bevisst at sosialismen er mulig og nødvendig. I denne sammenhengen viser den sosialistiske bevisstheten seg å være et nødvendig og direkte resultat av den proletariske klassekampen. Men dette er absolutt feilaktig. Sjølsagt har sosialismen, som doktrine, røttene sine i moderne økonomiske forhold, akkurat som klassekampen til proletariatet har det, og som den sistnevnte oppstår den fra kampen mot den kapitalistiske fattigdommen og elendigheten blant massene. Men sosialismen og klassekampen oppstår side om side, og ikke den ene ut av den andre.» (s. 48—49)

Siden det ikke kan bli snakk om en sjølstendig ideologi formulert av de arbeidende massene sjøl i utviklingsprosessen deres*, er det *eneste* valget — enten borgerlig eller sosialistisk ideologi. Det fins ingen middelvei (for menneskeheten har ikke funnet opp en «tredje» ideologi, og videre, i et samfunn som er revet opp av klassemotsetninger, kan det aldri bli en klasseløs ideologi eller noen ideologi som er hevet over klassene). Derfor betyr det å forringe den sosialistiske ideologien på *noen som helst måte å snu seg vekk fra den ørlite grann*, å styrke borgerlig ideologi. Det er mye snakk om spontanitet. Men den *spontane* utviklinga av arbeiderbevegelsen leder til at den blir underordna den borgerlige ideologien, *til at den utvikler seg langs linjene i Credo-programmet*. For den spontane arbeiderbevegelsen er trade-unionisme, er *Nur-Gewerkschafterei*, og trade-unionisme betyr at arbeiderne blir ideologisk slavebundet av borgerskapet. Derfor er oppgava vår, oppgava for sosialdemokratiet, å *bekjempe spontaniteten, å skille arbeiderbevegelsen fra denne spontane, trade-unionistiske strevinga for å komme inn under vingene til borgerskapet, og å bringe den under vingene til det revolusjonære demokratiet*.

* Dette betyr sjølsagt ikke at arbeiderne ikke har noen del i å skape en slik ideologi. De deltar, ikke som arbeidere, men som sosialistiske teoretikere, som en Proudhon eller en Weitling. Med andre ord så deltar de bare når de kan og i den utstrekning de er i stand til — mer eller mindre — å tilegne seg kunnskapen fra deres tidsalder og utvikle den kunnskapen. Men for at arbeidsfolk *skal kunne lykkes i dette litt oftere*, må alt bli gjort for å høyne bevissthetsnivået hos arbeiderne allment. Det er nødvendig at arbeiderne ikke innskrenker seg til de kunstig innnevnte grensene for «arbeiderlitteratur», men at de i økende grad lærer å mestre *allmenn litteratur*. Det ville være enda mer sant å si «er ikke innskrenka til», i stedet for «innskrenker seg ikke til», fordi arbeiderne sjøl ønsker å lese, og leser virkelig alt som er skrevet for de intellektuelle, og bare noen få (dårlege) intellektuelle trur at det er tilstrekkelig «for arbeiderne» å bli fortalt et par ting om fabrikkforholda og å få gjentatt for seg på nytt og på nytt det som har vært kjent lenge. (s. 50—51)

MØTE 2

a) *Lenin argumenterer sterkt for allsidig politisk avsløring for å høyne den revolusjonære bevisstheten. Han nevner en del eksempler. Finn liknende eksempler fra Norge og diskuter om Lenins argumentasjon også holder for norske forhold i dag.*

b) *Lenin skiller skarpt mellom politisk kamp og «å la den økonomiske kampen sjøl få en politisk karakter». Han hevder at det siste ikke er noe annet enn kampen for økonomiske reformer. Er dere enige i dette skillet?*

a) Sosialdemokratiet leder kampen til arbeiderklassen, ikke bare for bedre salgsvilkår for arbeidskrafta, men for avskaffing av det samfunnsystemet som tvinger de eiendomsløse til å selge seg sjøl til de rike. Sosialdemokratiet representerer arbeiderklassen, ikke i forholdet den har til ei gitt gruppe arbeidskjøpere aleine, men i forholdet til alle klasser i det moderne samfunnet og til staten som ei organisert politisk kraft. Derfor følger det at det ikke bare er slik at sosialdemokratene ikke må innskrenke seg utelukkende til den økonomiske kampen, men at de ikke må tillate at organiseringa av økonomiske avsløringer blir den altoverveiende delen av virksomheten deres. Vi må ta aktivt opp den politiske oppdragelsen av arbeiderklassen og utviklinga av den politiske bevisstheten dens. *Nå som Iskra og Zarja* har kommet med det første angrepet på økonomismen, «er alle enige» om dette (sjøl om noen bare er enige i ord, noe vi skal se snart).

Spørsmålet reiser seg: Hva bør den politiske oppdragelsen bestå i? Kan den innskrenke seg til propaganda om arbeiderklassens fiendskap mot autokratiet? Sjølsagt ikke. Det er ikke nok å *forklare* arbeiderne at de er politisk undertrykt (ikke mer enn det er nok å *forklare* dem at interessene deres er antagonistiske til interessene til arbeidskjøperne). Det må bli drevet agitasjon med sikte på hvert eneste konkrete eksempel på denne undertrykkinga (liksom vi har begynt å drive agitasjon omkring konkrete eksempler på økonomisk undertrykking). Ettersom *denne* undertrykkinga angår de mest ulike klassene i samfun-

STUDIE-SIDER

net, ettersom den viser seg på de mest ulike områder av livet og virksomheten — faglige, statsborgerlige, personlige, familiemessige, religiøse, vitenskapelige, osv., osv. — er det ikke da åpenbart at *vi ikke kommer til å oppfylle oppgava vår* med å utvikle den politiske bevisstheten til arbeiderne, hvis vi ikke påtar oss å organisere en *allsidig politisk avsløring* av autoritet? For å drive agitasjon omkring konkrete tilfeller av undertrykking, må disse tilfellene bli avslørt (liksom det er nødvendig å avsløre misgrep på fabrikkene for å føre økonomisk agitasjon).

Er det sant at den økonomiske kampen allment er det «brei-este brukbare midlet» til å trekke massene med i politisk kamp? Det er fullstendig usant. *Hvert eneste uttrykk* for politisk tyranni og autokratisk voldsbruk er ikke mindre «breit brukbart» som et middel til å «trekke» massene «med», og det er ikke bare i samband med den økonomiske kampen at det er slik. Oppsynsmennene på landsbygda og piskinga av bønder, korrupsjonen blant embetsmenn og politiets behandling av «vanlige folk» i byene, kampen mot de sulteramma og undertryktinga av den folkelige kampen for opplysning og kunnskap, utdrivinga av skatter og forfølgninga av religiøse sekter, den ydmjukende behandlinga av soldater og militærmetodene overfor studenter og liberale intellektuelle — er alle disse og tusenvis av andre liknende utslag av tyranniet allment *mindre* «breit brukbare» midler og muligheter for politisk agitasjon og for å trekke massene med i den politiske kampen fordi de ikke direkte er bundet sammen med «den økonomiske kampen»? Sannheten er det stikk motsatte. Av den samla summen av tilfeller der arbeiderne lider (enten sjøl eller gjennom de som er nært knytta til dem) under tyranniet, volden og mangelen på rettigheter, er det utvilsomt bare et lite mindretall som representerer tilfeller med politi-tyranni innafor fagforeningskampen som sådan. Hvorfor skal vi da i forveien *innsnevre* perspektivet for den politiske agitasjonen ved å erklære bare ett av midlene som «det brei-este brukbare», når sosialdemokratene i tillegg må ha andre, ikke mindre «breit brukbare» midler, for å tale allment? (s. 68-69-70)

b) Hvilken konkret, virkelig mening ligger i orda til Martynov når han setter fram for sosialdemokratiet oppgava med «å la den økonomiske kampen sjøl få en politisk karakter»? Den økonomiske kampen er den felles kampen arbeiderne fører mot arbeidskjøperne sine, for bedre vilkår *når de selger arbeidskrafta si*, for bedre leve- og arbeidsvilkår. Denne kampen er nødvendigvis en fagforeningskamp, fordi arbeidsvilkåra er svært ulike på de ulike fagområdene, og derfor kan kampen *for å forbedre* dem bare bli ført på grunnlag av fagorganisasjonene (i de vestlige landa gjennom fagforeninger, i Russland gjennom midlertidige fagsammenslutninger og flygeblad, osv.). Å gi «den økonomiske kampen sjøl en politisk karakter» betyr derfor å streve for å sikre at disse faglige krava blir oppfylt, å forbedre arbeidsvilkåra i hvert enkelt fag ved hjelp av «lovgivning og administrative tiltak» (som Martynov formulerer det på den etterfølgende sida i artikkelen sin, s. 43). Dette er nettopp det alle arbeiderfagforeninger gjør og alltid har gjort. Les verkene til de skikkelige vitenskapelige (og «skikkelige» opportunistiske) herr og fru Webb, og dere vil se at de britiske fagforeningene for lenge siden anerkjente, og lenge har satt ut i livet oppgava med «å la den økonomiske kampen sjøl få en politisk karakter». De har kjempa lenge for streikeretten, for å fjerne alle juridiske hindringer for de kooperative bevegelsene og fagforeningsbevegelse-

ne, for lover som skal beskytte kvinner og barn, for ei forbedring av arbeidsforholda ved hjelp av helse- og fabrikklovgivning, osv.

Slik tjener den pompøse frasen «om å la den økonomiske kampen sjøl få en politisk karakter», som lyder så «skrekkelig» djupsindig og revolusjonær, som et skjerm Brett for å skjule det som i virkeligheten er den tradisjonelle strevinga for å *degradere* den sosialdemokratiske politikken til et trade-unionistisk politisk nivå. Under dekke av å rette opp ensidigheten til *Iskra*, som de påstår setter «revolusjoneringa av dogmer høyere enn revolusjoneringa av livet»*, får vi framlagt *kampen for økonomiske reformer* som om det var noe ganske nytt. Saka er at frasen om «å gi den økonomiske kampen sjøl en politisk karakter», ikke betyr noe mer enn kampen for økonomiske reformer. (s. 72—73)

I det følgende sitatet snakker Lenin om nødvendigheten av å forstå alle klasser, ikke bare teoretisk, men fra det virkelige livet, blant annet gjennom avsløringer. Har dere synspunkter på hvordan vi skal bli bedre til å leve opp til dette?

De som utelukkende konsentrerer oppmerksomheten, iaktakelsen og bevisstheten om arbeiderklassen, eller til og med hovedsakelig om den aleine, er ikke sosialdemokrater. For den kunnskapen arbeiderklassen har om seg sjøl, er uløselig knytta sammen med ikke bare en helt og fullt klar teoretisk forståelse — eller snarere ikke så mye med den teoretiske som med den praktiske forståelsen — for forholda mellom *alle* de ulike klassene i det moderne samfunnet, en forståelse som er tilegna gjennom erfaringer fra det politiske livet. Derfor er oppfatninga av den økonomiske kampen som det brei-este brukbare midlet til å trekke massene med i den politiske bevegelsen, som økonomistene våre forkynner, så utrolig skadelig og reaksjonær i den praktiske betydninga si. For å bli en sosialdemokrat, må arbeiderne ha et klart bilde i tankene sine om den økonomiske karakteren og de samfunnsmessige og politiske trekka til godseieren og presten, den høye embetsmannen og bonden, studenten og omstreiferen. Han må kjenne de sterke og svake punktene deres, han må gripe meninga i alle slagord og sofismer som hver klasse og hvert lag dekker den sjølgode strevinga si og den virkelige «indre virksomheten» sin med. Han må forstå hvilke interesser som blir gjenspeilt i bestemte institusjoner og bestemte lover, og hvordan de blir gjenspeilt. Men dette «klare» bildet kan ingen tilegne seg fra ei bok. En kan bare tilegne seg det fra levende eksempler og fra avsløringer som følger tett oppunder det som foregår omkring oss på et gitt tidspunkt, det som blir diskutert, kanskje hviska om, av alle og enhver på sin måte, det som kommer til uttrykk i de og de hendingene, i den og den statistikken, i den eller den domsfellinga, osv., osv. Disse gjennomgripende politiske avsløringene er et vesentlig og *grunnleggende* vilkår for å lære opp massene i revolusjonær virksomhet. (s. 82)

I det følgende sitatet lar Lenin en arbeider kritisere en innsnevra og økonomistisk propaganda. Lenins arbeider krever å få allsidige kunnskaper: «snakk mindre til oss om det vi allerede veit, og fortell oss mer om det vi ikke veit». Er dere enige i et slikt krav til propagandaen? Diskuter vår egen propaganda på arbeidsplassene i lys av et slikt krav.

En slik arbeider vil si til rådgiverne sine fra *Rabotsjaja Mysl* og *Rabotsjeje Djelo*: Mine herrer, dere anstrenger dere til ingen

STUDIE-SIDER

nytte, og dere skulker unna de egentlige pliktene deres ved å blande dere med overdreven iver inn i en jobb der vi klarer oss sjøl svært godt. Det fins ikke noe lurt i påstandene deres om at oppgava for sosialdemokratene er å gi den økonomiske kampen sjøl en politisk karakter. Den er bare begynnelsen, den er ikke hovedoppgava for sosialdemokratene. For over hele verden, også i Russland, *tar politiet ofte sjøl initiativet til å gi den økonomiske kampen en politisk karakter, og arbeiderne lærer sjøl å forstå hvem regjeringa støtter. Den «økonomiske kampen arbeiderne fører mot arbeidskjøperne og regjeringa», som dere lager slik blest om — som om dere hadde oppdaga et nytt Amerika, blir ført overalt i Russland, sjøl på de mest tilbakeleggende stedene, av arbeiderne sjøl, som omtrent ikke har hørt om sosialismen. Den «virksomheten» dere ønsker å stimulere blant oss arbeidere ved å sette fram konkrete krav som lover handgripelige resultater, kan vi vise fram allerede. Og i det daglige, innsnevra trade-unionistiske arbeidet vårt setter vi fram disse konkrete krava, svært ofte uten hjelp fra intellektuelle i det hele tatt. Men *slik* virksomhet er ikke nok for oss, vi er ikke barn som kan bli fødd med den tynne suppa av «økonomisk» politikk aleine, vi ønsker å vite alt det som andre veit, vi ønsker ... lære detaljene ved *alle* sidene i det politiske livet og å ta *aktivt* del i hver eneste politiske handling. For å gjøre dette, må de intellektuelle snakke mindre til oss om det vi allerede veit, og fortelle oss mer om det vi ennå ikke veit, og det vi aldri kan lære fra fabrikk- og «økonomi»-erfaringene våre, nemlig politisk kunnskap. Dere intellektuelle kan tilegne dere denne kunnskapen, og det er deres *plikt* å overbringe den til oss i hundre og tusen ganger større målestokk enn dere har gjort til nå. Og dere må ikke bare bringe den til oss i form av diskusjoner, brosjyrer og artikler (som svært ofte — unnskyld at vi snakker rett ut — er heller kjedelige), men nettopp i form av levende *avsløringer* av det som regjeringa vår foretar seg nettopp nå på alle områder av livet. Vær mer ivrige etter å utføre denne plikta, og *snakk mindre om å «høyne aktiviteten til de arbeidende massene».* (s. 85–87)*

I det følgende avsnittet stiller Lenin opp to mulige idealer (s. 91–94), nemlig Robert Knight og Wilhelm Liebknecht. Han sjøl foretrekker Liebknecht. Diskuter Lenins valg. Gjelder det i dag også?

Klassepolitisk bevissthet kan *bare* bli tilført arbeiderne *utafra*, det vil si bare fra området som ligger utafra den økonomiske kampen, fra livet utafra det området der en finner forholdet mellom arbeidere og arbeidskjøpere. Det eneste området der det er mulig å tilegne seg denne kunnskapen, er innafor det området der en finner *alle* klassers og lags forhold til staten og regjeringa, området med indre forbindelser mellom *alle* klassene. Derfor kan ikke svaret på spørsmålet om hva som må gjøres for å tilføre arbeiderne politisk kunnskap, bare være det svaret som aktivister, særlig de som heller mot økonomismen, i de fleste tilfellene er fornøyd med, nemlig: «Å ferdes blant arbeiderne». For å tilføre arbeiderne politisk kunnskap, må sosialdemokratene *gå ut blant alle klassene i befolkninga*, de må sende enheter av hæren sin ut i *alle* retninger. (s. 91–92)

Når det gjelder å oppnå systematisk og utvida kontakt med andre klasser i samfunnet, så er det ingen som drømmer om det. I virkeligheten er den ideelle lederen, slik som flesteparten av medlemmene i slike sirkler forestiller seg ham, noe langt mer

i retning av en fagforeningssekretær enn en politisk leder. For sekretæren i en hvilken som helst, la oss si en engelsk fagforening, hjelper alltid arbeiderne med å føre den økonomiske kampen, han hjelper dem med å avsløre overgrep på fabrikkene, forklarer det urettferdige i lovene og tiltaka som hindrer streikere og retten til å sette ut streikevakter (dvs. å advare alle og enhver om en streik er i gang i en bestemt fabrikk), forklarer at dommere som tilhører borgerklassen, tar parti for voldgift, osv, osv. Kort sagt, enhver fagforeningssekretær, fører og hjelper til med å føre, «den økonomiske kampen mot arbeidskjøperne og regjeringa». Vi kan ikke få slått fast hardt nok at «dette fortsatt ikke er sosialdemokratisk, at det sosialdemokratiske idealet ikke burde være fagforeningssekretæren, men *folketribunen*, som er i stand til å reagere på alle utslag av tyranni og undertyrking, uansett hvor det kommer fram, uansett hvilket lag eller klasse av folket det angår, én som er i stand til å oppsummere alle disse utslaga og legge fram et enhetlig bilde av politivold og kapitalistisk utbytting. En som klarer å dra nytte av alle hendinger, uansett hvor små de er, for å legge fram de sosialistiske overbevisningene sine og de demokratiske krava sine for *alle*, for å klargjøre for *alle* og enhver den verdenshistoriske betydninga av proletariats kamp for frigjøring. Sammenlikn for eksempel en leder som Robert Knight (den velkjente sekretæren og lederen for Kjelesmedforbundet (The Boiler Makers' Society) en av de mektigste fagforeningene i England), med Wilhelm Liebknecht, og prøv å bruke motsetningene som Martynov trekker opp i striden sin med *Iskra*, på dem. Dere vil se — jeg skynder meg gjennom artikkelen til Martynov — at Robert Knight var mest opptatt av å «oppfordre massene til visse konkrete aksjoner» (Martynov, op.cit., s. 39), mens Wilhelm Liebknecht var mer opptatt av «den revolusjonære klarlegginga av det nåværende systemet som helhet eller utslag av deler av det», (s. 38–39), at Robert Knight «formulerte proletariats øyeblikkelige krav og pekte på midlene som de kunne bli innfridd med» (41), mens Wilhelm Liebknecht, mens han gjorde dette, ikke lot være å «rettlegde virksomheten til ulike opposisjonelle lag på samme tid», «idet han la fram et positivt handlingsprogram for dem» (s. 41). Dere vil se at Robert Knight strevde «så langt han kune for å gi den økonomiske kampen sjøl en politisk karakter» (s. 42), og klarte utrolig bra «å føre fram konkrete krav som lovde visse handgripelige resultater for regjeringa» (s. 43), mens Liebknecht i langt større grad var opptatt med «ensidige avsløringer» (s. 40), at Robert Knight mente at «marsjen framover i den fargeløse dagskampen» var det viktigste (s. 61), mens Liebknecht mente at «propaganderinga av strålende og fullkomne ideer» var det viktigste (s. 61). Dere vil se at Liebknecht omdanna den avisa han leda, til «et organ for revolusjonær motstand som avslørte tilstandene i landet vårt, særskilt den politiske tilstanden, i den grad den angikk interessene til de mest forskjellige lag i befolkninga,» (s. 63), mens Robert Knight «arbeidde for arbeiderklassens sak i nær organisatorisk kontakt med den proletariske kampen» (s. 63) — hvis det med «nær organisatorisk kontakt» er ment det knefallet for spontaniteten som vi gikk gjennom ovafor ved å ta for oss eksempel til Krijsjevski og Martynov — og «innsnevra innflytelse» si», sjølsagt overbevist, som Martynov, om at «ved å gjøre det, så utvida han denne innflytelsen» (s. 63). Kort sagt, dere vil se at Martynov *de facto* (i virkeligheten, — *Red.*) redu-

STUDIE-SIDER

serer sosialdemokratiet til det trade-unionistiske nivået, sjøl om han sjølsagt ikke gjør det fordi han ikke ønsker at det skal gå bra for sosialdemokratiet, men ganske enkelt fordi han har det litt for travelt med å utdype Plekhanov, i stedet for å ta seg tid til å forstå ham. (s. 92–94)

MØTE 3

Lenin kritiserer amatørismen. Mye av kritikken rammer den norske ml-bevegelsen av i dag. Han nevner to former for amatørisme, nemlig den amatørismen som kommer av manglende trening og erfaring og den amatørismen som forsvarer dette ideologisk. Lenin kritiserer tendensen til å senke det organisatoriske arbeidet ned på nivået til den spontane kampen, og framhever behov for å utvikle en profesjonell revolusjonær organisasjon. Har dere forslag til hvordan vi skal få brukt med vår egen amatørisme?

Den verste synden vi begår, er at vi senker de politiske og organisatoriske oppgavene våre ned til nivået til de øyeblikkelige, «handgripelige», «konkrete» interessene i den økonomiske dagskampen. (s. 119)

En arbeideragitator som er det minste talentfull og «loven-de», må ikke bli overlatt til å arbeide elleve timer om dagen i en fabrikk. Vi skal ordne det slik at han kan bli underholdt av partiet, at han kan gå under jorda i god tid, at han skifter arbeidsfelt om han skal øke erfaringene sine, utvide perspektivet sitt, og klare å holde ut i hvert fall et par år i kampen mot gendarmene. (s. 147)

Lenin trakk 5 konklusjoner om krava til partiets organisasjon.

Han nevner i forbindelse med ett av krava at dette gjelder spesielt under tsardiktaturet i Russland (autokratiet). Gjelder disse fem konklusjonene for norske forhold i dag, eller er det noen av dem vi ikke kan slutte oss til, fordi forholda er forskjellige?

1) At ingen revolusjonær bevegelse kan vare uten en stabil organisasjon av ledere som opprettholder kontinuiteten, 2) at jo breiere folkemassene som blir trukket spontant med i kampen og som danner grunnlaget i bevegelsen og deltar i den er, jo mer påtrengende er behovet for en slik organisasjon, og jo mer solid må denne organisasjonen være (for det er mye lettere for alle slags demagoger å kjøre de mer tilbakeliggende delene av massene ut over sidelinja), 3) at en slik organisasjon hovedsakelig må bestå av folk som er profesjonelt opptatt med revolusjonær virksomhet, 4) at i en autokratisk stat er det slik at jo mer vi begrenser medlemskapet i en slik organisasjon til folk som er profesjonelt lært opp i revolusjonær virksomhet og i kunsten å bekjempe det politiske politiet, jo vanskeligere vil det være å rulle opp organisasjonen, og 5) jo flere folk fra arbeiderklassen og fra de andre samfunnsklassene vil det være som har mulighet for å slutte seg til bevegelsen og drive aktivt arbeid innfor den. (s. 137–138)

Lenin agiterte sterkt for «ei allrussisk avis» av hensyn til å bygge partiet og revolusjonere massene. Har vi et tilsvarende behov for Klassekampen som dagsavis, eller har forholda endra seg slik at vi kan nytte kreftene bedre på annen måte?

Det er ikke bare de allmenne interessene til bevegelsen vår som helhet (fostringa av aktivister i faste sosialistiske og politiske prinsipper) som er bedre tjent med aviser som ikke er lokale, men også de særegent lokale interessene. Dette kan synes sjølmotsigende ved første øyekast, men det er blitt fullstendig bevist gjennom de to og et halvt åra med erfaringer som vi har vist til. Alle vil være enig om at hvis alle de lokale kreftene som tok del i utgivelsen av de tretti avisnumrene, hadde arbeidd med ei eneste avis, så ville vi lett ha kunnet gitt ut seksti, om ikke hundre nummer som ville ha gitt et mer fullstendig uttrykk for alle de særegent lokale trekkene ved bevegelsen som et resultat av dette. Det er sant at det ikke er noen lett sak å få til en slik grad av organisering, men vi må bli klar over behovet for det. (s. 160)

Om vi ikke lærer opp sterke politiske organisasjoner lokalt, vil sjøl ikke ei utmerka organisert allrussisk avis være til noen nytte. Dette er uomtvistelig. Men sjølve poenget er at det ikke fins noen annen måte å lære opp sterke politiske organisasjoner på, enn gjennom ei landsomfattende avis. Forfatteren har gått glipp av det viktigste utsagnet *Iskra* kom med, før den gikk videre med å sette fram «planen» sin, nemlig at det er nødvendig «å oppfordre til at det blir danna en revolusjonær organisasjon som er i stand til å samle alle krefter og lede bevegelsen i det praktiske arbeidet som må bli gjort. Og det må være en organisasjon som ikke bare i navnet er klar til å støtte alle protester og alle oppstander på ethvert tidspunkt, og bruke det til å bygge opp og befeste kampkreftene som kan føre den avgjørende kampen. (s. 175–176)

I vår tid, da oppgavene til sosialdemokratiet blir nedvurdert, er den eneste måten «levende politisk arbeid» kan bli begynt på, levende politisk agitasjon, som er umulig om vi ikke har ei allrussisk avis som kommer ut regelmessig og som blir spredt regelmessig. (s. 177)

SIVILT BEREDSKAP

- **AKP må nå få et grep om hva sivil beredskap betyr.**
- **Den sivile andelen av totalforsvaret må styrkes.**
- **Det regjeringsnedsatte Angerutvalget har lagt fram en realistisk plan for sivil beredskap, sier signaturen SWR i dette innlegget.**

Ikke bare tilfluktsrom og gassmasker

I løpet av våren vil regjeringa legge fram en stortingsmelding om sivil beredskap. Dette vil bli et viktig politisk dokument i diskusjonen om totalforsvaret av Norge.

HVA ER SIVILT BEREDSKAP?

Etter valgkamputkjørene fra partiet og RV å dømme, skulle en tro at det utelukken- de dreide seg om tilfluktsrom og gass- masker. I så fall gir vi folk et altfor snevert inntrykk av hva det dreier seg om. Det si- vile beredskaps plass i totalforsvaret er beskrevet slik i Angerutvalgets innstilling II (NOU 1979: 1):

«Målsettingen for det sivile beredskap må være å planlegge, forberede og gjen- nomføre tiltak for at det sivile samfunn kan møte en krigssituasjon. Omstillingen fra fred til krig må skje hurtig og effektivt med bibehold av et organisert samfunn med vern om liv og helse. Det militære forsvar må sikres den nødvendige sivile støtte, og totalforsvarets sivile ledd og befolkningen må få dekket sine viktigste behov. En omlegging til den høyest muli- ge grad av selvforsyning må gjennomfø- res.» I dag satses det forholdsvis beskjed- ne ressurser på denne delen av totalfor- svaret sammenliknet med den militære delen:

Bevilgningsforslag for 1981		
Siviltforsvar	435 mill kroner	11,7%
Militært forsvar	3 275 mill kroner	88,3%
Totalforsvaret	3 710 mill kroner	100,0%

(Kilder: «Gul bok» 1981 og Justisdeparte- mentets fagproposisjon for 1981, vedlegg 2)

Den største enkeltsektoren innen det sivile beredskap er Økonomisk beredskap som er ført opp med 263 mill kroner eller med 60 prosent av de samlede bevilgning- er for 1981 til sivil beredskap.

I enhver krig er det i siste instans de økonomiske ressursene som gir klare grenser for krigsinnsatsen. Det faktum at et lite land kan slå et stort, hvis det slåss for en rettferdig sak, må ikke få oss til å lukke øynene for at også en slik seier må ha et materielt grunnlag.

PROBLEMENE I INDUSTRIEN

La oss derfor se litt nærmere på enkelte av de problemer Norge vil møte i viktige næringer i en krigssituasjon. Vi siterer fra Angerutvalgets innstilling II, avsnittet om industrien:

«Med tanke på avsperring under krise- eller krigssituasjoner har landets industri

begrensede muligheter for å dekke det varespekter vi vil ha behov for. Hertil kommer at norsk industri er sterkt avhen- gig av importerte råvarer, halvfabrikata og ferdigvarer. Norge har riktignok en be- tydelig produksjon av en del råvarer, bl.a. er utvinningen av mineraler som jern- malm, svovelkis, kobber, bly- og titan- malm relativt stor i forhold til det norske behov. Likevel er det nødvendig å dekke en vesentlig del av vårt behov for metaller ved import. Årsaken til dette er dels at vi ikke har tilstrekkelig foredlingskapasitet og dels at det i Norge ikke ville være mu- lig å produsere alle de spesialprodukter som industrien trenger i sin produksjon. Dette fører således til at industrien er av- hengig av å importere noen av de viktig- ste råvarene. En svikt i tilførselen utenfra vil således få følger for norsk industri. Hvor alvorlige disse følgene vil bli og hvil- ke dimensjoner produksjonssvikten vil få, vil være avhengig av krisens varighet og omfang, industriens egne lagre og mulig- hetene for erstatningsvarer m.v.»

INDUSTRIENS LOKALISERING

«Norsk industri er i betydelig grad kon-

Sjøbergingsgraden i Norge er meget lav. Skal vi holde ut og overleve i en krigssituasjon må vi på forhånd bygge opp lagre av råvarer, indu- strielle reservedeler, matvarer og andre viktige forbruksvarer. (Foto: Dir. for siv. beredsk.)

SIVILT BEREDSKAP

sentrert til visse områder av landet. Således har distriktene omkring Oslofjorden nesten halvparten av industrisyssestetningen. Av alle som arbeider i industrien befinner 85 prosent seg sør for Trøndelag. Også innen de enkelte landsdeler er den geografiske konsentrasjon sterk. Av industrisyssestetningen i Oslofjorddistriktene har Oslo alene ca. 34 prosent. Hvis f.eks. industrien i Oslo skulle bli satt ut av spill i en krigssituasjon på grunn av strømbrydd, mangel på arbeidskraft etter evakuering, ved bombing eller andre krigsskader, ville landets samlede produksjonskapasitet for en del viktige varer bli redusert med opp til:

95 % for tobakk

40 % for margarin

75 % for gjær. (Det er konkrete planer om nedleggelse av produksjonen i Trondheim om 2–3 år. Da vil all produksjon ligge i Oslo.)

90 % for større tannhjul til maskiner

75 % for kabler og ledninger

65 % for farmasøytiske preparater

50 % for akkumulatorer

50 % for elektrotekniske produkter

80 % for vaskepulver»

EN REALISTISK BEREDSKAPSPLAN

Dette er problemer som et parti som sier seg å ville styrke landets forsvar må sette seg inn i og få grep om. For det er ingen grunn til å tro at forsømmelsene på områder som disse er mindre enn når det gjelder tilfluktsrom og gassmasker. Beskyttelse av sivilbefolkningen og støtte til de militæres strid krever mat, klær og andre viktige forsyninger.

I den grad slike forsvarspolitiske tiltak har vært diskutert i partiet, har de utelukkende vært betraktet som et spørsmål om oppbygging av et allsidig næringsliv — etablering av en produksjon som skulle gi størst mulig grad av selvforsyning. Dette er et viktig poeng, men aldeles håpløst som aksjonsparele med henblikk på en krig vi selv frykter kan bryte ut meget snart. I et land med en så åpen økonomi som Norge — hvor halvparten av bruttonasjonalproduktet går til eksport — må oppbygging av lagre både av råvarer til industrien, maskindeler og maskiner, forbruksvarer som ikke produseres her i landet — eller bare blir produsert i utilstrek-

kelige mengder — være viktigere. I en slik oppbygging må matvarer og annet som har sammenheng med livsviktige funksjoner ha prioritet.

Angerutvalget har i sin utredning satt opp følgende som «en rimelig og realistisk målsetting for beredskapsplanleggingen de nærmeste fire til fem år»:

- a) Tre måneders utholdenhet under fredskriser med en viss begrensning av forbruket i forhold til det normale.
- b) Dekning av Forsvarets og Sivilforsvarets krigstidsbehov for varer og tjenester i henhold til behovsoppgaver.
- c) Minst ett års utholdenhet på overlevelsesnivå, det vil si deknning av de nødvendige behov i krig, basert på landets egen produksjon og de eksisterende beholdninger.
- d) Seks måneders deknning av sivilbefolkningens og totalforsvarets viktigste krigstidsbehov utover det mest nødvendige.»

Dette er etter min oppfatning en rimelig målsetting. Oppbyggingen av denne beredskapen bør imidlertid skje raskere enn over 4–5 år.

MANGLER VED UTREDNINGEN

Angerutvalget har en nøye gjennomgang av hvilke problemer vi står overfor på de forskjellige sektorene og setter opp mål. Utvalget sier imidlertid lite eller ingenting om kostnadene. Det sier også fint lite om hvordan staten bør prioritere både mellom de enkelte sektorene og innen hver enkelt av dem. Disse manglene ved en utredning er så sin sak. Fra regjeringa må vi imidlertid kunne kreve klar tale:

- Hvor mye vil det koste å gjennomføre utvalgets forslag?
- Vil regjeringa gå inn for dette og i tilfelle i hvilket tempo? Kan vi vente de første forslag om styrking alt til høsten, når budsjettforslaget for 1982 legges fram?
- Hva er regjeringas prioritering når det gjelder gjennomføringa? Hva er viktigst og må derfor komme først?

Vi imøteser stortingsmeldingen med spenning. Imens bør partiet og RVs valgkampentusiaster skaffe seg Angerutvalgets utredning og hente ammunisjon der for de kommende dystre.

S.W.R.

Foreløpig satses alt for lite på den sivile andelen av totalforsvaret. Vil Stortingsmeldinga som regjeringa nå skal legge fram endre noe på dette? (Foto: Dir. for siv. beredsk.)

NATO-DEBATT

- **AKP må nå ta klart standpunkt til spørsmålet om NATO-medlemskap, hevder Svein Brørs i dette innlegget.**
- **Synet at norsk medlemskap i NATO inntil videre er å foretrekke, slik det legges fram i boka «Et sterkt, uavhengig forsvar» av Per Gunnar Gabrielsen, er feilaktig, mener han.**

Boka til PGG er utmerka på mange områder, la det være slått fast med det samme. Men på et meget viktig punkt tar den etter mitt syn feil. Det gjelder spørsmålet om NATO, hvor boka inntil videre er for NATO-medlemskap: «I dag har vi et reelt valg mellom to onder. Medlemskap med den avskrekningseffekten det kan tilby oss. Eller en posisjon som raskt kan bli til forveksling lik Finlands. Av disse to ondene er det god grunn til å gå inn for det minste. Heller norsk NATO-medlemskap enn et finlandisert Norge.» (PGG side 52)

Ser ikke PGG andre alternativer til NATO-medlemskapet enn et finlandisert Norge?

ET STERKT UAVHENGIG FORSVAR MULIG INNAFOR NATO?

«Et forsvar av den typen AKP(m-l) krever, har langt større avskrekningseffekt enn forsvaret vi har i dag. Ei omlegging av dette forsvaret i en slik retning er en helt nødvendig forutsetning for å reise kravet om NATO-utmelding» (PGG s. 53)

På dette punktet står boka for den rene ønsketenkning. NATO-medlemskapet innebærer følgende:

- a) Tilslutning til doktrinen om alliert unnsetning.
- b) Tilslutning til doktrinen om sovjetisk hovedangrep i nord.
- c) Avgjørende NATO/USA-dirigering av hvordan norske ressurser brukes.

Til a): Doktrinen om alliert unnsetning, som er selve basis for norsk NATO-medlemskap, innebærer bruk av norske stående styrker og store mobiliseringsstyrker som vaktstyrker rundt mottaks-

AKP MÅ GÅ INN FOR:

Norge ut av

NATO nå !

Et sterkt uavhengig forsvar innenfor NATO er ikke mulig, hevder Svein Brørs i denne artikkelen, og kritiserer boka til Per Gunnar Gabrielsen. På bildet ser vi tidligere forsvarsminister Rolf Hansen sammen med tidligere CIA-sjef W. Colby. (Foto: Klassekampen)

NATO-DEBATT

steder for NATO-hjelpen (flyplasser, havner) og rundt amerikanske forhåndslagre. Dersom NATO-hjelpen *ikke* kommer, noe som er svært sannsynlig, hva så?

Følgene blir: Politisk: nederlagsstemning, oppgitthet, kapitulasjonisme, særlig i ledende politiske kretser og i høyere lag av offiserskorpset. Militært: Statisk forsvarskrig innenfor små områder, krigføring på Sovjets premisser hvor de kan føre tilintetgjørelsesslag med overlegne panser-, artilleri- og flystyrker. Masse-slakt av norske soldater, små muligheter til bevegelig krigføring i et terreng vi kjenner.

Ei viktig sak AKP må reise er kravet om et forberedt opplegg for hva den norske hæren skal foreta seg dersom NATO-hjelpen ikke kommer, slik at alternativet blir noe annet enn kapitulasjonisme og meningsløse blodbad. Alternativet til den feilaktige NATO-linja med skallforsvar i påvente av NATO-hjelpen, må være ei linje med bevegelig dybdeforsvar.

Politisk strider NATO-doktrinen mot vår linje for sterkt, uavhengig forsvar hvor stikkord for vår linje må være *Frigjøring ved egne krefter* og ikke noen *hendene i fanget*-linje i påvente av frigjøring utenfra å la 2. verdenskrig.

Altså: selve basis for det norske NATO-medlemskapet, den allierte unnsetning, står på punkt etter punkt i motstrid til vår linje for sterkt nasjonalt forsvar. Tror PGG virkelig på omlegging til sterkt nasjonalt forsvar på tvers av NATO-doktrinen?

Til b): Doktrinen om sovjetisk hovedangrep i nord, som har stor innvirkning på disponeringen av norske styrker m.a. med overføring av store mobiliseringsstyrker nordover, er en skadelig doktrine. Dersom Sovjet var en reell trussel i 50-åra, kunne doktrinen holdt mål, ut fra Sovjets langt mer begrensede militære ressurser på det tidspunktet. For øvrig var Sovjet i 50-åra ingen trussel mot Norge.

Denne doktrinen åpner muligheter for sovjetisk kuppangrep mot Oslo-området med luftlandedivisjoner, da kuppberedskapen er minimal. Resultatet av dette kan i verste fall bli rask kapitulasjon og innsetting av en Quisling-regjering, fullt kaos og raskt sammenbrudd i norsk væpnet motstand.

Vår linje med sterkt uavhengig forsvar

innebærer økt kuppberedskap i Sør-Norge. Med oppretting av stående styrker å la Brig. N. Nato-doktrinen om sovjetisk hovedangrep i nord, står også her som et hinder for en gjennomføring av vår linje.

NATO DIRIGERER NORSK FORSVARSBUDDSJETT

Til c): Som følge av at det borgerlige norske forsvaret er underlagt de forannevnte NATO-doktrinene, dirigerer USA/NATO i all hovedsak bruken av norske forsvarsbudsjetter. I de senere åra har dette forholdet utviklet seg til det groteske. Nærmere 4/5 av midlene avsatt til investeringer på forsvarsbudsjettet for 1981 går til avdrag på F-16 jagerflyene. Hele F-16-prosjektet er en følge av doktrinen om alliert hjelp og inngår i det såkalte skallforsvaret som skal holde stand inntil hjelpen kommer (i motsetning til vår linje med bevegelig dybdeforsvar). NATO-dirigeringen av våre forsvarsbudsjetter står i sterk motsetning til våre ønsker om mer panservern, luftvern, modernisering av kystforta m.m. F-16 kommer til å ligge som et lammende grep over andre investeringer i mange år framover.

Vi har også mange eksempler på tidligere NATO-dirigerte våpeninnkjøp, som vi vil ha liten eller ingen nytte av. Nyttig for NATO-doktrinene og amerikansk rustningsindustri, skadelig for norsk forsvarsevne, skadelig for linja med sterkt uavhengig forsvar.

MULIG Å STYRKE FORSVARS-EVNEN SOM NATO-MEDLEM?

PGG sier: «Det viktigste spørsmålet i den norske forsvarsdebatten er likevel slett ikke spørsmålet om NATO. Det helt sentrale problemet for den norske forsvarsevnen er at den kan styrkes ved å gjennomføre en hel rekke tiltak.» (PGG s. 53)

Jeg skulle like å vite hvilke tiltak PGG sikter til og som er mulig å gjennomføre uten å bli forkastet fordi de strider mot NATO-doktrinene og NATO-dirigeringen av norske forsvarsbudsjetter. Eventuelle RV-representanter på Stortinget ville kunne reise *realistiske* forslag som berører promiller av forsvarsbudsjettet. Resten er avgjort i utgangspunktet.

PGG kan ha rett i at NATO ikke er det viktigste spørsmålet, men han gjør et meningsløst overslag i motsatt retning når han ikke ser sammenhengen mellom mu-

ligheten for et sterkt uavhengig forsvar og en utmelding av NATO. Etter min mening må prioriteringen være slik:

- 1) Sterkt uavhengig forsvar.
- 2) NATO er hovedhinderet for 1), følgelig må vi *parallelt* med omleggingen av forsvaret melde oss ut av NATO (ikke *etter* omleggingen som PGG hevder).

ET VALG MELLOM TO LINJER

Jeg mener partiet må si klart fra at i spørsmålet om NATO står valget mellom: Enten basere forsvarspolitikken på NATO inntil videre og innse hva det fører med seg av i første omgang forhåndslagre, i neste omgang fast bemannede baser og kanskje stasjonering av atomvåpen etter hvert som NATO innser den synkende muligheten for å komme fram med hjelpen. Eller omlegging til et sterkt uavhengig forsvar parallelt med NATO-utmelding.

ANNEN KRITIKK AV PGGs BOK

Jeg har også kritikk av boka på noen andre områder:

a) Manglende klargjøring av hva som er linja vår i forhold til borgerhæren i tilfelle kapitulasjon, i tilfelle det blir umulig å fortsette kampen i store avdelinger. Her mener jeg at AKP må kreve forhåndstrening i geriljakrig, krig i mindre avdelinger, i samvirke med sivile ressurser i sanitet, sambands- forsyningsstjeneste, transport. Ei form for totalforsvar. Innføring av grunnlovsfesta forbud mot kapitulasjon. Dette ville gi folkekrigen en flying start og være en viktig politisk vaksinerings mot kapitulasjonisme. Eller skal vår politikk for det borgerlige norske forsvaret være uten et forberedt opplegg mot nedkjemping og overgivelse?

b) Kritikk av bokas støtte til sentralisering av kommandosystemet og overgang til færre mobiliseringssteder. Jeg tror dette blir et skritt i retning av ytterligere sammenklumping rundt allierte mottakssteder, et skritt vekk fra mulighetene til bevegelig krigføring.

c) En del faktiske småfeil, f.eks. blir 84 mm rekylfri kanon (Karl Gustav) beskrevet som en antipanserraket, mens det korrekte er at den er en kanon.

Disse spørsmåla kan vi kanskje komme tilbake til seinere. I første omgang håper jeg på en skikkelig NATO-debatt.

Med hilsen
Svein Brørs, vpl. fenrik.

- Schulz legger for ensidig vekt på oljeinntektenes mulige velsignelser
- Han bagatelliserer oljesektorens skadevirkninger på norsk økonomi
- Vi må også ha sosialismen og krigsfaren for øyet når vi utformer den økonomiske politikken til AKP
- Vi må skape et radikalt alternativ til de andre hovedlinjene i den økonomiske debatten

Dette er hovedsakene Per Lund fører fram i en kritisk kommentar til intervjuet med Carl-Erik Schulz i Røde Fane 1/81.

Debatt/:

Intervjuet med Carl-Erik Schulz i Røde Fane 1/81 om oljeinntektene i norsk økonomi var både interessant og provoserende. Hvis Schulz, og det økonomiske utvalget han leder ønsker debatt om den økonomiske politikken framover, så har de sjøl lagt det aller beste grunnlaget for det. Både ved at de i utgangspunktet etablerer debatten på et klart saklig grunnlag, altså på grunnlag av konkrete og vitenskapelige undersøkelser av virkeligheten sjøl, og ved at de åpent og dristig har markert seg med en del politiske standpunkter som det nok vil stå strid om.

Svært nyttig er det faktamaterialet som nå blir lagt fram og som Schulz kommer inn på i intervjuet. Det gjelder vurderinga av de økonomiske utviklingstendensene, både nasjonalt og internasjonalt. Videre, beskrivelsen av den spesielle situasjonen Norge kommer i på grunn av olja, utviklinga av oljesektoren og oljeinntektene samt virkningene som oljeinntektene vil ha på norsk økonomi. Schulz går også inn på den debatten som foregår blant

politikere og økonomer om hvordan oljepenga skal anvendes, om de skal eksporteres eller brukes i landet, og han gir her til kjenne som et hovedstandpunkt til denne debatten, at disse inntektene må brukes i landet og på en måte som arbeiderklassen er tjent med.

Jeg er ikke uenig med Schulz på dette punktet.

Så lenge det er en realitet at det utvinnes olje i Nordsjøen til verdier på rundt 50 milliarder kroner i året eller mer — samtidig som de sosiale og kollektive bevilgningene skjæres ned, samtidig som inflasjonen går opp og reallønna ned — er det et innlysende riktig krav at oljepengene skal brukes i landet. Derfor er oljeinntektene et viktig spørsmål.

Men jeg syns Schulz legger for ensidig vekt på dette med oljeinntektene og for ensidig vekt på de eventuelle positive virkningene av å få oljeinntektene ført inn i landet.

For bør ikke spørsmålet om oljeøkonomien vurderes innafor en større sammenheng? Innafor ramma av en helhetlig økonomisk politikk, blant annet ut fra perspektivet krig? Og perspektivet sosialisme? Er det likegyldig hvordan den økonomien ser ut som proletariatet skal overta? Når det gjelder sånne saker, syns jeg det er en tendens til å se for ensidig og kortsiktig på oljeinntektene, og en tendens til å bagatellisere de totale samfunnsøkonomiske konsekvensene av oljeøkonomien.

Jeg mener også det er helt nødvendig for AKP å føre fram et sjølstendig og radi-

— Ser du deg blind på olje- inntektene, Schulz?

kalt alternativ til de lipjene for en økonomisk politikk som har vært framme i samfunnsdebatten, i større grad enn jeg syns Schulz gjør i intervjuet. Jeg syns Schulz for ukritisk har overtatt elementer av den argumentasjonen f.eks. økonomene Odd Aukrust og Victor Norman har ført fram, uten klart å distansere seg fra deres helhetssyn.

Jeg tror ikke vi vil være i stand til å skape en egen økonomisk politikk uten samtidig å gjøre opp med hovedinnholdet i regjeringas økonomiske politikk og den alternative linja som er lansert av Aukrust, Norman og andre.

Jeg tror det er mye å lære av den måten AKP har utvikla en forsvarspolitisk linje på, nemlig i klar opposisjon til den offisielle forsvarspolitikken, som bygger på avhengigheten av USA, og samtidig i opposisjon til linja med nedrustning og pasifisme. Her mener jeg det faktisk går an å trekke visse paralleller til den økonomiske debatten:

På den ene sida har vi linja til regjeringa og Industriforbundet. Den legger stor vekt på industriens problemer, særlig eksportindustrien, som kjemper med fallende markedsandeler på utenlandsmarkedene. De går inn for høy utvinningsakt, men en svært forsiktig bruk av oljeinntektene i Norge, nedskjæring av de sosiale og offentlige utgiftene, nedskjæring av reallønna og forholdsvis rask nedbetaling av den norske utenlandsgjelda. Det er denne linja vi i dag ser følgene av blant annet i den kommunale kriseøkonomien. (Sjøløst fins det motsigelser mellom regjeringa og Industriforbundet, men disse motsigelsene er underordna denne sammenheng.)

Den andre hovedlinja, den såkalte Bergenslinja, med Norman og Aukrust som de mest profilerte representantene, går ut på at oljeinntektene helt og fullt må brukes i landet til å øke den sosiale og økonomiske velferden til folk. Norman har f.eks. i et radioprogram nylig gått inn for å løse de sosiale problemene, bygginga av sjukehus osv., gjennom rett og slett å øke utvinningstempoet i Nordsjøen.

Den andre sida av medaljen er konsekvensene av denne linja for den norske industrien, for næringsstrukturen, faglig kompetanse, bosettingsstrukturen osv. Her går Norman inn for det synet at den nedbygginga av industrien og omlegginga av næringsstrukturen som vil følge med

ØKONOMI-DEBATT

bruken av oljepenga i landet, i seg sjøl ikke er noe negativt, at inntekter av oljeproduksjon er like bra som inntekter av annen industriell virksomhet, og at dette er ei utvikling som vi må akseptere. Jeg oppfatter det slik at Aukrust og Norman står for ei *industriell nedrustningslinje* som har det til felles med den *militære nedrustningslinja* at den er kortsiktig og uansvarlig i forhold til arbeiderklassens interesser.

I tillegg fins det ei rekke andre varianter, bl.a. linja til Venstre og linja til SV, men jeg oppfatter de to nevnte linjene som hovedalternativene i debatten nå.

PERSPEKTIVET SOSIALISME

Hva slags økonomisk politikk skal AKP(m-l) gå inn for? For det første må dette spørsmålet vurderes ut fra en strategisk synsvinkel: I siste instans dreier det seg om det materielle, økonomiske grunnlaget som vi skal bygge sosialismen på. Alle historiske erfaringer til i dag viser at det økonomiske grunnlaget kan være et spørsmål som avgjør liv og død for et sosialistisk land, jfr. erfaringene fra Sovjet og Kina. Det gjelder ting som det vitenskapelige og teknologiske nivået, det gjelder allsidigheten i næringsgrunnlaget, som bl.a. er av stor betydning for muligheten til en balansert og rask økonomisk utvikling, det gjelder utviklinga av sånne sektorer som er av betydning for forsvaret av landet og for evnen til å bevare uavhengigheten i en situasjon med økonomisk isolasjon og press.

PERSPEKTIVET KRIG

For det andre, må det vurderes ut fra krigsfaren. Her har partiet tatt konsekvensen av den internasjonale situasjon og den raskt økende krigsfaren og har utforma linjer for en kommunistisk forsvarspolitik. Men partiet har derimot ikke tatt konsekvensene av dette når det gjelder økonomien.

Så springer det i øynene at behandlinga av punktet om sivilforsvaret i boka «Et sterkt, uavhengig forsvar» (Oktober 1981) samt tilsvarende punkt B i «Utkast til arbeidsprogram for AKP(m-l)», oppfatter begrepet *sivilt beredskap* langt snevrere enn f.eks. det regjeringsnedsatte Anger-utvalgets innstilling om Sivilt beredskap fra 1979. (Og dessuten snevrere enn AKP(m-l)s militærpolitiske program fra 1979, se punkt 9.4.) Mens f.eks. utka-

stet til arbeidsprogram ikke går lenger enn til å kreve tilfluktsrom, varslingsanlegg o.l. samt «klargjøring av behovet for beredskapslagre og en umiddelbar samordning av de sivile og militære planene ved krigsutbrudd», så opererer Anger-utvalget med begrepet *totalforsvarsløsning*, dvs. et beredskapsopplegg som oppfatter det totale av samfunnets økonomiske og andre ressurser. Det går gjennom situasjonen for jordbruket, industrien, transportsektoren osv. og peker på nødvendige tiltak for at det norske samfunnet skal kunne øke motstandsevnen i en krigs- eller krisesituasjon.

En sann innretning på dette spørsmålet må i minst like stor grad være gyldig for AKP(m-l) som strategisk bygger på prinsippet om folkekrig og mobilisering av hele folket og alle tilgjengelige ressurser.

INGEN NEDLEGGING AV KLASSEKAMPEN

For det tredje, så må utforminga av den økonomiske politikken ta utgangspunkt i den økonomiske og samfunnsmessige situasjonen for arbeiderklassen i dag. Stikkord her er økende arbeidsløshet og kampen for bevaring av arbeidsplassene, nedskjæringene i helse- og sosialvesenet, krisa i de kommunale økonomiene, bolignøden, angrepa på reallønna, natur- og miljødelegelsene, avfolkning av distriktene osv. osv.

Her er det framfor alt viktig at vi ikke av hensynet til «forsvaret av nasjonen og industrien» legger ned klassekampen, aksepterer nedskjæringene på den offentlige sektoren, aksepterer nedskjæring av reallønna, aksepterer «nødvendig» flytting av folk osv. Ei sann linje ville bety forsvar av nasjonen på borgerskapets og regjeringas premisser. Tvert imot må vi konsekvent føre kamp mot regjeringas økonomiske politikk.

På den andre sida må vi også føre kamp mot dem som helt blinde av oljeinntektenes velsignelser vil føre en kortsynt og uansvarlig politikk uten tanke på konsekvensene f.eks. i forhold til en situasjon med krig, altså det synet som ble kalt Bergenslinja.

KRITIKKEN AV SCHULZ

Jeg vil så gå mer konkret inn på enkelte av de synspunktene som Schulz legger fram i intervjuet og som jeg finner pro-

blematiske i forhold til det som er sagt ovenfor. Jeg er klar over at jeg ikke vil yte Schulz full rettferdighet, da de svara som blir gitt i en intervju situasjon sikkert ikke er dekkende for helheten i synet hans. Men et sted må en jo begynne.

1) For det første drøfter Schulz overhodet ikke oljeøkonomien ut fra perspektivet sosialisme eller krig. Han sier: «Det er ikke vår oppgave å drøfte dette med henblikk på en krigssituasjon.» (s. 26)

Dette kan jeg ikke være enig i. Offisielt legger til og med regjeringa i sin økonomiske politikk visse strategiske utviklingslinjer til grunn. Nå har vi, i motsetning til regjeringa, det synet at vi befinner oss i en førkrigssituasjon. Hvis ikke bl.a. *dette* skal få virkning for vår økonomiske politikk, så betyr jo det at vi ikke tar konsekvensene av våre egne strategiske vurderinger.

FOR ENSIDIG OM OLJEINNTTEKTENE

2) Videre oppfatter jeg Schulz i det minste tvetydig når det gjelder skadevirkningene av oljeproduksjonen på økonomien som helhet. Helt på slutten sier han: «Hvis det var slik at det førte til store skadevirkninger for den norske arbeiderklassen å bruke oljepengene i Norge, så mener jeg vi måtte gå imot å bruke oljeinntektene i Norge.» (s. 30)

Nå går jo Schulz ikke imot å bruke oljeinntektene i Norge, så han vurderer derfor åpenbart ikke skadevirkningene som store. Men det er en uklarhet her. For hvis det nå skal være vår linje å gå inn for at oljeinntektene blir ført inn i landet, år etter år, så forutsetter det også at vi går inn for at oljeproduksjonen skal opprettholdes år etter år. Ønsker vi høyere inntekter, så må vi øke produksjonen.

Jeg mener derfor det må være metodisk feilaktig bare å vurdere virkningene av oljeinntektene. Vurderer en ensidig inntektsida, så kan en saktens være enig i at oljeinntekter er like gode som inntekter av annen produksjon. Sjøl inntekter av slavehandel ser jo ikke forskjellig ut fra andre inntekter. Penger er penger.

Men til sjuende og sist faller jo ikke penger ned fra himmelen (sjøl om argumentasjonen omkring oljeinntektene ofte kan skape det inntrykket), men er resultat av produksjon av materielle verdier. Og sjøl om kampen om fordelinga av inntek-

ØKONOMI-DEBATT

tene er ei viktig sak for arbeiderklassen, så er det også av strategisk betydning for arbeiderklassen hva slags materielle verdier som blir skapt. Det er ikke likegyldig for arbeiderklassen hva som blir produsert og hvordan inntektene blir skaffet til veie.

Ideen om at oljeinntekter er lik andre inntekter, er et av kronargumentene til Victor Norman. I en artikkel i Bergen Bank Kvartalskrift nr. 4/80 sier han: «Det er *ikke* noe spesielt med oljeinntektene. Som alle andre former for inntekt er oljeinntektene et *gode*, i den forstand at de setter oss i stand til å få en høyere levestandard, til å løse sosiale problemer, til å få større og bedre tilgang på kollektive goder — i det hele tatt til å få et bedre samfunn.»

Carl-Erik Schulz overtar nesten ordrett Normans syn: «Det er ikke noe spesielt med disse oljepengene utover det at det er så *mye* penger. Vi har ingen spesielle svar for hvordan disse pengene konkret skal brukes. En grei rettesnor er å kreve dem brukt til det en ellers krever bevilgninger til.» (s. 26)

Men med en slik type argumentasjon stiller en seg i utgangspunktet utafor diskusjonen om hva slags produksjon arbeiderklassen er tjent med.

Videre mener jeg det er absolutt utilstrekkelig når Schulz ikke går inn på hvordan pengene skal brukes. Det må jo nettopp være siktemålet med en økonomisk politikk, at en i hvert fall streker opp hovedlinjene i en samfunnsøkonomisk utvikling som arbeiderklassen er tjent med. AKP(m-l) går f.eks. inn for en vidtgående styrking og effektivisering av forsvaret, noe som helt sikkert ikke blir billig. Det er AKP(m-l) sin plikt å gå inn for bestemte investeringer til forsvaret, til bestemte industrier, til den sosiale sektoren osv., uavhengig av den økonomiske «ramma» som de kapitalistiske produksjonsforholda til enhver tid setter. (Her kommer jeg ikke inn på alle de eventuelle avveiningene som må foretas ut fra taktiske hensyn.)

FOR DEFENSIV OM SJØBERGING

3) Jeg vil også kort komme inn på spørsmålet om sjøberging. Jeg skal først sitere noen korte avsnitt fra en artikkel om sjøberging som sto i Røde Fane nr. 2/75:

«Det viktigste angrepet på norsk sjøberging i dag kommer fra oljeutbygginga i Nordsjøen... Norsk økonomi blir på den ene sida mer og mer ensidig rettet mot olje, og på den andre sida blir arbeidsplassene i annen virksomhet stadig mer usikre... Dette vil ramme folket hardt, siden en ensidig økonomi er langt mer sårbar enn en økonomi basert på mangesidighet og sjøberging.»

Artikkelen som disse sitatene er henta fra bygger på et foredrag som Carl-Erik Schulz holdt i Det norske studentersamfunn i 1974.

I dag uttrykker den samme Schulz seg langt forsiktigere: «Når det gjelder eksporten, så er jeg enig i at olja spiller en stor rolle: men når det gjelder sysselsetting, så er oljas betydning ganske liten. Det er ganske få som er sysselsatt i denne sektoren. Vi må jo si at det er et problem for den norske økonomien at den har ett produkt, en råvare, som utgjør en så stor andel. Det gjør Norge mer sårbart for press fra andre imperialistland.» (s. 28)

Sjøberging er et viktig, men komplisert spørsmål. Men sjøl om vi i 1974 mangla mye kunnskap om oljeøkonomien som vi har i dag, så syns jeg likevel Schulz kommer nærmere sakas kjerne i 1974 enn i 1981. Schulz sine forutsetninger fra 1974 har slått til. Allerede i 1980, med det nåværende nivået i utvinning (ca. 50 millioner tonn oljeekvivalenter i året), er oljeinntektenes andel av bruttonasjonalproduktet 16%, like høy som hele den øvrige norske industrien til sammen! Olje- og gasssektoren utgjør allerede nå 33% av den samla eksporten!

Om ikke bare det. Den norske regjeringa legger opp til å øke utvinninga til 90 millioner tonn i 1990-åra. Dette blir i regjeringas formulering kalt et «moderat» utvinningstempo. Men det vil gjøre oljesektoren til en fullstendig dominerende og bestemmende faktor i norsk økonomi og norsk eksport. Vi vil i faretruende grad bli avhengig av denne olja.

Oljeutvinninga i Nordsjøen er en realitet som vi verken kan eller bør ønske bort. Men derimot bør utvinningstakta bli et sentralt kampspørsmål, bl.a. ut fra ei vurdering av sjøbergingsgraden. Men jeg kan ikke se at Schulz legger stor vekt på dette i intervjuet. I det store og hele syns jeg Schulz der, i motsetning til i 1974, bagatelliserer skadevirkningene oljeindustrien har for norsk sjøberging.

FOR DEFENSIV OM STRUKTURRASJONALISERING

4) Kort om strukturrasjonaliseringa. Og så på dette punktet syns jeg Schultz er for defensiv. Han går riktignok inn for å slåss mot nedlegging av arbeidsplassene. Men spørsmålet om strukturrasjonalisering dreier seg jo om mye mer enn sysselsettinga. Det dreier seg f.eks. også om raseri, nedlegging av næringer og industrier, altså bestemte typer produksjon. I den forbindelse sier Schulz:

«Jeg oppfatter det ikke som noe sentralt krav at de (arbeiderne) nødvendigvis skal produsere nøyaktig det produktet de har produsert til nå... Det er en dødfødt politikk å si: Vi har produsert skip i 50 år, og det skal vi fortsette å produsere.» (s. 30)

Det synet Schulz legger fram her syns jeg er betenkelig. Og for så vidt ikke først og fremst ut fra prinsippet om å støtte arbeidere i kamp. (Og slett ikke ut fra noe «prinsipp» om alltid å fortsette å produsere akkurat det samme som før. Det ville jo være både bakstrevversk og reaksjonært.) Men ut fra nødvendigheten av å vekke forståelse i arbeiderklassen for at det i dag er forbanna viktig å opprettholde og utvikle bestemte typer produksjon. Det er viktigere å produsere stål enn sjokolade. Dessuten er produksjonen grunnlaget for vitenskap og forskning, for faglig kompetanse og know how, en faktor av uvurderlig betydning for det norske folket f.eks. i en krigssituasjon og for oppbygginga av sosialismen.

Oljeøkonomien utvikler riktignok landets teknologiske nivå på flere viktige områder. Men samtidig raserer oljeøkonomien det materielle grunnlaget for vitenskap og teknologi på ei rekke andre områder. Monopolkapitalismen både utvikler og ødelegger produktivkrefter. Kampen mot strukturrasjonaliseringa er noe langt mer enn kampen for å bevare arbeidsplasser.

OLJEØKONOMIEN SKJERPER KRAVET OM EN SOSIALISTISK PLANØKONOMI

5) Som det går fram av kommentarene ovenfor, syns jeg Schulz sine vurderinger mangler perspektiver, mangler synet for de strategiske sidene av dette spørsmålet. Så sier Schulz: «Borgerskapet har hele tida sagt at en ikke kan bruke pengene i

Norge av hensyn til konsekvensene når olje tar slutt. Og vårt svar på det er: Situasjonen etter at olja tar slutt ligger utafor den horisonten som både borgerskapet og arbeiderklassen kan ha for planlegginga i dag.» (s. 28)

Uavhengig av hvor oljeinntektene går, til eksport eller til landet, så er argumentet om at vi må vurdere de langsiktige virkningene av våre økonomiske handlinger i dag helt korrekt. Sjøl om det er borgere som sier det.

Nå sies det at oljeressursene i Nordsjøen vil vare i minst 100 år. Ligger 100 år utafor planleggingshorisonten til arbeiderklassen? Jeg syns ikke det. For øvrig er spørsmålet om hvor lenge oljeressursene vil vare en ting. En helt annen ting er hvor lenge olja vil komme til å spille en økonomisk viktig rolle. Her syns jeg Schulz bl.a. tar for lett på mulighetene for at det vil oppstå nye energiformer som vil utkonkurrere olje, lenge før 100 år er gått. Så fort som den teknologiske utviklinga går i dag, så tror jeg det vil skje revolusjonerende ting på dette området lenge før 50 år er gått.

Men avgjørende er likevel ikke 50 eller 100 år, men den prinsipielle holdninga arbeiderklassen og kommunistpartiet skal ha til dette med langsiktig planlegging.

Beregninger foretatt av sosialøkonome Strøm, Bjerkholt og Lorentsen (Bergen Kvartalskrift 4/80), konkluderer med at 80 000 industriarbeidsplasser vil gå tapt i løpet av 80-åra med de nåværende planene for oljeøkonomien, basert på nåværende utvinningstempo og 90% av inntektene ført inn i landet. Nedgangen vil i første rekke ramme industrier som treforedling, kjemiske råvarer, verkstedindustri, skipsverftene, tekstil- og bekledningsindustri. Dette bare i løpet av de nærmeste åra. Hva vil skje f.eks. i løpet av 25 år? 100 år?

Mer enn noen gang må vi derfor snakke om planlegging. Aldri har behovet for planlegging i arbeiderklassens interesser vært større enn nå. Oljeøkonomien formelig skriker etter en *sosialistisk planøkonomi* og er i seg sjøl et avgjørende argument for sosialismens nødvendighet.

KRISE ELLER VEKST?

6) Det er ei sak jeg ikke har tatt opp her, vurderinga av utviklingstendensene i den norske og internasjonale økonomien. Dette krever en særegen grundig analyse,

og bør bli ei høyt prioritert oppgave for partiets økonomiske utredningsutvalg.

For bare å markere et standpunkt i denne omgang, så er jeg skeptisk til Schulz sin påstand om at vi vil ha fortsatt tsatt økonomisk vekst i den norske økonomien i åra framover. Jeg syns mye talar for at verdensøkonomien vil oppleve ei liknende djup depresjon som i 30-åra. Arbeidsløshetstalla og den stadig synkende produktiviteten indikerer ei slik utvikling. Og i så fall vil Norge, med sin åpne økonomi, føle den fulle virkninga av en slik nedgang. Til tross for olja.

Dessuten syns jeg det er en merkverdighet i argumentasjonen til Schulz når det gjelder forholdet mellom den økonomiske situasjonen og arbeiderklassens kamp. Han sier:

«I forhold til arbeiderklassen i andre land bør arbeiderklassen i Norge gå hardere på for å sikre seg merverdien fordi merverdien i Norge er større.» (s. 26)

Strengt logisk måtte jo det bety at arbeiderklassen i land som var ramma svært hardt av den økonomiske krisa skulle «gå mindre hardt på», og til slutt nedlegge klassekampen der økonomien var bankerott! Sjølsagt er jeg enig i at store oljeinntekter skaper en taktisk situasjon som kan utnyttes til å stille harde krav, men elementær marxisme lærer oss jo at skjerpinga av klassekampen djupest sett er resultat av at kapitalismen lovmessig øker utbyttinga av arbeiderklassen og tvinger den stadig djupere ned i økonomisk og sosial nød, og ikke omvendt, resultat av økonomisk oppgang og velstand.

OPPSUMMERING

Kort oppsummert: Jeg savner elementet av strategisk tenkning i det Schulz sier. I første omgang gjelder det faren for krig. Dermed er vi også nødt til å gripe den økonomiske politikken mer helhetlig enn det Schulz gjør i intervjuet. Nå er den i for stor grad redusert til en diskusjon om oljeinntektene.

AKP(m-l) må utforme en sjølstendig økonomisk politisk linje i skarp avgrensning mot de eksisterende hovedlinjene. Også et kritisk oppgjør med den såkalte Bergenslinja. Greier vi dette får vi et nytt solid bein å stå på ved sida av forsvarspolitikken.

Per Lund

Absolutt

□ I forrige nummer av Røde Fane hevder TW at spådommene om krig før 1985 er feil. Så vel Egil Fossums konklusjon som hans premisser er feil.

□ Fossum har, siden hans første artikkel ble skrevet (RF 2/80), modifisert konklusjonen sin. — Krig før 1985 er mulig, men ikke mest sannsynlig, sier han. Derimot står Fossum fast på at premissene hans var riktige.

□ Fossum angriper også TWs oppfatning om at verden har fått et pusserom fordi Sovjet ennå ikke er sterkt nok til å utløse en storkrig.

SOVJET-DEBATT

mulig med krig innen -85!

Debatt/:

I forrige nr. av Røde Fane blir jeg angrepet av TW for noen synspunkter på krigsutbruddet i en kommende verdenskrig, som jeg la fram for et år siden (RF 2/80). Jeg synes TW har skrevet en god artikkel. På enkelte punkter kan jeg si meg enig i kritikken, f.eks. for å ha framstilt utvik-

linga i NATO overforenklet og delvis feilaktig, for å ha gjort spørsmålet om olja enklere enn det var i virkeligheten osv.

MODIFISERT KONKLUSJON

Etter at jeg skrev artikkelen i fjor fikk jeg en god del kritikk av konklusjonen på den. Dette fikk meg til delvis å endre oppfatning, og jeg fant å måtte modifisere meg. I fjor skrev jeg (s. 5): «Men synet mitt er at det er større sjanser for en storkrig før og rundt midten av ti-året enn i slutten.»

Dette ville jeg ikke ha skrevet i dag. I dag vil jeg si at riktignok er det mye som taler for at motstand internasjonalt og ut-

viklinga av styrkeforholdene tenderer til å utsette krigen, men at det også finnes *et viktig underordnet aspekt* ved dette, nemlig at de kan framskynde krigen. Jeg mener fortsatt at motstand, forventet motstand og andre vansker *kan føre til* at man forsøker å komme den i forkjøpet — finne et taktisk gunstig tidspunkt. Enhver sak har to sider. I fjor sa jeg at det siste var mest sannsynlig. Det vil jeg ikke si nå.

Men dette betyr på ingen måte at jeg gir TW rett for øvrig. Jeg har modifisert konklusjonen min, men premissene mine har jeg ikke forlatt. Ettersom TW påstår at mine premisser strider mot virkeligheten, er det tydelig at vi har nok å diskutere.

Amerikanske soldater landsettes på norsk jord — foreløpig bare en øvelse. Kan krigen mellom supermaktene bryte ut innen 1985?

(Foto: Forsvarets inf-tjeneste)

SOVJET-DEBATT

re. Jeg er ikke enig i at jeg undervurderer Sovjet og overvurderer Sovjets motstandere. Jeg kan ikke få det til å stemme at jeg, som peker på hvor akutt krigsfaren er, «raderer vekk behovet for at kommunistene legger seg i selen for å utvikle en skikkelig politikk mot krigsfaren.» (TW s. 45)

Jeg vil presisere at jeg ikke har skrevet — og heller ikke ment — at USA vil rykke fra Sovjet igjen og at forholdene mellom supermaktene ville kvalitativt — historisk — forrykkes på ny. Jeg påpeker bare at de relative styrkeforhold, særlig militært, er gunstigst for Sovjet nå — og at det relative forspranget kan minske igjen. Slike antagelser rokker ikke ved det faktum at Sovjet som den seintkommande supermakta er den mest aggressive, har størst behov for å ekspandere, og følgelig er farligst for verdens folk. Jeg vil si at hele artikkelen min er en eneste advarsel om hva Sovjet kan finne på, og hvor fort de kan gjøre det.

TW angriper meg på tre punkter — jeg overvurderer motstanden mot Sovjet, jeg overvurderer særlig Vestens militære muligheter, og jeg overvurderer Sovjets økonomiske problemer.

MOTSTANDEN I VERDENSMÅLESTOKK ØKER

TW sier at det ikke er sikkert at motstanden mot Sovjet øker. I den forbindelse peker han på utviklinga i NATO. Det er mye riktig i det han sier der. Men dette er ikke hovedpoenget mitt. Hovedpoenget mitt er at allianseforholda i verden er i en enestående rask utvikling. Det er ganske nytt at USA og Kina har funnet fram til felles interesser og delvis har begynt å formalisere dem. Forbindelsen mellom Kina og Vest-Europa er i rask utvikling. Forbindelsen mellom Kina og Japan er bare drøye to år gammel, og det er helt nytt at Japan rustet opp for første gang siden krigen — og at det er svære massebevegelser mot Sovjet i Japan.

Dette er en truende utvikling for Sovjet, og den kan gå lenger. Det vil føre for langt i dette svaret å få gjennom den 3. verdens kamp og allianser. Men jeg mener jeg har full dekning for mine ord om at motstanden øker i verdensmålestokk, sjøl om det også finnes en god del motsatte tendenser.

USA KAN TA INNPÅ MILITÆRT

Når det gjelder de militære tendensene, så fastslår jeg — som TW — Sovjets knusende overlegenhet, særlig konvensjonelt. Jeg tror ikke at Vesten, og særlig USA, tar igjen dette, bl.a. fordi det er politisk meget vanskelig å få til, men at de tar innpå er jeg sikker på, særlig USA. Når var det USA for alvor sakkett aktert? Jo, under Vietnamkrigen. Det Sovjet bygget opp og lagret, forbrukte USA i Vietnam. Etter denne krigen var heller ikke stridslysten i USA så stor — men dette er delvis tidsbestemt.

Det er et faktum at USA med en langt sterkere økonomi har råd til mer. Det er også et faktum at tilmed Carter ble presset til en økning og at Reagan vil øke ytterligere. Jeg ser det som høyst sannsynlig at noe av elendigheten i USAs væpnede styrker vil bli retta opp både når det gjelder mannskaper, reserver, lagre og nytt utstyr — samtidig som selve rivaliseringspolitikken vil bli mer dominerende. Jeg understreker at mye av de nye tiltaka ikke blir effektive før i slutten av 10-året, og at dette nettopp vil gi en taktisk grunn for Sovjet til å øke presset internasjonalt før den tid — før de får en sterkere makt mot seg.

SOVJETØKONOMIEN

Sovjets egne problemer styrker mine antagelser. Den enorme veksten i militær-oppbygginga er delvis finansiert gjennom den store økninga i bruttonasjonalproduktet. Når denne minsker vil det nødvendigvis bli et problem å finansiere den samme stigningstakten. Det er ikke bare å slå ned på reallønna og husbygginga i Sovjet heller. Eller å minske de enorme jordbruksinvesteringene. Eller investeringene i industrien når produktiviteten står på null. Jeg sier ikke at Sovjet rustet ned. Jeg sier de får problemer med å holde den samme stigningstakten, og ikke minst å holde, eller øke, forspranget til USA.

Jeg er fullstendig klar over at Sovjet er et fascistisk land og ikke har de samme hensyn å ta som f.eks. USA, men økonomiske problemer er det, og jeg forstår ikke på hvilket grunnlag TW bare hopper bukk over dem.

For øvrig så anklager TW meg for å være overflatisk og mekanisk i min analyse av Sovjet-økonomien. Mulig det. Et-

— Påstanden om at Sovjet ikke er sterkt nok til å ta en militær konfrontasjon med USA, er skadelig og svekker beredskapen i en førkrigstid, mener Fossum.

Hva disse studentene ved M.V. Frunzes militærakademi i Moskva har lært om dette, kan vi bare gjette oss til...

ter ytterligere ett års studier av disse forholda, har jeg fortsatt store problemer med helt å skjønne Sovjet-økonomien. Men når jeg ser hva jeg har skrevet om produksjon, produktivitet, profitt osv. så synes jeg disse enkeltobservasjonene fortsatt holder vann — og skal ikke gjenta dem her. Jeg har ikke sett noen forfatter i vesten som har helt motsatte konklusjoner.

Olja er et særegent problem. Det er mer omdiskutert enn jeg visste for et år siden. Economist skrev da om oljekrisa i

Sovjetiske soldater søker etter gass. Det sovjetiske gassvernustyret er bedre utviklet enn det vestlige. Sovjets krigsforberedelser er omfattende...

Sovjet slik jeg gjorde. I dag ser jeg at forskningsavdelinga i Economist — Economist Intelligence Unit — er kommet til motsatte konklusjoner — Sovjet vil fortsatt eksportere mye olje. Det er ikke lett for enn ikke-fagmann, uten eget kildemateriale, å ta stilling til en slik motsigelse. Allikevel holder jeg på at det er problemer. Denne olja er dyr og den er vanskelig både å få opp og fram. Man kan ikke bare se på totalproduksjon, man må se på strukturelle problemer.

I Sovjet er det slik at mesteparten av

den gamle storindustrien er i vest, de nye generasjonene av arbeidskraft er i sør og råvarene er i nord og øst. Dette skaper enorme strukturelle problemer og gjør mye av produksjonen, inkludert oljeproduksjonen, dyr og delvis ustabil. Det mener jeg holder. I det hele tatt synes jeg TW hopper nokså elegant over de virkelige problemene i Sovjetøkonomien. Det kunne kanskje her være på sin plass å spørre TW hva slags indre motsigelser i den sovjetiske supermaktsøkonomien som driver Sovjet ut i rivalisering med

USA. Det virker ikke som om det er så mange økonomiske grunner for TW som driver Sovjet til okkupasjon og krig.

TW's TEORI OM PUSTEROM ER SKADELIG

Jeg vil fortsette å forfølge TWs syn på verden. Idet han gjør Rød Ungdoms ord til sine, hevder han at Sovjet ikke er sterke nok til å ta en krig med USA og NATO. Det militære overtaket er ikke stort nok. Følgelig har vi fått et *pusterom* (min utheving), som vi kan bruke til å utrydde motløshet og passivitet. Bortsett fra at dette er å sammenlikne verdenspolitikken med et sjakkspill hvor man gjør sine trekk i ro og mak og kjenner alle relevante faktorer og tendenser, så er dette en grov fortegning av situasjonen. I en tid da verden går fra krise til krig, og til krise igjen, så føler jeg meg lite overbevist av denne pusteromstesen. Den virker lite mobiliserende, iallefall på meg.

Jeg vil minne om slutten av 30-åra. Sjøl da fascistene begynte å ta land for land, var pusteromstesen ikke så lite utbredt. Den som i 1938 satt og la sammen stålproduksjon, sementproduksjon, skipsbygging, militærproduksjon og militære styrker, ville utvilsomt kunne finne ut at man hadde et pusterom. Meg bekjent var ikke Tyskland, målt med slike mål, overlegen noen potensiell koalisjon av motstandere. Allikevel gikk det til krig — og holdt en stund på å vinne. Mener TW at «pusteromstesen» gir verdens folk en realistisk oppfatning av verdenssituasjonen og av behovet for å slåss?

Jeg vil ha med en ting til. Jeg mener motstand mot Sovjet og all imperialism er nødvendig og bra. Men man gjør en prinsippfeil hvis man *bare* knytter denne motstanden til spørsmålet om å utsette krigen. Vi kommunister har et langt videre sikte: vinne revolusjonen, vinne krigen, utsette krigen. Om vi ikke klarer å utsette krigen, så blir ikke motstanden mot Sovjet noe mindre viktig og nødvendig. Tvert om. Sett i mitt tidsperspektiv for krigsutbruddet, blir motstand mot Sovjet spesielt viktig.

TW snur saka fullstendig på huet når han angriper meg for å kunne skade frontarbeidet mot Svojet. Det er vel snarere slik at TWs pusteromstese lett vil kunne føre til en viss avslapning i arbeidet.

Egil Fossum

BØKER

Friedrich Engels og «krisa i marxismen»

Forlaget Oktober har nettopp gitt ut et av marxismens grunnleggende verker — boka «Ludwig Feuerbach og slutten på den klassiske tyske filosofien». Det er ei bok som griper rett inn i debatten om «krisa i marxismen» i dag.

Det hører til merkverdighetene i tida, at samtidig som den økonomiske krisa i den kapitalistiske verden blir stadig djupere, arbeidsløsheten stiger og klassekampen blir skjerpa, samtidig som sannheten i marxismens grunnsetninger blir demonstrert daglig og i verdensmålestokk, så vokser det fram en tendens innafor den internasjonale m-l-bevegelsen til å erklære «krise i marxismen». Istedenfor å utnytte de nye objektive omstendighetene til å utvikle klassekampen og vinne folk for marxismen, så opplever disse kommunistene verden som problematisk og frustrerende. Det er virkelig ganske merkelig.

Mindre merkelig blir det riktignok når vi hører at den nye m-l-bevegelsen i Vesten, som vokste fram i etterdønningene av den kinesiske kulturrevolusjonen, i vesentlig grad baserte seg på intellektuelle og andre sjikt av småborgerskapet og aldri slo skikkelig rot i arbeiderklassen.

Enda mindre merkelig blir det når vi hører at mange av disse organisasjonene åpenbart har stått på et teoretisk og filosofisk ganske svakt grunnlag. Sjøl om det altså

for en stor del har dreid seg om studerte personer, så har f.eks. den marxistiske dialektiske materialismen ikke blitt verken skikkelig studert, forstått eller anvendt. Ganske typisk er vel følgende uttalelse fra en av oppsummeringene etter oppløsningskongressen til det tyske KPD i fjor: «Vi sjøl — og den største delen av den marxist-leninistiske bevegelsen etter 68 — holdt oss i stor grad vekk fra filosofiske spørsmål, samtidig som vi overtok de eksisterende grunnsetningene i de kommunistiske hovedstrømningene». (Røde Fane 6/80)

Med betegnelsen «eksisterende hovedstrømninger» mener de på den ene sida filosofien fra Stalin og Komintern-tradisjonen, på den andre sida filosofien til Mao. Mellom disse to «hovedstrømningene» er det store forskjeller, heter det i oppsummeringa, men det er også et «indre slektskap» mellom dem: Og det er denne evinnelige, dogmatiske fastholdelsen på marxismen-leninismens allmenngyldighet, og denne ubetingete *materialismen*. Dette er utilfredsstillende. Det må vi bort fra — sier disse personene, som inn-

rømmer at de tidligere ikke har brydd seg mye om denne filosofien. Men allerede nå altså vet nok til å forkaste den.

TRENGER VI FILOSOFI?

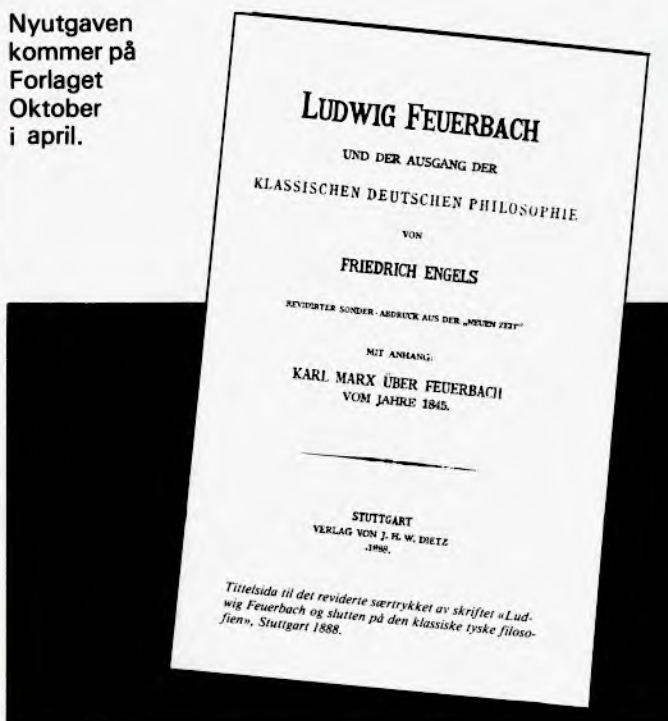
Innafor AKP har det fra tid til annen vært studert og diskutert filosofiske spørsmål, om enn i altfor liten grad.

I den grad filosofien har blitt tatt til hjelp for å løse viktige politiske og ideologiske stridsspørsmål, som f.eks. i oppgjøret med APA i Albania, som i kritikken av dogmatismen i tenkinga vår, eller f.eks. seinest nå i sosialismedebatten, har det hver gang betydd en veldig styrke.

Hvorfor er det sånn? Det er sånn for det første fordi filosofien hjelper oss til å analysere problemene bedre, til å avdekke motsigelser, til å holde fra hverandre det som er vesentlig og det som er uvesentlig, og til å skille mellom ideer som gjenspeiler virkeligheten korrekt, og sånne som gjenspeiler den feilaktig.

Men den marxistiske filosofien er ikke bare en metode. Den er også en *verdensanskuelse*, nemlig det synet at både naturen og samfunnet, dvs. hele den materielle verden, utvikler seg etter bestemte lover uavhengig av hva vi mennesker tenker og mener. Derfor sier vi også at kapitalismen med nødvendighet vil forvandle seg til sosialisme, ikke først og fremst fordi flertallet i det norske folket

Nyutgaven kommer på Forlaget Oktober i april.

BØKER

I den revolusjonære bevegelsen i Norge kjenner mange til kampen mellom Mao Zedongs og Liu Shaoqis linje for bygginga av sosialismen. Men denne kampen var også en kamp om filosofiske spørsmål, understreker forfatteren av dette innlegget.

gjennom studier og resonnering har kommet til at sosialisme er mer attraktivt enn kapitalisme, men fordi de kapitalistiske økonomiske lovene tvinger klassene i konflikt med hverandre og til slutt tvinger fram en revolusjonær omveltning.

Dette lærer den marxistiske filosofien oss å forstå, slik at vi kan holde stø kurs sjøl om alt tilsynelatende kan vende seg imot oss. Den fungerer som en sikker kompassnål, også under perioder med kraftige høyrevinder og tendenser til frustrasjoner og sjelslivsdyrking.

Når folk i det oppløste KPD i Tyskland og andre m-l-organisasjoner sier de ikke lenger fester lit til denne kompassnåla, så er det ikke noe annet enn et filosofisk uttrykk for at de har begynt å tvile på revolusjonen og sosialismen. Det har ikke skjedd som resultat av et kritisk oppgjør med den marxistiske filosofien, men ved at de like lett og overflatisk avviser den som

de tidligere tilegna seg den.

Nå har som sagt filosofien ikke akkurat vært folkelesing innafor den norske kommunistiske bevegelsen heller. Ganske mange har nok lest Maos «Om motsigelsen» og «Om praksis», kanskje inspirert av beretningene fra kulturrevolusjonens dager om at de kinesiske bøndene hadde stor framgang både i produksjonen og klassekampen fordi de støtta seg på Maos dialektikk. Om de kinesiske bøndene fremdeles studerer filosofi for å løse praktiske problemer, vet jeg ikke. Vi hører i hvert fall ikke noe større om det for tida. Men Liu Shao-chi er rehabilitert, og når vi snakker om filosofi så er det litt interessant, for hvis vi skal tru det som kineserne skrev før, så var Liu helt uenig med Mao i dette med dialektikken.

Kineserne uttrykte Maos syn slik: «Ett blir til to» — og med det mente de at alle foreteelser i verden egentlig deler seg i motsatt kjempende deler, altså i motsigelser. Liu

gikk imot dette og lanserte teorien om at «to går sammen til ett», og med det mente han at det var feilaktig av Mao å legge så stor vekt på motsigelsen og så liten vekt på enheten i ting, og at under sosialismen går klassekampen over til klassefred. Det kan ikke være tvil om at rehabiliteringa av Liu Shao-chi er en indirekte kritikk av Maos filosofi og teorien om klassekampen under sosialismen.

ET STERKT INNLEGG I KAMPEN MOT HØYRETEENDENSER

Filosofisk kamp er altså klassekamp. Klassekamp på teoriens område. Når Oktober i disse dager gir ut Friedrich Engels sitt store filosofiske verk: «Ludwig Feuerbach og slutten på den klassiske tyske filosofi», er dette et meget sterkt innlegg i kampen mot høyrestrømninger og oppløsning. Og mot religiøse, parapsykologiske og andre mystiske strømninger, for den saks skyld. «Feuerbach» av Engels er hans mest modne filosofiske verk og et grunnleggende verk innafor marxismen, på samme måte som Maos «Om motsigelsen». Verket, som er fra 1888, ble skrevet i den hensikt å gjøre den revolusjonære arbeiderklassen i Tyskland bedre i stand til å stå imot en reformistisk og opportunistisk innflytelse som særlig hadde røtter i forsøket på å gjenopplive de *negative* sidene ved den klassiske tyske filosofien.

Men dette er ikke den viktigste grunnen til henvisninga til den klassiske tyske filosofien i tittelen på dette verket. For det prosjektet Engels hadde satt seg fore var å påvise den *positive* betydninga den klassiske tyske filosofien hadde for framveksten av marxismen. Hvordan Marx og En-

gels sjøl var frukter av *det beste* innafor denne tradisjonen.

Lenin sa: «Marxismen er den rettmessige arvtaker etter det beste som menneskeheten skapte i det 19. århundre i form av tysk filosofi, engelsk politisk økonomi og fransk sosialisme.» Lenin kalte dette marxismens tre kilder og tre bestanddeler («Marx Engels Marxisme», Oktober 1977, s. 47). Ikke i noe verk er denne forbindelseslinja mellom tysk filosofi og marxistisk filosofi beskrevet klarere og mer utførlig enn i «Feuerbach», som Lenin kalte ei håndbok for enhver klassebevisst arbeider.

Men det som gjør dette verket særlig interessant i disse tider er den klare framstillinga av den marxistiske *materialismen*, den dialektiske materialismen som Engels foretar i «Feuerbach». Om de som kaller seg tyske kommunister i dag hadde tatt på seg anstrengelsen å virkelig studere det som deres store landsmenn skrev om materialisme 100 år tidligere, så hadde de i hvert fall ikke så lett latt seg vippe av pinnen i dag.

«Det store grunnspørsmålet i all, spesielt nyere filosofi, gjelder forholdet mellom tenkningen og væren», sier Engels. «Ettersom spørsmålet kunne besvares slik eller slik, delte filosofene seg i to store leire. De som hevdet at ånden var opprinnelig i forhold til naturen... dannet idealismens leir. De andre som anså naturen for å være det opprinnelige, tilhører de forskjellige skolene av materialismen.

Noe annet enn dette betyr de to uttrykkene idealisme og materialisme opprinnelig ikke, og i noen annen forstand blir de heller ikke brukt her.»

I all sin enkelhet er denne definisjonen til Engels helt ugjengjendrivelig. Alle som be-

BØKER

gynner å tvile på materialismen, på marxismen og på revolusjonen vil på et eller annet punkt i sin argumentasjonsrekke tvinges til et oppgjør med denne definisjonen. Det er derfor ikke videre forunderlig når de allerede omtalte restene etter det oppløste KPD skriver at de nå vil revurdere «den sosialistiske utopiens» plass i marxismen, rehabilitere «viljens og bevissthetens rolle i historien» osv. (Rote Fahne 6/80).

Dette med bevissthetens rolle i historien er et klassisk stridspunkt mellom materialisme og idealisme. Den marxistiske materialismen fornektet jo på ingen måte bevissthetens rolle i historien. Hvis bevisstheten var ei rein, passiv refleksjon av de materielle forholda, skulle det f.eks. ikke være nødvendig med noe kommunistisk parti eller med en kommunistisk politikk. Nå har imidlertid KPD oppløst partiet sitt, så det er åpenbart ikke i den forstand de nå ønsker å legge større vekt på bevissthetens rolle.

Poenget er vel snarere det, at disse personene ikke lenger fullt og helt slutter seg til den marxistiske materialismen. De anerkjenner ikke fullt og helt at arbeiderklassens potensielle interesse av revolusjon til sjuende og sist er et resultat av de materielle forholda under kapitalismen. De trur ikke lenger de materielle forholda i kapitalismen i seg sjøl skaper grunnlag for sosialisme. Dermed blir sosialismen for dem først og fremst et *subjektivt spørsmål*, et spørsmål om «sosialistisk bevissthet» og «sosialistisk utopi». Sosialismen blir nærmest redusert til et moralsk krav. Og da har de så avgjort forlatt materialismens leir og gått over til idealismens leir.

Friedrich Hegel (til venstre) og Ludwig Feuerbach. Engels viser i «Feuerbach»-boka hvordan Hegels dialektikk og Feuerbachs materialisme utgjorde avgjørende impulser for framveksten av den marxistiske filosofien.

HEGEL OG FEUERBACH

Boka til Engels bringer oss tilbake til det småborgerlige Tyskland i første halvdel av det forrige århundre. Den ubestridte kongen på den filosofiske tronen er *Hegel*. Hegels filosofiske system er så kolossalt og så dominerende innafor det tyske åndsmiljøet, at alle med filosofiske og politiske ambisjoner på en eller annen måte er nødt til å forholde seg til Hegels filosofi.

Hegels filosofi hadde to sider: Den revolusjonerende og epokegjørende betydninga av Hegels filosofi var Hegels *dialektikk*. Han oppløste de tidligere filosofenes dogmatiske og eviggyldige konstruksjoner og viste at all filosofi, all sannhet, er underlagt en historisk utviklingsprosess, der enhver sannhet er forbigående og relativ. Den uopphørlige forandringen er kunnskapens vesen.

Men den andre sida av Hegels filosofi var at han sjøl temmet den revolusjonære dialektikken og stengte den in-

ne i et system, et tankens fengsel, som han kalte «den absolutte sannhet», som sto i uforsonlig motstrid til den dialektiske metoden. Men dette hadde ikke vært mulig dersom Hegel hadde vært materialist. Den virkelige materielle verden, sjøl i det forholdsvis stillestående og småborgerlig innskrenka Tyskland, hadde aldri tillatt den konklusjonen at det fantes noe «absolutte sannhetens system». Hegels gjennomførte *idealisme* øver i den grad vold mot hans egen dialektikk at hans filosofi opplever å bli opphøyd til offisiell statsfilosofi i Prøyssen, med det formålet å sanksjonere det reaksjonære monarkiet i Prøyssen som «den absolutte sannheten» på statsrettens område.

De to sidene i Hegels filosofi førte til oppsplittinga i to forskjellige politisk-filosofiske retninger i datidas Tyskland: En reaksjonær retning, som doserte systemtanken hos Hegel, den andre venstreradi-kale retninga, som holdt fast

på den levende, kritiske kjer-na hos Hegel. Denne retninga ble kalt unhegelianerne.

Det som nå skjer er at venstrehegelianerne også deler seg. De mest konsekvente av dem, og til dem hører framfor alt Marx og Engels, driver mer og mer over til materialismen. Et avgjørende vendepunkt i denne utviklinga var utgivelsen av boka til Ludwig Feuerbach: «Kristendommens vesen».

(At boka til Feuerbach har form av religionskritikk er her underordna. Marx' tidligste verker har også form av religionskritikk. Men det sier litt om tilbakegangen i datidas Tyskland, at mens den politiske kampen i Frankrike ble ført med våpen og i direkte konfrontasjon med statsmakta, så ble den viktigste *politiske* kampen i Tyskland ført i filosofiske og religionskritiske termer.)

Feuerbach avviste med et slag hele idealismen i Hegels filosofi og gjeninnsatte materialismen på tronen. Den slo fast at «naturen eksisterer uavhengig av all filosofi. Den er det grunnlaget som vi mennesker — som sjøl er naturprodukter — er vokst opp på. Utenfor naturen og menneskene eksisterer ikke noe, og de høyere vesener som vår religiøse fantasi skapte, er bare den fantastiske gjenspeilingen av vårt eget vesen.» Dette var Feuerbachs budskap, sier Engels. «En må sjøl ha opplevd den frigjørende virkningen av denne boka for å gjøre seg en forestilling om dette. Begeistringen var allmenn: Vi var momentant alle feuerbachianere.»

Feuerbach knuste det hegeliske systemet. Men — han knuste også den hegeliske filosofien overhodet. Han overvant den ikke på kritisk vis, gjennom å knytte materialis-

BØKER

men til Hegels dialektikk. Dermed ble Feuerbach sittende fast i en abstrakt og historieløs materialisme.

MARXISMEN BLIR TIL

Og med det er vi framme ved marxismens fødsel og framvekst. I 1840-åras Tyskland. Marx, i samarbeid med Engels, blir mer og mer klar over begrensningene i Feuerbachs materialisme, som er uten bevegelse og uten forandringens kraft. Og de griper på nytt tilbake til Hegels dialektikk, som nettopp inneholder denne sprekrafta filosofien til Feuerbach mangler. Men de er samtidig nødt til å bringe Hegels filosofi ned fra sin ide-himmel til den virkelige materielle verden og gi Hegels dialektikk et materialistisk innhold:

«Dermed reduserte dialektikken seg til vitenskapen om de allmenne bevegelseslove, både i den ytre verden og i den menneskelige tenkning, to rekke av lover som saklig sett er identiske, ...»

«Dermed ble begrepsdialektikken sjøl bare den bevisste refleksjonen av den dialektiske bevegelsen i den virkelige verden, og dermed ble den hegelske dialektikken stilt på hodet, eller snarere igjen på føttene.»

Med dette er grunnlaget for den marxistiske teorien overhodet lagt. Det er på dette dialektisk-materialistiske grunnlaget Marx og Engels blir i stand til å utarbeide den historiske materialismen, den marxistiske politiske økonomien og den vitenskapelige kommunismens lære om proletarietets revolusjonære maktovertakelse og utviklinga til kommunismen.

Derfor vil som oftest forsøk

på å reise tvil om eller revidere sider av marxismen, som f.eks. teorien om kapitalismens nødvendige sammenbrudd og overgang til sosialismen, til sjuende og sist bli stilt overfor spørsmål av grunnleggende filosofisk karakter: Valget mellom materialisme eller idealisme.

Den usedvanlig skarpe og klare måten som Engels har stilt dette spørsmålet på i «Feuerbach» har gjort dette til et omstridt verk. Borgerlige marxologer og humanistiske demokrater har gjentatte ganger prøvd å stille dette og andre av de seinere skrifterne til Engels opp mot ungdomsskrifterne til Marx og Engels. Det blir påstått at den unge Marx representerer den humane opprøreren, mens den gamle Engels representerer den grå hverdagen i den stalinistiske byråkratstaten, at

den unge Marx frigjorde dialektikken, mens den gamle Engels sperra den inne i bur.

Saka er jo i virkeligheten den at «den unge Marx» det er her er snakk om, dreier seg om den fasen i utviklinga til Marx og Engels da de var på vei over fra Hegels idealisme til materialismen, altså en fase der Marx og Engels ennå ikke hadde frigjort seg fullstendig fra idealistiske og utopistiske elementer i tenkinga. Og det er jo nettopp denne historiske perioden Engels beskriver i «Feuerbach».

KRISE I MARXISMEN — ELLER KRITISK MARXISME?

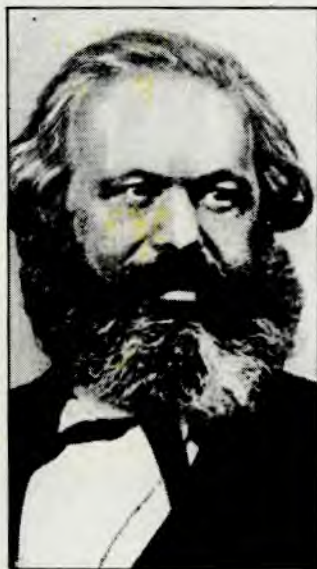
Erklæringer om «marxismens krise» er ikke noe nytt fenomen. De forekommer sjelden

i form av et ærlig og åpent oppgjør med de relevante skrifterne innafor marxismen, men som oftest i form av underforståtte «spørsmål» og halvkveda viser, ispedd tilfældige og løse sitater. Sånne ideer kan raskt få epidemisk karakter, og blir som oftest gjentatt med økende intensitet og iver jo fjernere en befinner seg fra virkelig kjennskap til marxismen.

En helt annen sak er en kritisk holdning til marxismen, på samme måte som en bør ha til enhver levende vitenskap. Men en slik grunnholdning er ikke bare forenlig med marxismen. Marxismen er utenkelig uten den. I «Feuerbach» av Engels er dette synet på kunnskapens utvikling behandlet på en måte som har fått grunnleggende betydning for den videre utviklinga av marxismen.

«Den dialektiske filosofien oppløser alle forestillingene om endelige absolutte sannheter og tilsvarende absolutte tilstander for menneskene. Den anerkjenner ikke noe endelig, noe absolutt, noe hellig. Fra alt og til alt oppviser den forgjengeligheten. For den består ikke noe annet enn den uavbrutte prosessen der ting blir til og går under, utviklinga som uten slutt går fra det lavere til det høyere, og som den sjøl bare er en gjenspeiling av i den tenkende hjernen. Den har riktignok også en konservativ side: Den erkjenner berettigelsen av bestemte erkjennelses- og samfunnsnivåer til deres tid og under deres omstendigheter, men også bare så langt. Konservatismen i denne anskuellesmåten er relativ, dens revolusjonære karakter er absolutt — det eneste absolutte som den lar gjelde.»

Pettersen

Karl Marx og Friedrich Engels. Mange er de forsøk som har vært gjort på å sette «den unge Marx» opp mot «den gamle Engels». Den som ønsker å smugle filosofisk idealisme inn i marxismen unngår helst å prøve seg på «Feuerbach» av Engels, men skyver i stedet den unge uferdige Marx foran seg.

Returadresse:
Røde Fane
Boks 83
Bryn, Oslo 6

Røde Fane går i dybden

Du trenger kommunis-
tisk teori og analyser.

Røde Fane trenger fle-
re lesere og satser på

700 nye abonnenter i 1981!

Har du husket å abon-
nere?